

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ

ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΑΚΩΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ &
ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

*Βιολογική γεωργία στην Ελλάδα με έμφαση
στη Μεσσηνία*

της σπουδάστριας

Βασιλικής Σωτ. Παναγοπούλου

επόπτης καθηγητής

Μουρούτογλου Χρήστος

Μάιος 2009

Βιολογική Γεωργία στην Ελλάδα με έμφαση στη Μεσσηνία

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	1
Εισαγωγή	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	
Μορφές Γεωργίας- Στόχοι και Αρχές της Βιολογικής Γεωργίας.	6
1.1 Γενικά.	6
1.2 Φυσική και αειφόρος γεωργία	6
1.3 Κυριότερα συστήματα γεωργικής πρακτικής.	7
1.3.1 Συμβατική Γεωργία.	7
1.3.2 Ολοκληρωμένη Παραγωγή Προϊόντων.	8
1.3.3 Βιολογική Γεωργία (γενικά).	8
1.4 Τι είναι η Βιολογική Γεωργία.	8
1.4.1 Αρχές.	9
1.4.2 Στόχοι Βιολογικής Γεωργίας.	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	
Οφέλη Βιολογικής Γεωργίας.	11
2.1 Περιβάλλον.	12
2.1.1 Έδαφος.	12
2.1.2 Βιοποικιλότητα.	14
2.1.3 Νερό.	16
2.1.4 Τοπίο.	17
2.2 Στον άνθρωπο.	18
2.2.1 Ποιότητα τροφίμων.	18
2.2.2 Καταναλωτική ζήτηση.	19
2.3 Κοινωνία και οικονομία.	20
2.3.1 Επαγγελματισμός.	20
2.3.2 Αγροτική ανάπτυξη.	23
2.3.3 Δουλεύοντας στη βιολογική γεωργία.	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	
Κανόνες και Νομοθεσία που αφορούν στη Βιολογική Γεωργία και	
   Διαδικασία ένταξης.	27
3.1 Ευρωπαϊκό Σχέδιο Δράσης.	27
3.1.1 Στόχοι.	27
3.1.2 Έγγραφα.	27
3.2 Ο Κανονισμός της ΕΕ σχετικά με τη βιολογική γεωργία- Κανονισμός	

(ΕΟΚ) αριθμ. 2092/91.	28
3.2.1 Περαιτέρω κανονισμοί.	30
3.2.2 Κανόνες που αναφέρονται στο λογότυπο και τη σήμανση.	31
3.3 Ευρωπαϊκή Νομοθεσία για τα Βιολογικά Προϊόντα Φυτικής Προέλευσης.	32
3.4 Πολιτική της Ε.Ε.	33
3.4.1 Ο Νέος Κανονισμός.	33
3.4.2 Η εργασιακή διαδικασία της ΕΕ.	34
3.4.3 Μόνιμη Επιτροπή Βιολογικής Γεωργίας (ΜΕΒΓ).	35
3.4.4 Άλλες ομάδες.	35
3.4.5 Σύστημα Πληροφοριών Βιολογικής Γεωργίας (ΣΠΒΓ).	35
3.5 Λογότυπο.	36
3.6 Εθνική Νομοθεσία.	36
3.7 Διαδικασία πιστοποίησης.	37
3.7.1 Επιτήρηση πιστοποίησης.	38
3.7.2 Λογότυπος και σήμανση.	39
3.7.3 Επιθεώρηση και πιστοποίηση.	41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	
Η Βιολογική Γεωργία στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ελλάδα.	44
4.1 Βιολογική Γεωργία στην Ε.Ε: στοιχεία και στατιστικές	44
4.2 Βιολογική Γεωργία στην Ελλάδα.	49
4.2.1 Γεωγραφική κατανομή των βιοκαλλιεργειών.	52
4.2.2 Κατανομή ανά καλλιέργεια.	53
4.2.3 Ποικιλία προϊόντων, εγχώριας βιολογικής παραγωγής.	60
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	
Η Βιολογική Γεωργία στο Ν. Μεσσηνίας.	67
5.1 Η Βιολογική Γεωργία στο Ν. Μεσσηνίας.	67
5.2 Η Εφαρμογή του Κανονισμού 2078/ 92 της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο Ν. Μεσσηνίας.	68
5.3 Γεωγραφική κατανομή των βιοκαλλιεργητών στο Ν. Μεσσηνίας.	68
5.4 Έλεγχοι στα πλαίσια του Καν. 2078/ 92.	69
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	
Οι προοπτικές και τα όρια της βιολογικής γεωργίας.	75
6.1 Οι εισαγωγές βιολογικών προϊόντων στην ελληνική αγορά.	75
6.2 Προϋποθέσεις ανάπτυξης της Βιολογικής Γεωργίας.	76
6.3 Προϋποθέσεις εξάπλωσης της βιολογικής γεωργίας.	78

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	80
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	84
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1	
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	89

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αν προσπαθήσει κανείς να γνωρίσει τη βιολογική γεωργία, ένα από τα πρώτα πράγματα που θα αντιληφθεί είναι ότι αυτή η μορφή γεωργίας δεν είναι ένα σύγχρονο επίτευγμα της γεωπονικής επιστήμης. Από την αρχαιότητα ο άνθρωπος προκειμένου να καλύψει τις διατροφικές του ανάγκες εξασκούσε γεωργικές πρακτικές που δεν διαφέρουν σε τίποτα από τις πρακτικές που εφαρμόζονται σήμερα στο βιολογικό τρόπο παραγωγής.

Τα τεχνολογικά επιτεύγματα και η πρόοδος του περασμένου αιώνα, όμως, οδήγησαν στην ξέφρενη ανάπτυξη του γεωργικού τομέα ο οποίος είχε στόχο τη μεγιστοποίηση της παραγωγής και του κέρδους. Αποτέλεσμα αυτής της πορείας ήταν η διαμόρφωση ενός συστήματος γεωργικών πρακτικών που επικράτησε παγκόσμια και ονομάζεται συμβατική γεωργία. Η συμβατική γεωργία έκανε χρήση των νέων τεχνολογιών και μεθόδων χωρίς να ενδιαφέρεται για τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον και στα παραγόμενα προϊόντα. Η αλόγιστη και χωρίς σχεδιασμό χρήση τους οδήγησε μέσα σε λίγες μόλις δεκαετίες στα πρώτα ανησυχητικά συμπτώματα. Διατροφικά σκάνδαλα, ρύπανση, ερημοποίηση και κλιματικές αλλαγές είναι φαινόμενα που η επιστημονική κοινότητα με βεβαιότητα πλέον καταλογίζει σε μεγάλο βαθμό στη συμβατική γεωργία. Σήμερα, η κατάσταση έχει πάρει απειλητικές διαστάσεις με αποτέλεσμα να γίνονται πολύπλευρες προσπάθειες αντιμετώπισης του προβλήματος. Όσον αφορά τον πρωτογενή τομέα, η βιολογική γεωργία αποτελεί την ενδεικνυόμενη πρόταση για μια βιώσιμη ανάπτυξη της γεωργίας.

Η βιολογική γεωργία είναι ένα σύστημα γεωργικής πρακτικής που σέβεται το περιβάλλον χρησιμοποιώντας πρακτικές και τεχνικές που προστατεύουν το οικοσύστημα και μειώνουν τη ρύπανση. Ο βιολογικός τρόπος παραγωγής προϊόντων χρησιμοποιεί μεθόδους και διεργασίες που στοχεύουν στην αειφορία του περιβάλλοντος και διαφέρει σημαντικά από την συμβατική γεωργία. Μέσω της βιολογικής γεωργίας αναπαράγονται παρόμοιες πρακτικές με αυτές του φυσικού συστήματος ώστε να επιτυγχάνεται ισορροπία με σκοπό τη διατήρηση των φυσικών πόρων. Οι κανόνες της βιολογικής παραγωγής όπως θεσπίζονται από τις αρμόδιες αρχές περιορίζουν τους παραγωγούς βιολογικών προϊόντων να εφαρμόζουν πρακτικές που δεν έχουν αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον.

Με τις βιολογικές μεθόδους η γεωργική παραγωγή διαφοροποιείται από όσα είχαν συνηθίσει οι παραγωγοί μέχρι σήμερα. Το κέρδος δεν αναμένεται από τη μεγιστοποίηση της παραγωγής. Η βιολογική γεωργία στοχεύει στην παραγωγή ποιοτικών και υγιεινών προϊόντων φροντίζοντας ταυτόχρονα και το περιβάλλον και τον άνθρωπο. Παράλληλα, ο οικολογικά ευαίσθητοποιημένος σύγχρονος πολίτης/

καταναλωτής έχει διαμορφώσει άλλες συνθήκες στη ζήτηση των προϊόντων. Στο πλαίσιο αυτό, οι αρχές που καθορίζουν τις πρακτικές της βιολογικής γεωργίας την καθιστούν ιδανική για τις απαιτήσεις της σημερινής κοινωνίας.

Έτσι αρχικά, στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας, παρουσιάζονται τόσο οι μορφές γεωργίας όσο και οι αρχές και οι στόχοι της βιολογικής γεωργίας. Πιο συγκεκριμένα γίνεται αναφορά στη φυσική και αειφόρο γεωργία και παρουσιάζονται τα κυριότερα συστήματα γεωργικής πρακτικής. Στη συνέχεια (στο δεύτερο κεφάλαιο), παρουσιάζονται τα οφέλη της βιολογικής γεωργίας στο περιβάλλον, στον άνθρωπο, στην εμπιστοσύνη του καταναλωτή, αλλά και στην κοινωνία και οικονομία.

Σημαντικό κεφάλαιο όμως στην ιστορία της βιολογικής γεωργίας υπήρξε η δημιουργία Κανόνων και Νομοθεσίας, που δίνουν συγκεκριμένες κατευθύνσεις, ενώ αρχίζει επίσημα και η καταγραφή της πορείας της βιοκαλλιέργειας. Στο κεφάλαιο 3, της εργασίας αυτής γίνεται πλήρης αναφορά του Ευρωπαϊκού Σχεδίου Δράσεως, του Κανονισμού (2092/91) που αφορά στη βιολογική γεωργία, αλλά και τα πιο σύγχρονα δεδομένα της πολιτικής που ακολουθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση, για την προώθηση της βιολογικής γεωργίας.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, παρουσιάζονται στατιστικά κυρίως δεδομένα που αφορούν την πορεία της βιοκαλλιέργειας από τότε που μπορούσε να γίνει επίσημα καταγραφή μέχρι και σχεδόν σήμερα, τόσο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, όσο και στην Ελλάδα. Στο πέμπτο κεφάλαιο, γίνεται αναφορά στην πορεία αλλά και υπάρχουσα κατάσταση της βιολογικής γεωργίας στο Ν.Μεσσηνίας, ενώ στο τελευταίο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι προοπτικές και τα όρια της βιολογικής γεωργίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Μορφές Γεωργίας- Στόχοι και Αρχές της Βιολογικής Γεωργίας.

1.1 Γενικά.

Η βιολογική γεωργία, είναι ένας εναλλακτικός τρόπος γεωργίας σε σχέση με τη συμβατική γεωργία (χημική γεωργία). Στην βιολογική γεωργία χρησιμοποιούνται βιολογικές μέθοδοι καλλιέργειας, δηλαδή μέθοδοι χωρίς την χρήση χημικών λιπασμάτων, φυτοφαρμάκων, χημικών ζιζανιοκτόνων ή κάθε είδους συνθετικών ορμονών.

Αντίθετα στη συμβατική γεωργία (χημική γεωργία) χρησιμοποιούνται χημικές μέθοδοι αντιμετώπισης των εκάστοτε ασθενειών ή εχθρών της καλλιέργειας, δηλαδή γίνεται χρήση χημικών σκευασμάτων τα οποία συντίθενται στα εργαστήρια, με συνέπειες την ρύπανση του περιβάλλοντος και γενικώς της χλωρίδας και πανίδας, αλλά κυρίως την εμφάνιση χρόνιων σοβαρών ασθενειών στον άνθρωπο (καρκίνος, αλλεργίες, δερματικές παθήσεις, βλάβες νευρικού συστήματος, κ.α.) (Παπανικολάου Α., 2007, σελ.4)

1.2 Φυσική και αειφόρος γεωργία.

Η γεωργία, η πανάρχαια τέχνη της καλλιέργειας των φυτών και εκτροφής των ζώων, προέκυψε από την ανάγκη του Homo sapiens για τροφή και καλύτερη ζωή. Η προσπάθεια ικανοποίησης των αναγκών αυτών αποτέλεσε βασικό μοχλό ανάπτυξης του γεωργικού τομέα (Παπανικολάου Α., 2007). Ανάλογα με την ανθρώπινη παρέμβαση και τον τρόπο μελέτης της φύσης, μπορούν να διακριθούν τρεις μορφές ενάσκησης της γεωργίας: η φυσική, η συμβατική και η αειφόρος. Η φυσική γεωργία θέτει ως βασική προϋπόθεση το αναλλοίωτο του φυσικού οικοσυστήματος.

Η αειφόρος γεωργία ασχολείται με ολιστικό τρόπο στο αγροικοσύστημα. Είναι στην ουσία η εφαρμογή της οικολογίας στη γεωργία . Βασίζεται στην οικολογική και κοινωνική συνύπαρξη και συνεξέλιξη. Ασπάζεται εξολοκλήρου τα αξιώματα της αγροοικολογίας, τα οποία συνοψίζονται στα παρακάτω:

- Τα κοινωνικά και οικονομικά συστήματα περιέχουν μια γεωργική δυναμική.
- Η δυναμική αυτή διαφαίνεται στην παραδοσιακή γεωργία, η οποία είναι καταστάλαγμα δοκιμών, λαθών, φυσικής επιλογής και πνευματικής εμπειρίας.

- Η συνύπαρξη και η συνεξέλιξη των κοινωνικών και οικολογικών συστημάτων απαιτεί την ολοστική και όχι τη σεχταρική μελέτη τους.
- Η μελέτη της παραδοσιακής γεωργίας θα καταστήσει πιο σαφή τη φύση της λανθάνουσας δυναμικής, που κρύβουν οι σύγχρονες κοινωνικές και οικολογικές γνώσεις.
- Το πάντρεμα των γνώσεων της παραδοσιακής και συμβατικής γεωργίας θα συμβάλει θετικά στην ανάπτυξη των άλλων μορφών της αειφόρου γεωργίας.
- Η γεωργική ανάπτυξη που βασίζεται στην αγροοικολογία αφήνει ανοιχτές τις πόρτες στο μέλλον και θα έχει λιγότερες αρνητικές κοινωνικές και οικολογικές συνέπειες.

Η φυσική και αειφόρος γεωργία στοχεύουν στην διηλεκτή ανάπτυξη της περιοχής στην οποία εφαρμόζονται. Ενδιαφέρονται δηλαδή για την «ανάπτυξη που καλύπτει τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να διακυβεύεται η ικανότητα των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες». Οι μορφές αυτές επιπλέον βασίζονται στην κεντρομόλο και συγκλίνουσα ανάπτυξη του οικοσυστήματος και όχι στην κεντρόφυγη και αποκλίνουσα, η οποία αποτελεί το ιδιάζον χαρακτηριστικό της συμβατικής γεωργίας.

1.3 Κυριότερα συστήματα γεωργικής πρακτικής.

Στις μέρες μας μπορούμε να διακρίνουμε τις μορφές της γεωργίας σε τρεις μεγάλες κατηγορίες (ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΕΛΛΑΔΑΣ, χ.χ.):

1.3.1 Συμβατική Γεωργία.

Η πιο διαδεδομένη μορφή γεωργίας στην εποχή μας είναι η συμβατική γεωργία. Η συμβατική γεωργία αφορά την παραγωγή γεωργικών προϊόντων με την χρησιμοποίηση γεωργικών φαρμάκων και λιπασμάτων χωρίς να απαγορεύει τις εξωτερικές εισροές. Στα πλεονεκτήματά της συγκαταλέγονται η αύξηση της παραγωγής και της ποιότητας των γεωργικών προϊόντων. Δυστυχώς όμως η εκτεταμένη και αλόγιστη χρήση της επέφερε και προβλήματα όπως η ρύπανση των υπογείων και επιφανειακών υδάτων, η μόλυνση του εδάφους, του αέρα, της χλωρίδας αλλά και δυσμενείς επιπτώσεις στην υγεία του ανθρώπου (Παρασκευόπουλος Α., 2000).

1.3.2 Ολοκληρωμένη Παραγωγή Προϊόντων.

Μια δεύτερη μορφή γεωργικής πρακτικής αποτελεί η ολοκληρωμένη παραγωγή προϊόντων. Αυτή η μορφή της γεωργίας αναφέρεται στη συνδυασμένη χρησιμοποίηση βιολογικών, καλλιεργητικών και χημικών μεθόδων για την καλλιέργεια των φυτών αλλά και για την καταπολέμηση των ασθενειών και των εχθρών των φυτών.

1.3.3 Βιολογική Γεωργία (γενικά).

Η βιολογική γεωργία είναι ένα σύστημα γεωργικής πρακτικής του οποίου η φιλοσοφία διαφέρει σημαντικά από τη συμβατική. Είναι ένα σύστημα ολοκληρωμένης παραγωγής με μειωμένους βαθμούς ελευθερίας όσον αφορά την επιλογή των εισροών των θρεπτικών στοιχείων (λιπάνσεων) και των φυτοπροστατευτικών ουσιών, σε σχέση με τα κλασικά συστήματα ολοκληρωμένης παραγωγής.

Η βιολογική γεωργία πρέπει να νοηθεί ως μέρος ενός αειφόρου γεωργικού συστήματος και ως μία βιώσιμη εναλλακτική λύση για τις περισσότερο παραδοσιακές προσεγγίσεις της γεωργίας. Είναι σύστημα διαχείρισης και παραγωγής αγροτικών προϊόντων που στηρίζεται σε φυσικές διεργασίες, στη μη χρησιμοποίηση χημικών συνθετικών λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων και στη χρησιμοποίηση μη χημικών μεθόδων στην αντιμετώπιση εχθρών, ασθενειών και ζιζανίων, καθώς και στη χρησιμοποίηση τεχνικών παραγωγής όπως αμειψισποράς και ανακύκλωσης φυτικών και ζωικών υπολειμμάτων που διατηρούν τη φυσική ισορροπία και τη γονιμότητα του εδάφους.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση η βιολογική γεωργία διέπεται κατ' αρχήν από τον κανονισμό 2092/91. Στο παράρτημα I του κανονισμού αυτού μεταξύ άλλων προσδιορίζονται οι τεχνικές που χρησιμοποιούνται για την διατήρηση και την αύξηση της ευφορίας και της βιολογικής δραστηριότητας του εδάφους και για την καταπολέμηση παρασίτων, ζιζανίων, ασθενειών και αγρίων χόρτων (Μπέσσα Στ., 2000). Στο παράρτημα II του κανονισμού, συγκεκριμενοποιούνται τα εισερχόμενα προϊόντα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην βιολογική γεωργία (Μπέσσα Στ., 2000).

1.4 Τι είναι η Βιολογική Γεωργία.

Με απλά λόγια, η βιολογική γεωργία είναι ένα αγροτικό σύστημα παραγωγής βασιζόμενο σε κάποιες αρχές (βλ. παράγραφο 1.4.1) το οποίο παρέχει στον καταναλωτή φρέσκα, γευστικά, αυθεντικά τρόφιμα ενώ ταυτόχρονα σέβεται την ισορροπία των οικοσυστημάτων.

1.4.1 Αρχές.

Για να επιτευχθούν τα παραπάνω, η βιολογική γεωργία βασίζεται σε στόχους και αρχές, καθώς και σε κοινές πρακτικές. Οι πρακτικές αυτές σχεδιάστηκαν με σκοπό την εξασφάλιση της ελάχιστης ανθρώπινης παρέμβασης και των επιπτώσεων της στο περιβάλλον, διασφαλίζοντας παράλληλα ότι αυτό το σύστημα λειτουργεί όσο πιο φυσικά γίνεται.

Οι τυπικές πρακτικές της βιολογικής γεωργίας (Παζαράς Γ., 1995, Παπανικολάου Α., 2007) περιλαμβάνουν:

- Αμειψισπορά των καλλιεργειών
- Πολύ αυστηρά όρια στη χρήση προϊόντων φυτοπροστασίας και συνθετικών λιπασμάτων, ζωικών αντιβιοτικών, συντηρητικών και προσθετικών στην επεξεργασία των τροφίμων καθώς και άλλες εισροές
- Πλήρης απαγόρευση της χρήσης γενετικά τροποποιημένων οργανισμών
- Ανακύκλωση των φυτικών υπολειμμάτων και της ζωικής κοπριάς
- Επιλογή φυτικών και ζωικών ειδών ανθεκτικών σε ασθένειες και προσαρμοσμένες στις τοπικές συνθήκες της περιοχής
- Εκτροφή ζώων ελευθέρως βοσκής, και όχι ενσταβλισμένων με την χρήση βιολογικών ζωοτροφών.
- Εφαρμόζοντας κτηνοτροφικές πρακτικές για την εκτροφή ζώων κατάλληλες για τις διαφορετικές ράτσες

Η βιολογική γεωργία αποτελεί επίσης μέρος μίας ευρύτερης αλυσίδας εφοδιασμού, η οποία περιλαμβάνει την επεξεργασία τροφίμων, τους τομείς διανομής και λιανικής πώλησης και φυσικά τον καταναλωτή. Έτσι λοιπόν, κάθε φορά που ο καταναλωτής αγοράζει ένα βιολογικό προϊόν, μπορεί να είναι σίγουρος ότι αυτά έχουν παραχθεί σύμφωνα με αυστηρούς κανόνες οι οποίοι σέβονται το περιβάλλον και τα ζώα.

1.4.2 Στόχοι Βιολογικής Γεωργίας.

Η φιλοσοφία αυτού του συστήματος γεωργικής πρακτικής περικλείεται κατά το δυνατόν πιο περιεκτικά στους βασικούς του στόχους όπως αυτοί διατυπώνονται και καθορίζονται από τη ΔΙΕΘΝΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΚΙΝΗΜΑΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ (International Federation of Organic Agriculture Movements- IFOAM) και τη γενική τους συνέλευση το 1994. Οι στόχοι είναι οι ακόλουθοι (Παπανικολάου Α., 2007, Μπέσσα Στ., 2000):

- Να παράγει τροφή υψηλής θρεπτικής αξίας σε επαρκή ποσότητα.

- Να διατηρήσει και να αυξήσει μακροπρόθεσμα τη γονιμότητα του εδάφους.
- Να εργαστεί όσο είναι δυνατόν, με υλικά και ουσίες που μπορούν να επαναχρησιμοποιηθούν ή να ανακυκλωθούν.
- Να περιορίσει όλες τις μορφές ρύπανσης που προέρχονται από τη γεωργική πρακτική.
- Να διατηρήσει τη γενετική ποικιλομορφία των γεωργικών οικοσυστημάτων, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας των φυτών και των άγριων ζώων.
- Να ενθαρρύνει και να αυξήσει τους βιολογικούς κύκλους στα γεωργικά συστήματα.
- Να εργαστεί όσο είναι δυνατό, σε κλειστά συστήματα σε σχέση με την οργανική ουσία και τα θρεπτικά στοιχεία.

Δίνεται επομένως έμφαση στην ανάπτυξη και προαγωγή ολοκληρωμένων σχέσεων μεταξύ εδάφους, φυτών, ζώων, ανθρώπου και βιόσφαιρας, έτσι ώστε τελικά να λαμβάνονται γεωργικά προϊόντα και είδη διατροφής χωρίς χημικά υπολείμματα και ταυτόχρονα το περιβάλλον να προστατεύεται και να αναβαθμίζεται.

Άλλωστε τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια τάση του καταναλωτικού κοινού προς την υγιεινή διατροφή. Η τάση αυτή αυξάνεται με το χρόνο λόγω της ευαισθητοποίησης των καταναλωτών σε θέματα περιβάλλοντος, αλλά και υγείας. Τα βιολογικά προϊόντα θεωρούνται πιο υγιεινά από τα συμβατικά, αφού καλλιεργούνται χωρίς φυτοφάρμακα και συνήθως χωρίς χημικά λιπάσματα και υπόσχονται να φέρουν στο τραπέζι την υγιεινή διατροφή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Οφέλη Βιολογικής Γεωργίας.

Η βιολογική γεωργία και η ολοκληρωμένη γεωργία αποτελούν πραγματικές ευκαιρίες σε πολλά επίπεδα, συμβάλλοντας στην αναζωογόνηση των αγροτικών οικονομιών μέσω της αειφόρου ανάπτυξης. Πράγματι, στην ανάπτυξη του βιολογικού τομέα είναι ήδη προφανείς οι νέες ευκαιρίες απασχόλησης στη γεωργία, στη μεταποίηση και στις συναφείς υπηρεσίες. Εκτός από τα περιβαλλοντικά πλεονεκτήματα, αυτά τα συστήματα γεωργίας μπορούν να έχουν σημαντικά οφέλη τόσο για την οικονομία όσο και για την κοινωνική συνοχή των αγροτικών περιοχών. Η χρηματοδοτική στήριξη και άλλα κίνητρα για να στραφούν οι γεωργοί στη βιολογική παραγωγή είναι έτσι σχεδιασμένα ώστε να βοηθήσουν να αναπτυχθεί ακόμη περισσότερο ο τομέας και να στηρίξουν τις συνδεόμενες επιχειρήσεις σε όλη την τροφική αλυσίδα.

Σε αυτή την κατεύθυνση συμβάλλουν και οι εγγυήσεις ποιότητας και ασφάλειας των βιολογικών προϊόντων. Τα τρόφιμα που παράγονται με βιολογικές μεθόδους ήταν πάντα ακριβότερα από τα συμβατικά παραγόμενα τρόφιμα, ένας παράγων ο οποίος θεωρήθηκε προηγουμένως ότι παρεμπόδιζε την επέκταση της βιολογικής γεωργίας. Ωστόσο, σήμερα, όλο και μεγαλύτερος αριθμός καταναλωτών φαίνεται πρόθυμος να πληρώσει υψηλότερες τιμές για εγγυήσεις που αφορούν την ασφάλεια των τροφίμων και την ποιότητα.

Επιπλέον, ενώ τα βιολογικά παραγόμενα τρόφιμα ήταν κάποτε δύσκολο να βρεθούν αλλού εκτός από τα ειδικευμένα καταστήματα και τις τοπικές αγορές, τώρα είναι διαθέσιμα στα ράφια των μεγαλύτερων αλυσίδων υπεραγορών σε όλη την Ευρώπη. Ακόμη, το φάσμα των προσφερόμενων προϊόντων έχει επεκταθεί σε τέτοιο βαθμό, ώστε ο καταναλωτής να μπορεί να γεμίσει άνετα το βασικό μέρος του καλαθιού του με τα τρόφιμα της εβδομάδας αποκλειστικά με βιολογικά παραγόμενα τρόφιμα, ενώ μόλις πριν από λίγα χρόνια το φάσμα αυτών των προϊόντων περιοριζόταν σε λαχανικά, κρέας, πουλερικά, γαλακτοκομικά προϊόντα και φρούτα. Έτσι, ένας από τους βασικούς παράγοντες που ενθαρρύνουν τους γεωργούς να αναπροσανατολιστούν προς τη βιολογική γεωργική παραγωγή είναι αυτή η διευρυνόμενη καταναλωτική αγορά.

Από τα παραπάνω μπορούμε εύκολα να συμπεράνουμε ότι ο τομέας της βιολογικής γεωργίας χαρακτηρίζεται από μια δυναμική ανάπτυξης και εξάπλωσης. Όλοι έχουν λόγους να τον στηρίξουν και αυτό αποτελεί την εγγύηση για τη μελλοντική του πορεία.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα πλεονεκτήματα της Βιολογικής Γεωργίας στο περιβάλλον, στον άνθρωπο, την κοινωνία και την οικονομία.

2.1 Περιβάλλον.

Το περιβάλλον εφοδιάζει τα αγροτικά συστήματα με τα απαραίτητα στοιχεία για την παραγωγή γευστικών και υψηλής ποιότητας τροφίμων για την ανθρώπινη κατανάλωση. Οι βιοκαλλιεργητές ανταποδίδουν με τη σειρά τους με την όσο το δυνατό ορθή διαχείριση και τη βελτίωση των φυσικών επιπέδων και της ποιότητας των φυσικών πόρων (Πάντζιος Χ. & Τζουβελέκας Β., 1995).

2.1.1 Έδαφος.

Αδιαμφισβήτητα, το έδαφος είναι ένας από τους σημαντικότερους φυσικούς πόρους που έχουν παραμεληθεί. Είναι εξαιρετικής σημασίας για τη ζωή στη γη διότι τρέφει τα φυτά, τα οποία με τη σειρά τους προμηθεύουν με τροφή και οξυγόνο ανθρώπους και ζώα. Οι βιοκαλλιεργητές σέβονται την αξία του εδάφους μέσω προσεκτικής διαχείρισης των εισροών και εκροών, με γνώμονα τη διατήρηση της γονιμότητας και της σύστασής του.

Οι βιοκαλλιεργητές δεν ψάχνουν απλά να διαχειριστούν το έδαφος σε μία υγιή, γόνιμη και φυσική κατάσταση, προσπαθούν επίσης να βελτιώσουν την γονιμότητά του με την προμήθεια των κατάλληλων θρεπτικών στοιχείων, τη βελτίωση της σύστασης του εδάφους και την αποτελεσματική διαχείριση του νερού. Κάτι τέτοιο μπορεί να γίνει χωριστά τη συμμόρφωση με τον κανονισμό της ΕΕ για τη βιολογική γεωργία ή με την εφαρμογή ορθών γεωργικών πρακτικών (Παπανικολάου Α., 2007).

Σημαντικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται από τους βιοκαλλιεργητές για τη διαχείριση και βελτίωση της υγείας των εδαφών περιλαμβάνουν:

- Υιοθέτηση πολλών και ποικίλων προγραμμάτων αμειψισπορών (Παπανικολάου Α., 2007), με σκοπό τη διάσπαση των κύκλου ζωής ζιζανίων και παθογόνων, την ανάκαμψη του εδάφους και την προσθήκη χρήσιμων θρεπτικών στοιχείων. Τα ψυχανθή, όπως για παράδειγμα το τριφύλλι, δεσμεύουν το άζωτο της ατμόσφαιρας μέσα στο έδαφος
- Χρησιμοποίηση βιολογικών λιπασμάτων βασισμένων στην κοπριά, με σκοπό τη βελτίωση της σύστασης του εδάφους και την αποφυγή της διάβρωσης (Παπανικολάου Α., 2007)
- Αυστηρή απαγόρευση της χρήσης χημικών λιπασμάτων και φυτοπροστατευτικών ουσιών, με σκοπό την αποφυγή μακρόχρονων αλλαγών στη χημική σύσταση και δομή του εδάφους

- Ποικιλομορφία βοσκοτόπων, με σκοπό την αποφυγή της υπερβόσκησης για να επιτραπεί η ανάκαμψη του εδάφους σε σύντομο χρόνο χωρίς απώλειες σε θρεπτικά στοιχεία

Σπορά καλλιεργειών για χλωρή λίπανση και κάλυψη του εδάφους μετά τη συγκομιδή, με σκοπό την προστασία του από πιθανή διάβρωση και έκπλυση των θρεπτικών συστατικών του (Παπανικολάου Α., 2007, Μπέσσα Στ., 2000)

- Φύτευση φυτοφρακτών και λειμώνων, με σκοπό την αποφυγή διάβρωσης των εδαφών και απώλειας των θρεπτικών στοιχείων

Όπου είναι εφικτό, οι βιοκαλλιεργητές εφαρμόζουν μηχανικές και φυσικές μεθόδους για την καλλιέργεια του εδάφους για να επιτύχουν τα βέλτιστα αποτελέσματα για τη δομή και σύσταση του εδάφους. Με άλλα λόγια, οι βιοκαλλιεργητές ελέγχουν τους πληθυσμούς των ζιζανίων με την κοπή τους και όχι χρησιμοποιώντας ζιζανιοκτόνα για να τα καταστρέψουν. Με αυτή τη μέθοδο πραγματοποιείται ορθή διαχείριση της βιοποικιλότητας επάνω και κάτω από την επιφάνεια του εδάφους.

Κάποιες μελέτες έχουν βρει ότι η βιολογική γεωργία οδηγεί σε αύξηση των πληθυσμών των ευεργετικών οργανισμών του εδάφους, οι οποίοι με την σειρά τους συμβάλλουν στη αύξηση της απόδοσης των καλλιεργειών και κατ' επέκταση των ζώων και τελικά επηρεάζουν θετικά και τον άνθρωπο. Έτσι λοιπόν, φαίνεται ότι η βιολογική γεωργία συνέβαλε στο να:

- Διπλασιάζει τους πληθυσμούς σκαραβαίων στο έδαφος
- Αυξάνει κατά 50% τους γαιοσκώληκες
- Αυξάνει κατά 60% σκαθάρια
- Διπλασιάζει τον αριθμό των αραχνοειδών

Ακόμη, τα βιολογικά συστήματα διαχείρισης, γενικά, λειτουργούν με μικρότερο αριθμό ζώων ανά αγροτεμάχιο. Έτσι μειώνεται το στρες των ζώων και η πιθανότητα παρουσίασης παρασίτων και ασθενειών. Επίσης βελτιώνεται η βιοποικιλότητα των αγροκτημάτων και επιτυγχάνεται η μείωση συμπίεσης του εδάφους καθώς και η πιθανότητας εμφάνισης διάβρωσης.

Πολλές πρακτικές ευεργετικές για το έδαφος που προτιμούνται επίσης ως μέθοδοι από τον παραγωγό, αποτελούν και απαιτήσεις του κανονισμού για τη βιολογική γεωργία. Για παράδειγμα, ο νέος κανονισμός της ΕΕ (βλ. σχετικό κεφάλαιο) για τη βιολογική γεωργία περιέχει τα παρακάτω σημεία:

- Η βιολογική φυτική παραγωγή πρέπει να χρησιμοποιεί μεθόδους άροσης και καλλιέργειας οι οποίες διατηρούν ή και αυξάνουν την οργανική ουσία του εδάφους, βελτιώνουν τη σταθερότητα και βιοποικιλότητα ενώ αποτρέπουν τη συμπίεση και τη διάβρωση του

- Η γονιμότητα και η βιολογική δραστηριότητα του εδάφους πρέπει να διατηρείται και να αυξάνεται με την εφαρμογή πολυετούς προγράμματος αμειψισποράς, συμπεριλαμβάνοντας ψυχανθή και άλλες καλλιέργειες, χλωρής λίπανσης, χρήση ζωικής κοπριάς ή βιολογικών υλικών, κατά προτίμηση κομποστοποιημένων, από βιολογική παραγωγή.

2.1.2 Βιοποικιλότητα.

Ο σεβασμός προς κάθε ζωντανό οργανισμό, αποτελεί βασική αρχή της βιολογικής γεωργίας: από τον πιο μικροσκοπικό μικροοργανισμό που ζει στο έδαφος μέχρι το υψηλότερο δένδρο και φυσικά τους ανθρώπους. Για αυτό το λόγο, κάθε σύνδεσμος στη βιολογική τροφική αλυσίδα προωθεί τη διατήρηση και όπου είναι δυνατό, την αύξηση της ποικιλότητας φυτών και ζώων. Οι πρακτικές οι οποίες συνεισφέρουν σε υψηλά επίπεδα βιοποικιλότητας είναι συχνά αποτέλεσμα της βιολογικής γεωργίας, της ορθής πρακτικής της, καθώς και του κανονισμού της ΕΕ για τη βιολογική γεωργία.

Όταν χρησιμοποιείται ο όρος βιοποικιλότητα στο πλαίσιο της βιολογικής γεωργίας, δε σημαίνει αποκλειστικά ότι απλά αυξάνεται ο πληθυσμός φυτών και ζώων αλλά ότι επίσης αναπτύσσονται περισσότερα ντόπια φυτικά και ζωικά είδη με φυσικό τρόπο. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται επίσης στη διατήρηση των ειδών υπό εξαφάνιση.

Πολλές πρακτικές στη βιολογική γεωργία αυξάνουν την παραγωγικότητα και έχουν το φυσικό γνώρισμα της αυξητικής τάσης της χλωρίδας και της πανίδας και διατήρησης της βιοποικιλότητας. Για παράδειγμα:

- Χρησιμοποιώντας ζωικές κοπριές αυξάνεται η συγκέντρωση μικροοργανισμών, γαιοσκωλήκων, αραχνοειδών και σκαθαριών στο έδαφος
- Χρησιμοποιώντας προγράμματα αμειψισποράς και κατάλληλες ποικιλίες μπορούν να ανταγωνιστούν τα ζιζάνια και να αντισταθούν σε παράσιτα και ασθένειες, ενδυναμώνοντας τα φυτά μας σε βάρος των ανεπιθύμητων ειδών.
- Η συστηματική εφαρμογή προγραμμάτων αμειψισποράς έχει ως αποτέλεσμα την καλλιέργεια μεγάλου αριθμού διαφόρων ειδών, συμπεριλαμβανομένων και των, ψυχανθών και την παραγωγή μεγαλύτερης ποσότητας ζωοτροφών
- Η προτεραιότητα στις εγχώριες ποικιλίες φυτών και ζώων διατηρεί τη φυσική ποικιλότητα σε διάφορες περιοχές

- Η εισαγωγή φυσικών εχθρών των ζιζανίων και των παρασίτων, αντί της χρήσης παρασιτοκτόνων, βοηθά στην αύξηση της πανίδας

Οι βιοκαλλιεργητές μπορούν επίσης να υιοθετήσουν και άλλες πρακτικές οι οποίες μπορεί να μην περιέχονται σε κανέναν κανονισμό, αλλά βοηθούν στη διατήρηση της φυσικής ισορροπίας και βιοποικιλότητας μέσα αλλά και γύρω από τα βιολογικά αγροκτήματα. Αυτές περιλαμβάνουν:

- Φύτευση φυτοφρακτών και δένδρων
- Διατήρηση παλαιών λειμώνων
- Διατήρηση φυσικών διόδων νερού
- Προστασία δένδρων και άλλης ντόπιας βλάστησης

Περιορισμοί στη χρήση λιπασμάτων, ζιζανιοκτόνων, χημικών φυτοπροστατευτικών ουσιών και άλλων φυτοπροστατευτικών εισροών οδηγούν στην αποφυγή πιθανών διαρροών στους υδροφόρους ορίζοντες και στις αρνητικές συνέπειες μίας τέτοιας ρύπανσης για την υδρόβια και υδροχαρή ζωή εκεί. Αυτές οι απαγορεύσεις επίσης οδηγούν στην αποφυγή της πιθανής απειλής της βιοσυσσώρευσης, κατά την οποία αρπακτικά που βρίσκονται στην κορυφή της τροφικής αλυσίδας, όπως κάποια αρπακτικά πτηνά, μπορούν να πεθάνουν λόγω κατανάλωσης τοξικών δόσεων τέτοιων χημικών τα οποία έχουν αυξηθεί σε ποσότητα μέσω της τροφικής αλυσίδας.

Πρακτικές σχεδιασμένες για την αύξηση της ευημερίας των ζώων όπως η ελεύθερη βόσκηση για την εκτροφή πουλερικών, χοίρων, βοοειδών και άλλων ζώων αποτελούν μία επιπλέον δίοδο για την ενθάρρυνση της φυσικής βιοποικιλότητας.

Στην κορυφή όλων αυτών, η βιολογική γεωργία απαγορεύει τη χρήση γενετικά τροποποιημένων οργανισμών στη φυτική ή ζωική παραγωγή. Κάτι τέτοιο βοηθά στη διατήρηση τοπικών πληθυσμών φυτών και ζώων ενώ ενθαρρύνεται η χρήση περισσότερων ειδών αγροτικών φυτών και ζώων.

Κάποιες μελέτες έχουν δείξει ότι η βιολογική γεωργία παράγει λιγότερες εκπομπές άνθρακα και ίσως για αυτό μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο στη μείωση των κλιματικών αλλαγών. Παράγοντες οι οποίοι θα μπορούσαν να συνεισφέρουν σε αυτό περιλαμβάνουν:

- Μειωμένη χρήση ενέργειας χρησιμοποιώντας ανακυκλωμένα υλικά από απόβλητα και παρά- προϊόντα, αντί της χρήσης συνθετικών λιπασμάτων που παράγονται με ενεργοβόρες διαδικασίες
- Διατήρηση περισσότερης βλάστησης τοπικά και συνολικά.
- Δέσμευση του άνθρακα στις οργανικές ύλες του εδάφους, επειδή η βιολογική γεωργία προσπαθεί να βελτιώσει την περιεκτικότητα του εδάφους σε χούμο

2.1.3 Νερό.

Οι βιοκαλλιεργητές δε θεωρούν το νερό ως απλά μία εισροή στον αγροτικό κύκλο, αλλά ως ένα φυσικό πόρο ζωτικής σημασίας που ενισχύει τη ζωή πάνω στη γη και πρέπει να προστατευτεί και να διατηρηθεί με προσεκτική διαχείριση. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι αγρότες, γενικά, δε χρησιμοποιούν τους υδάτινους πόρους σπάταλα διότι γνωρίζουν πως η προσεκτική χρήση τους μπορεί να οδηγήσει σε επιτυχημένη ανάπτυξη φυτών και ζώων. Και ενώ η χρήση του νερού δεν ελέγχεται αποκλειστικά από την ΕΕ ή άλλους κανονισμούς βιολογικής γεωργίας, οι βιολογικοί μέθοδοι παραγωγής συνεισφέρουν στη διατήρηση των πηγών νερού και υψηλής ποιότητας των υδάτινων πόρων.

Όπου είναι δυνατό, οι βιοκαλλιεργητές προσπαθούν να συγκρατούν τους φυσικούς υδάτινους πόρους, όπως οι χείμαρροι και υδροβιότοποι, ενώ μειώνουν ενεργά την απορροή με:

- Βελτίωση της δομής του εδάφους και της υδατοϊκανότητάς του για συγκράτηση του νερού με πρακτικές όπως αμειψισπορά, κατάλληλη επιλογή ειδών που θα καλλιεργούνται και χρήση βιολογικής κοπριάς και
- Φύτευση και διατήρηση φυτοφρακτών, λειμώνων και φυσικής βλάστησης με σκοπό τη μείωση της εδαφικής διάβρωσης

Οι βιοκαλλιεργητές εξακριβώνουν ότι η μειωμένη απορροή και η συνολική βελτίωση της δομής του εδάφους με αυτούς τους τρόπους βοηθά επίσης στη μείωση των αρδευτικών αναγκών σε ξηρότερες περιοχές. Σε προβληματικές περιοχές λόγω υψηλής αλατότητας, η διατήρηση περισσότερων δένδρων και φυσικής βλάστησης με βαθύτερο ριζικό σύστημα βοηθά στη συγκράτηση του υδροφόρου ορίζοντα χαμηλά και στην αποφυγή ανόδου των αλάτων στην επιφάνεια του εδάφους.

Εντωμεταξύ, τα συστήματα που ακολουθούν τους κανόνες της βιολογικής γεωργίας συντελούν στη διατήρηση, ή ακόμη και βελτίωση, της ποιότητας του νερού μειώνοντας την ποσότητα των χημικών που χρησιμοποιούνται στη γεωργία και τα οποία ενδέχεται να καταλήξουν τελικά στις λίμνες, τα ποτάμια, τους χείμαρρους και σε άλλες υδροφόρες διόδους.

Η βιολογική γεωργία απαγορεύει τα συνθετικά λιπάσματα και χημικές φυτοπροστατευτικές ουσίες, καθώς και τις αυξητικές ορμόνες και τα αντιβιοτικά στα ζώα (τα οποία δε χρησιμοποιούνται ούτως η άλλως στην ΕΕ) και συνεπώς δεν υπάρχει το ρίσκο διαφυγής τους στο αγρόκτημα και στη συνέχεια στους υδροφόρους ορίζοντες. Επίσης μειώνεται το ρίσκο του ευτροφισμού στις υδροφόρες διόδους, στις οποίες μπορεί να αναπτυχθούν υπέρμετρα άλγη λόγω της έκπλυσης θρεπτικών στοιχείων και να μειωθεί η περιεκτικότητα σε οξυγόνο η οποία απειλεί την υγεία των φυτικών και ζωικών οργανισμών του νερού.

2.1.4 Τοπίο.

Οι βιοκαλλιεργητές μπορούν να δουν τα αποτελέσματα της δουλειάς τους, όχι μόνο δια μέσου της ικανοποίησης των καταναλωτών, αλλά επίσης στους αγρούς, τους χείμαρρους, τα δένδρα και τους λόφους που τους περιβάλλουν. Ενώ ο κανονισμός της ΕΕ για τη βιολογική γεωργία, συχνά δεν αναφέρεται σε συγκεκριμένες πρακτικές που πρέπει να συνεισφέρουν στη διατήρηση αυτών των φυσικών πόρων, διάφοροι νόμοι και εθελοντικές πρακτικές εφαρμόζονται από τους αγρότες.

Όλες οι αγροτικές εργασίες επιφέρουν μετατροπές στο φυσικό περιβάλλον, ωστόσο η βιολογική γεωργία προσπαθεί να μειώσει όσο το δυνατόν περισσότερο αυτή την επίδραση ώστε τα βιολογικά αγροκτήματα να εναρμονίζονται ουσιαστικά με την περιβάλλουσα ύπαιθρο.

Η βιολογική γεωργία τυπικά τηρεί τις πρακτικές που συντελούν στη βελτίωση και διατήρηση των αγροτικών τοπίων με τη δημιουργία ή διατήρηση:

- Φυτοφρακτών
- Λειμώνων
- Φυσικής χλωρίδας και πανίδας
- Φυσικών υδροφόρων διόδων

Η ποικιλότητα των ειδών που χρησιμοποιούνται στη βιολογική φυτική και ζωική παραγωγή, καθώς και οι διάφορες χρήσεις της γης, δημιουργούν ένα πιο ενδιαφέρον και ποικίλο τοπίο. Περιοχές άγριας βλάστησης προστατεύονται και μη καλλιεργήσιμα είδη φυτεύονται με σκοπό την αύξηση των ωφέλιμων εντόμων.

Τα βιολογικά αγροκτήματα δεν είναι ελκυστικά μόνο σε εμφάνιση, αλλά συντελούν και στη δημιουργία τοπίων τα οποία ταιριάζουν με την ευρύτερη περιοχή που βρίσκονται. Αυτό επιτυγχάνεται με:

- Τη χρήση των πηγών που βρίσκονται μέσα στα αγροκτήματα, αντί της χρήσης απομακρυσμένων από αυτά πηγών
- Προτίμηση τοπικών φυτικών ποικιλιών και ζωικών ειδών

Πρακτικές που συνεισφέρουν στη βελτίωση της σύστασης του εδάφους και των υδάτινων πόρων επίσης βοηθούν στη διατήρηση των φυσικών ισορροπιών σε διάφορες περιοχές.

Οι βιολογικές αγροτικές πρακτικές σχεδιάστηκαν με σκοπό την αύξηση της ευημερίας των ζώων η οποία μπορεί να δημιουργήσει μία πιο ελκυστική όψη του αγροτικού τομέα για τους μη εμπλεκόμενους:

- Όλα τα ζωικά είδη εκτρέφονται σε ανοιχτά συστήματα με πρόσβαση σε βοσκοτόπους
- Λιγότερα ζώα βόσκουν σε κάθε αγρό

- Χρησιμοποιούνται κυρίως παραδοσιακές ή αυτόχθονες φυλές ζώων, οι οποίες είναι συνήθως πιο ενδιαφέρουσες για παρατήρηση.

2.2 Στον άνθρωπο.

Οι καταναλωτές αποτελούν τον τελευταίο κρίκο στην αλυσίδα της βιολογικής γεωργίας. Δίνεται μεγάλη σημασία στη διασφάλιση της υψηλής ποιότητας, της φρεσκάδας και της γευστικότητας των τροφίμων και ποτών τα οποία ικανοποιούν τις ανάγκες τους (Χρυσοχοϊδης Γ. & Φωτόπουλος Χ., σελ. 98). Φυσικά, όλα αυτά τα είδη διατροφής θα πρέπει, επίσης, να παράγονται με ηθικό τρόπο ο οποίος να σέβεται τη φύση και την ευημερία των ζώων. Ένα πολύπλοκο σύστημα κανόνων εγγυάται όλα τα παραπάνω.

2.2.1 Ποιότητα τροφίμων.

Είναι γνωστό ότι η βιολογική γεωργία είναι ωφέλιμη για το περιβάλλον και για τα ζώα. Ένας από τους κυρίαρχους στόχους της βιολογικής γεωργίας είναι η παραγωγή ειδών διατροφής με ελκυστικές αυθεντικές γεύσεις, χαρακτηριστικά και ποιότητα. Αυτό επιτυγχάνεται στο αγρόκτημα μέσω αυστηρών απαγορεύσεων στη χρήση γενετικά τροποποιημένων οργανισμών (ΓΤΟ) και αυστηρών περιορισμών στη χρήση:

- Φυτοπροστατευτικών ουσιών (ζιζανιοκτόνα, μυκητοκτόνα, εντομοκτόνα)
- Χημικά λιπάσματα
- Αντιβιοτικών

Οι παραγωγοί, επίσης, δημιουργούν υψηλής ποιότητας παραγωγή με:

- Αμειψισπορά
- Μεγάλη διάρκεια χρόνου χρόνο για φυσική ωρίμανση φυτικών και ζωικών προϊόντων
- Χρήση αυτόχθονων φυτικών και ζωικών φυλών

Με τη σειρά του, ο τομέας μεταποίησης συνεισφέρει σε αυτό με αυστηρή απαγόρευση της χρήσης των ΓΤΟ και αυστηρούς περιορισμούς σε:

- Προσθετικά και μεταποιητικά βοηθήματα
- Χημικές συνθετικές εισροές

Τα γευστικά πλεονεκτήματα της βιολογικής παραγωγής είναι υποκειμενικά, αλλά είναι γνωστό ότι οι βιοκαλλιεργητές χρησιμοποιούν ευρεία ποικιλία φυτικών και ζωικών ειδών. Έτσι, δίνεται η ευκαιρία στους καταναλωτές να δοκιμάσουν νέες γεύσεις και να απολαύσουν νέες γαστρονομικές εμπειρίες.

Παράλληλα με την παραγωγή γευστικών και αυθεντικών ειδών διατροφής, η βιολογική γεωργία στοχεύει στη δημιουργία προϊόντων που ανταποκρίνονται στις ποικίλες εδεσματολογικές προτιμήσεις και δυνατότητες του σύγχρονου καταναλωτή. Έτσι, η σύγχρονη βιολογική παραγωγή περιέχει όχι μόνο τα φρέσκα προϊόντα που προέρχονται απευθείας από το αγρόκτημα αλλά και καθημερινά αγαθά τα οποία συμπεριλαμβάνουν εκλεπτυσμένες μεθόδους επεξεργασίας και μεταποίησης, όπως τα κρασιά, οι μπίρες, τα ζυμαρικά, τα γιαούρτια, τα έτοιμα γεύματα, τα τυροκομικά και ούτω καθ' εξής.

Και έτσι, όπως και με τα μη βιολογικά προϊόντα, οι βιοκαλλιεργητές και οι μεταποιητές βιολογικών τροφίμων παρακολουθεί τις τάσεις στην κατανάλωση τροφίμων για να εξασφαλίσει ότι τα προϊόντα τους μπορούν να ανταποκριθούν στις όποιες αλλαγές σύμφωνα με τις προτιμήσεις και την καταναλωτική ζήτηση.

Η βιολογική γεωργία τάσσεται υπέρ των κοντινών αγορών, αποφεύγοντας τις μεγάλες αποστάσεις μεταφοράς και ταυτόχρονα δίνει μεγάλη έμφαση στην παραγωγή εποχιακών ειδών διατροφής. Τα κανάλια της αγοράς μπορεί να είναι στην ίδια περιοχή με το αγρόκτημα στο οποίο παρήχθησαν τα προϊόντα ή μπορεί να είναι τοπικές αγορές και υπαίθριοι πάγκοι.

Και φυσικά αυτές οι αρχές και τα ωφέλιμα αποτελέσματά τους διασφαλίζονται από το σύστημα της ΕΕ σχετικά με το λογότυπο και τη σήμανση καθεστώς και τις αντίστοιχες δικλείδες ασφαλείας που χρησιμοποιούνται στη χώρα σας (Ματάλα Α. & Ζαμπέλας Α., σελ. 140- 141).

2.2.2 Καταναλωτική ζήτηση.

Σε όλο τον κόσμο, και συγκεκριμένα στην ΕΕ, οι καταναλωτές, επιλέγουν να αγοράσουν βιολογικά τρόφιμα και ποτά. Ανεξάρτητα από το αν είναι μία επιθυμία για γευστικά και αυθεντικά τρόφιμα ή επιθυμία για συμβολή στην προστασία του περιβάλλοντος, της βελτίωσης των φυσικών πόρων, της ευημερίας των ζώων και των αγροτικών κοινωνιών, οι στατιστικές μελέτες δείχνουν αύξηση της κατανάλωσης βιολογικών προϊόντων.

Σύμφωνα με την τελευταία ματιά στη βιολογική παραγωγή και κατανάλωση, με τη μελέτη σχετικά με τον κόσμο της βιολογικής γεωργίας 2007 μελετά την αξία των παγκόσμιων πωλήσεων των βιολογικών τροφίμων και ποτών η οποία αυξήθηκε κατά 43% ή 25.5 δισεκατομμύρια ευρώ μεταξύ των ετών 2002 και 2005. Η ίδια μελέτη, επίσης, παρουσιάζει πωλήσεις αξίας περίπου 30.9 δισεκατομμυρίων ευρώ για το 2006.

Παρόλο που η βιολογική γεωργία εφαρμόζεται στις περισσότερες χώρες του κόσμου, η μελέτη έδειξε ότι η κατανάλωση των βιολογικών προϊόντων παραμένει

κυρίως στις χώρες της Ευρώπης και της Βόρειας Αμερικής, στις οποίες παρατηρήθηκε ανεπάρκεια αγαθών.

Ο κόσμος της βιολογικής γεωργίας 2007 εκτίμησε ότι το ύψος των πωλήσεων βιολογικών προϊόντων στην Ευρώπη κυμάνθηκε στα 13-14 δισεκατομμύρια ευρώ για το έτος 2005, με τη μεγαλύτερη αγορά στη Γερμανία, στην οποία παρατηρήθηκαν ετήσιες πωλήσεις αξίας 3.9 δισεκατομμυρίων ευρώ. Αυτή την τάση ακολούθησαν άλλα κράτη της ΕΕ όπως η Ιταλία και η Γαλλία με ετήσιες απολαβές αξίας 2.4 και 2.2 δισεκατομμυρίων ευρώ αντίστοιχα. Η ετήσια ανάπτυξη της αγοράς των βιολογικών προϊόντων κυμαίνεται μεταξύ 10-15%.

Η Βιολογική γεωργία στην Ευρωπαϊκή Ένωση – Δεδομένα και αριθμοί η οποία εκδόθηκε το 2005 εκτιμάται ότι η αγορά των βιολογικών προϊόντων στην ΕΕ ήταν της τάξης των 11 δισεκατομμυρίων ευρώ για το έτος 2004.

Η ίδια μελέτη, επίσης, επισήμανε ότι το Ηνωμένο Βασίλειο πραγματοποίησε ετήσιες πωλήσεις βιολογικών προϊόντων αξίας άνω των 1.6 δισεκατομμυρίων ευρώ. Αυτό σημαίνει ότι ανήκει στην ίδια κατηγορία χωρών με την Ιταλία, τη Γερμανία και τη Γαλλία έχοντας ετήσιες απολαβές από τα βιολογικά προϊόντα άνω του 1 δισεκατομμυρίου ευρώ.

Την ίδια στιγμή, η Δανία κηρύχτηκε πρώτη χώρα στην ΕΕ όσον αφορά τη μέση κατανάλωση για την αγορά βιολογικών προϊόντων ανά καταναλωτή, ξεφεύοντας 60€ ανά άτομο. Ακολουθεί η Σουηδία με 45€, η Αυστρία με 41€ και η Γερμανία με 40€.

Βάσει της ίδιας αναφοράς, επίσης, βρέθηκε ότι η Δανία παρουσίασε το υψηλότερο ποσοστό βιολογικών τροφίμων και ποτών στο σύνολο των ειδών διατροφής με 5% και ακολούθησε η Σουηδία με 3%, η Γερμανία με 2.6%, οι Κάτω Χώρες με 1.8% και η Γαλλία με 1.3% (Χρυσοχοϊδης Γ. & Φωτόπουλος Χ., σελ. 97-117).

2.3 Κοινωνία και οικονομία

Η βιολογική γεωργία δημιουργεί μία ισχυρή συνοχή μεταξύ των αγροτικών και μητροπολιτικών τομέων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τεράστια κοινωνικά και οικονομικά οφέλη για τα μέλη των κοινοτήτων αυτών (Φωτόπουλος Χ., 1995).

2.3.1 Επαγγελματισμός.

Ο τομέας της βιολογικής γεωργίας και η σχετική αλυσίδα εφοδιασμού της είναι εξειδικευμένη. Απαιτείται εκπαιδευμένο προσωπικό για την παραγωγή και παράδοση

υψηλής ποιότητας βιολογικών προϊόντων που απαιτούνται όλο και περισσότερο από τους καταναλωτές.

Οι επιχειρηματίες της αλυσίδας εφοδιασμού βιολογικών προϊόντων έχουν εκπαιδευτεί για τους σκοπούς του τομέα αυτού και γίνεται συνεχής προσπάθεια για βελτίωση των ικανοτήτων και των γνώσεών τους.

Οι νομικές προϋποθέσεις που αναφέρονται στην παράγραφο του κανονισμού της ΕΕ εγγυώνται ότι οι παραγωγοί, μεταποιητές και προμηθευτές βιολογικών προϊόντων έχουν υψηλές εργασιακές ικανότητες. Χωρίς αυτές, δε θα ήταν εφικτό να πραγματοποιήσουν το έργο που απαιτεί η καλλιέργεια, η μεταποίηση και τα υπόλοιπα σχετικά αντικείμενα σε ένα ικανοποιητικά υψηλό επίπεδο έτσι ώστε να χρησιμοποιήσουν τη σήμανση των βιολογικών προϊόντων της ΕΕ και άλλα βιολογικά λογότυπα.

Το γεγονός της πολύπλοκης φύσης των πρακτικών που χρησιμοποιούνται στη βιολογική γεωργία και επεξεργασία, δημιουργεί από μόνο του ένα επίπεδο επαγγελματισμού. Πρώτα από όλα, οι περιορισμοί στις εισροές, όπως είναι οι χημικές φυτοπροστατευτικές ουσίες, καθώς και τα προσθετικά στις ζωοτροφές, σημαίνουν ότι οι βιοκαλλιεργητές πρέπει να έχουν αναπτύξει υψηλού επιπέδου ικανότητες και γνώσεις έτσι ώστε να μεγιστοποιούν την υγεία και θρέψη των καλλιεργειών και των ζώων τους, χωρίς να στηρίζονται σε τέτοιες εισροές. Στα βιολογικά συστήματα, η πρόληψη αποτελεί "το κλειδί", καθώς οι βιοκαλλιεργητές δε μπορούν να στηρίζονται στις άμεσες λύσεις των προβλημάτων και πρέπει να εφαρμόσουν τις διαχειριστικές τους ικανότητες για να αποφύγουν τυχόν προβλήματα. Αυτή η προσέγγιση επεκτείνεται και στον τομέα της μεταποίησης με τα αντίστοιχα όρια στα προσθετικά βοηθήματα και στις χημικές συνθετικές εισροές.

Ενώ η βιολογική γεωργία είναι ένα σύγχρονο σύστημα παραγωγής τροφίμων, οι ρίζες του βρίσκονται στις παραδοσιακές γεωργικές πρακτικές και συνεχίζει να χρησιμοποιεί τη γνώση που αποκτήθηκε από αυτά τα συστήματα, για παράδειγμα, με:

- Δουλεύοντας με τη φύση
- Αμειψισπορά
- Χρησιμοποιώντας ζωική κοπριά ως μέσου λίπανσης και αναπτύσσοντας μόνο ότι το κάθε αγρόκτημα μπορεί φυσιολογικά να παράγει, αντί να εξαρτάται από τεχνητά λιπάσματα και άλλες εισροές
- Ενθάρρυνση της φυσικής αντίστασης σε εχθρούς και ασθένειες σε καλλιέργειες και ζώα, αντί της εξάρτησής της από κτηνιατρικά προϊόντα και φυτοπροστατευτικές ουσίες

- Εφοδιασμό και δημιουργία φυσικών καταφυγίων και ενδαιτημάτων γύρω από το αγρόκτημα με σκοπό το φυσικό έλεγχο των εχθρών με ωφέλιμους οργανισμούς
- Εξασφάλιση ότι το ζωικό κεφάλαιο τρέφεται με ποιοτικές τροφές και ανοικτούς βοσκότοπους για διατήρηση της υγείας τους

Οι βιοκαλλιεργητές χρησιμοποιούν επίσης τη σύγχρονη τεχνολογία, την έρευνα και την ανάπτυξη, επιτρέποντας έτσι στη βιολογική γεωργία να αναπτύσσεται μέσα από το παραδοσιακό πλαίσιο της. Για παράδειγμα, αυτό μπορεί να περιλαμβάνει:

- Εδαφολογικές αναλύσεις και άψογα μελετημένα προγράμματα αμειψισποράς βασισμένα στην επιστημονική γνώση, διασφαλίζοντας έτσι τα σωστά επίπεδα θρέψης για τις καλλιέργειες
- Αναγνώριση και ισορροπία στα συστατικά των ζωοτροφών για τη διασφάλιση των διαιτητικών απαιτήσεων και διατροφικών αναγκών των διάφορων ζωικών ειδών
- Χρησιμοποίηση εξειδικευμένου εξοπλισμού, όπως το μηχανικό βοτάνισμα, για τον έλεγχο των ζιζανίων χωρίς την εξάρτηση από τα ζιζανιοκτόνα
- Ενημέρωση για τις σύγχρονες επιστημονικές μελέτες και αποτελέσματα με σκοπό τη σωστή επιλογή φυτικών ποικιλιών για τη βιολογική γεωργία

Η βιολογική γεωργία και ο τομέας της μεταποίησης προσφέρουν, επίσης, νέες ευκαιρίες και θέσεις εργασίας στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης, όπως τη δημιουργία εναλλακτικών επιλογών αντί για συνθετικά φυτοπροστατευτικά προϊόντα ή νέα συστήματα αμειψισπορών για την παροχή θρεπτικών στοιχείων. Εντωμεταξύ, ανοίγονται νέες ευκαιρίες στην αγορά και νέοι δίαυλοι επικοινωνίας με τους καταναλωτές στον τομέα λιανικής πώλησης.

Μέσω του υψηλού επιπέδου επαγγελματισμού από την πλευρά του τομέα της βιολογικής γεωργίας, δημιουργούνται ευκαιρίες στον τομέα της παραγωγής και επεξεργασίας για επανασύνδεση με τους καταναλωτές εξηγώντας τους απλά τα οφέλη από τον τρόπο και τον τόπο παραγωγής των προϊόντων. Οι πρακτικές που συνεισφέρουν περιλαμβάνουν:

- Αγροτικές και οικοτουριστικές επιχειρήσεις
- Επισκέψεις σχολείων και δημοσιογράφων στα αγροκτήματα
- Πληροφόρηση για τα αγροκτήματα και τη σήμανσή τους
- Νέες εκστρατείες προώθησης και έρευνες ανάλυσης της αγοράς

2.3.2 Αγροτική ανάπτυξη.

Η αυξανόμενη καταναλωτική ζήτηση για βιολογικά τρόφιμα έχει δημιουργήσει πολλές ευκαιρίες για όλους τους τομείς της αλυσίδας εφοδιασμού ειδών διατροφής, και ανάλογη αύξηση στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη πολλών αγροτικών περιοχών της ΕΕ.

Η ετήσια ανάπτυξη της αγοράς των βιολογικών προϊόντων κυμαίνεται μεταξύ 10-15%. Καθώς προσφέρει μεγαλύτερη οικονομική ασφάλεια στους βιοκαλλιεργητές, τους μεταποιητές, τους διανομείς και τους πωλητές, τα οικονομικά οφέλη αυτής της τάσης αναπόφευκτα επηρεάζουν και άλλες αγροτικές επιχειρήσεις και γενικότερα όλη την αγροτική κοινότητα, άμεσα και έμμεσα.

Η φύση της βιολογικής γεωργίας προάγει τη δημιουργία θέσεων εργασίας, την αύξηση των αγροτικών πληθυσμών και της αγροτικής ευημερίας. Οι παράγοντες που συνεισφέρουν σε αυτό περιλαμβάνουν:

- Η καταλληλότητα μικρότερων, και συνεπώς περισσότερων, εμπλεκόμενων στη βιολογική γεωργία
- Η συχνά εντατική απασχόληση του εργατικού δυναμικού που δημιουργήθηκε λόγω των περιορισμών στις εισροές και η έμφαση στη φυσική και μηχανική παραγωγή
- Η υψηλή συμβατότητα των βιολογικών αγροκτημάτων με τα αγροτικά και οικοτουριστικά εγχειρήματα
- Νέες περιοχές έρευνας (φυτοπροστασία, ευημερία των ζώων, ανανεώσιμες πηγές) για τους επιστήμονες

Οι βιοκαλλιεργητές είναι πιθανό να απολαμβάνουν οφέλη στην υγεία τους καθώς δεν ασχολούνται με χημικά όπως οι φυτοπροστατευτικές ουσίες. Οι βιοκαλλιεργητές, επίσης, αναφέρουν ότι κερδίζουν το σεβασμό των καταναλωτών καθώς όλο και περισσότερα άτομα ανακαλύπτουν τα οφέλη της βιολογικής παραγωγής σε σχέση με το περιβάλλον, την ευημερία των ζώων καθώς και την κοινωνικοοικονομική υπόσταση.

Η βιολογική γεωργία δημιουργεί περισσότερο ελκυστικά φυσικά τοπία δίνοντας έμφαση:

- Στη φύτευση φυτοφρακτών και λειμώνων
- Διατηρώντας τη φυσική χλωρίδα και πανίδα
- Προστατεύοντας και αναβαθμίζοντας τους εδαφικούς και υδάτινους πόρους
- Χρησιμοποιώντας ντόπια φυτικά και ζωικά είδη και πόρους

Σε ανταπόδοση, αυτές οι πρακτικές αυξάνουν τη συνολική ελκυστικότητα της υπαίθρου, δελεάζοντας και κρατώντας τους κατοίκους σε μία εποχή που οι αγροτικοί πληθυσμοί της ΕΕ μειώνονται.

Η βιολογική γεωργία, συμβάλει επίσης στη μεγαλύτερη συμμετοχή των αγροτικών κοινοτήτων στην αλυσίδα εφοδιασμού των ειδών διατροφής. Αυτό συμβαίνει λόγω:

- Της χρήσης διάφορων καναλιών της αγοράς, για παράδειγμα, σημεία πωλήσεων στο αγρόκτημα, καταστήματα και αγορές στο αγρόκτημα καθώς και πωλήσεις μέσω του διαδικτύου
- Νέες και ποικίλες ευκαιρίες στην αγορά
- Προτίμηση εμπορίας των προϊόντων σε κοντινές αποστάσεις

Στην πραγματικότητα, τα μέρη της αλυσίδας διανομής βιολογικών προϊόντων, συχνά εμπλέκονται σε περισσότερους από έναν κρίκο αυτής. Οι αγρότες δείχνουν μεγάλο ενδιαφέρον προς τα βιολογικά προϊόντα τους και συχνά συμμετέχουν στην επεξεργασία και στην εμπορία τους.

Αυτό, συχνά σημαίνει ότι οι αγρότες μπορούν να μιλούν απευθείας με τους καταναλωτές σχετικά με τα προϊόντα τους, βοηθώντας τους να κατανοήσουν ακριβώς το πώς αυτά έχουν παραχθεί καθώς και τα οφέλη που προκύπτουν από μία πιο αειφόρο προσέγγιση στην παραγωγή τροφίμων. Με αυτό τον τρόπο, ενημερώνουν τους καταναλωτές και τους συμβουλεύουν για τις συνέπειες των τροφίμων και ποτών που καταναλώνουν.

2.3.3 Δουλεύοντας στη βιολογική γεωργία.

Στην αλυσίδα του τομέα της βιολογικής γεωργίας μπορούν να βρεθούν ελπιδοφόρες και συναρπαστικές θέσεις εργασίας και καθώς η ζήτηση από τον καταναλωτή αυξάνει, αυτές οι ευκαιρίες θα γίνονται όλο και περισσότερες (Φωτόπουλος Χ., 1995).

Οι πιο φανερές ευκαιρίες για εργασία υπάρχουν στο αγρόκτημα, όπου η παραδοσιακή χειρωνακτική προσέγγιση της γεωργίας, καθώς αντιτίθεται στην εξάρτηση τεχνητών εισροών, δημιουργεί την ανάγκη για μεγάλο αριθμό εργατών όλων των επιπέδων εμπειρίας.

Οι βιοκαλλιεργητές συχνά βασίζονται σε μεγάλο αριθμό μαθητευομένων για να διασφαλίσουν ότι η νέα γενιά αγροτών θα υιοθετήσει μία πιο αειφόρο συνδυασμό της παραδοσιακής και της σύγχρονης επιστημονικής γνώσης της γεωργικής εκμετάλλευσης. Η ανάγκη για μικρότερες σε έκταση εκμεταλλεύσεις, στη βιολογική γεωργία, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η σωστή διαχείριση, αυξάνει επίσης τις ευκαιρίες για εισοδο νέων αγροτών, ειδικά σε μία περίοδο που ο μέσος όρος ηλικίας αυτών

είναι κοντά στα 60 έτη και όλο και λιγότερα άτομα επιλέγουν την ενασχόλησή τους με τη γεωργία.

Θέσεις εργασίας στη βιολογική γεωργία (G Seyfang, 2006) είναι μία έρευνα του 2006 από το Soil Association του ΗΒ και βρήκε ότι η βιολογική γεωργία στο ΗΒ παρέχει 32% περισσότερες θέσεις εργασίας ανά αγρόκτημα συγκριτικά με τα μη βιολογικά αγροκτήματα, ενώ οι βιοκαλλιεργητές στο ΗΒ ήταν κατά μέσο όρο επτά χρόνια νεώτεροι από τους μη βιολογικούς.

Η υγιής εικόνα της φύσης και της γεωργίας που δημιουργείται από την πρακτική των μεθόδων εφαρμογής της βιολογικής γεωργίας, δημιουργεί ευκαιρίες για νέες αγροτικές και οικοτουριστικές επιχειρήσεις, για ημέρες επισκέψεων τους καθώς και δραστηριότητες διαμονής και φιλοξενίας. Η φιλοξενία, η εμπορία και η ειδίκευση στον τουρισμό είναι οι ειδικότητες των εργαζομένων οι οποίες μπορούν να επωφεληθούν από αυτή την τάση.

Εξαιτίας της σημαντικής έμφασης που δίνεται από τους κτηνοτρόφους που ακολουθούν τον Κανονισμό για τη βιολογική γεωργία στη διατήρηση υψηλού επιπέδου όσον αφορά την ευημερία και υγεία των ζώων, τα άτομα που απασχολούνται με τη βιολογική κτηνοτροφία πρέπει να έχουν τις ανάλογες ικανότητες. Αυτή η ποιότητα των εργαζομένων πρέπει να αντικατοπτρίζεται όχι μόνο στους αγρότες και τους εργάτες αλλά και στους:

- Κτηνίατρους και τους προμηθευτές των φαρμάκων
- Προμηθευτές ζωοτροφών
- Άλλου είδους προμηθευτές, όπως για παράδειγμα στους εργάτες εγκατάστασης των στάβλων

Οι διάφορες ανάγκες της βιολογικής γεωργίας, όπως η ανάγκη για πληροφόρηση και έρευνα για τον έλεγχο των ζιζανίων χωρίς τη χρήση ζιζανιοκτόνων ή την επίτευξη υψηλών αποδόσεων χωρίς την εξάρτηση από τα συνθετικά λιπάσματα, δημιουργούν επίσης περισσότερες ευκαιρίες εργασίας σε διάφορα επιστημονικά πεδία, συμπεριλαμβάνοντας:

- Τα συστήματα καλλιέργειας
- Τη φυτική παραγωγή
- Τη θρέψη των φυτών
- Την υγεία και ευημερία των ζώων
- Τη διατροφή ζώων

Εκτός από το να καλλιεργούν τα φυτά και να εκτρέφουν τα ζώα τα οποία καταλήγουν τελικά ως έξοχα βιολογικά προϊόντα στο πιάτο, πολλοί βιοκαλλιεργητές παίζουν ενεργό ρόλο στην έρευνα αγοράς, και κάποιες φορές στην επεξεργασία-μεταποίηση, τη διανομή και το λιανεμπόριο των προϊόντων τους.

Αυτή η προσέγγιση χρειάζεται άτομα με πολλές και εξειδικευμένες γνώσεις στον τομέα της βιολογικής γεωργίας τα οποία θα παρέχουν στους βιοκαλλιεργητές και μεταποιητές τις απαιτούμενες πληροφορίες και δεξιότητες για την επίτευξη των στόχων.

Συνεπώς, υπάρχουν ευκαιρίες για τους ειδικούς σε θέματα τραπεζικής φύσης, οικονομικών και αγροτικών συμβούλων και διαχείρισης των επιχειρήσεων για όλες τις περιπτώσεις στην ΕΕ.

Η ευρεία ποικιλία από κανάλια της αγοράς τα οποία χρησιμοποιούνται από τους βιοκαλλιεργητές και φορείς της επεξεργασίας, δημιουργούν ένα αντίστοιχο αριθμό θέσεων εργασίας στο λιανεμπόριο και τους σχετικούς τομείς επεξεργασίας και διανομής.

Η βιολογική γεωργία, χρειάζεται, επίσης, μεταφορείς οι οποίοι μπορούν να ανταποκριθούν στις ειδικές απαιτήσεις της βιομηχανίας όπως:

- Παράδοση των προϊόντων σε κοντινές αγορές και σε σύντομο χρονικό διάστημα
- Αποτελεσματικό διαχωρισμό της βιολογικής από τη συμβατική παραγωγή
- Ελαχιστοποίηση του χρόνου μεταφορών καθώς και του σχετικού στρες και των δυσκολιών που αντιμετωπίζει το ζωικό κεφάλαιο κατά τη μεταφορά

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Κανόνες και Νομοθεσία που αφορούν στη Βιολογική Γεωργία και Διαδικασία ένταξης.

Οι εξελίξεις και οι προσαρμογές της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) τα τελευταία χρόνια, ο γενικότερος προβληματισμός του αγροτικού κόσμου, η αναγνώριση σε επίπεδο πολιτικής των περιβαλλοντικών προβλημάτων, συνέβαλαν στη δημιουργία ενός ευνοϊκού πλαισίου για την αναγνώριση και ανάπτυξη της βιολογικής γεωργίας. Η κατάσταση αυτή οδήγησε στις 24 Ιουνίου του 1991, στην ψήφιση από το Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων του Κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 περί βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής (ΔΗΩ, 1999α).

3.1 Ευρωπαϊκό Σχέδιο Δράσης.

3.1.1 Στόχοι.

Το ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης για τα βιολογικά τρόφιμα και τη βιολογική γεωργία καθορίζει 21 πρωτοβουλίες για να επιτευχθούν οι στόχοι της ανάπτυξης της αγοράς των βιολογικών τροφίμων και της βελτίωσης των προτύπων αυξάνοντας την αποτελεσματικότητα, τη διαύγεια και την καταναλωτική εμπιστοσύνη.

Το σχέδιο στοχεύει να επιτύχει τα εξής μέτρα:

- βελτίωση των πληροφοριών για τη βιολογική γεωργία,
- βελτίωση της δημόσιας υποστήριξης μέσω της αγροτικής ανάπτυξης, και
- βελτίωση των προτύπων παραγωγής ή της ενίσχυσης της έρευνας.

Επιπλέον το σχέδιο ακολουθεί τη γρήγορη αύξηση του αριθμού αγροτών-παραγωγών, βιολογικών προϊόντων, και ταυτοχρόνως την ισχυρή ζήτηση των καταναλωτών για τα προϊόντα αυτά (ΔΗΩ, 1999α).

3.1.2 Έγγραφα.

Το πρόγραμμα δράσης αποτελείται από τα δύο έγγραφα κατωτέρω:

- Επίσημη ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και το Ευρωκοινοβούλιο που καθορίζουν 21 ενέργειες.
- Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής που περιέχει μια ανάλυση των ερευνών που έγιναν πριν τη δημιουργία των προτάσεων και μια περιεκτική περιγραφή των προτάσεων.

3.2 Ο Κανονισμός της ΕΕ σχετικά με τη βιολογική γεωργία- Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθμ. 2092/91.

Στις 24 Ιουνίου του 1991 το Συμβούλιο της ΕΕ υιοθέτησε τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 σχετικά με τη βιολογική παραγωγή γεωργικών προϊόντων και των ενδείξεων που αναφέρονται επιπλέον στα γεωργικά προϊόντα και τα τρόφιμα. Η εισαγωγή του κανονισμού ήταν μέρος της μεταρρύθμισης της κοινής αγροτικής πολιτικής της ΕΕ και ήταν το αποκορύφωμα μιας διαδικασίας επίσημης αναγνώρισης της βιολογικής καλλιέργειας σε ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ ((Παρασκευόπουλος Α., 2000, Παπανικολάου Α., 2007, σελ. 47, Μπέσσα Στ., 2000β,).

Ο κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 καθόρισε κανόνες εφαρμόσιμους σε όλη την κοινοτική παραγωγή μόνο βιολογικών φυτικών προϊόντων. Αλλά οι περαιτέρω κανόνες που θεσπίστηκαν το 1992 και το 1995 παρείχαν τη δυνατότητα δημιουργίας ενός συγκεκριμένου λογότυπου για το βιολογικό τομέα και τα τεχνικά θέματα όπως την πιστοποίηση και την εισαγωγή προϊόντων.

Και το 1999, το Συμβούλιο εξέδωσε τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1804/1999 της 19ης Ιουλίου 1999, ο οποίος καθόρισε τους κοινοτικούς κανόνες για την παραγωγή των βιολογικών ζωικών προϊόντων και των ζητημάτων όπως τα τρόφιμα, την πρόληψη ασθενειών και τις κτηνιατρικές θεραπείες, την ευημερία των ζώων, τις κτηνοτροφικές πρακτικές και τη διαχείριση του λιπάσματος.

Ο κανονισμός του 1999 απέκλεισε επίσης την παραγωγή όπου έχει γίνει χρήση γενετικά τροποποιημένων οργανισμών και των προϊόντων που παρήχθησαν από αυτούς και επέτρεψε τις εισαγωγές βιολογικών προϊόντων από τρίτες χώρες, των οποίων τα κριτήρια παραγωγής και τα συστήματα ελέγχου αναγνωρίστηκαν από την ΕΕ ως ισοδύναμα.

Ως συνέπεια αυτής της διαδικασίας αναθεώρησης, οι κανόνες που περιλαμβάνονται στον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 είναι πολύ σύνθετοι και εκτενείς. Καθώς επίσης, καθορίζοντας την απαραίτητη μέθοδο παραγωγής γεωργικών και ζωικών προϊόντων ρυθμίζουν τις ακόλουθες πτυχές των βιολογικών προϊόντων:

- Σήμανση
- Επεξεργασία
- Έλεγχος
- Αγορά
- Εισαγωγή

Ο κανονισμός συνοδεύεται επίσης από διάφορους τεχνικούς δείκτες που καλύπτουν τα εξής θέματα:

- Αρχές της βιολογικής παραγωγής προϊόντων σε επίπεδο γεωργικής εκμετάλλευσης, περιλαμβάνοντας φυτά και φυτικά προϊόντα, ζώα και ζωικά προϊόντα, τη μελισσοκομία και τα προϊόντα μελισσοκομίας.
- Προϊόντα που εξουσιοδοτούνται για χρήση στη βιολογική γεωργία συμπεριλαμβανομένων των λιπασμάτων και των εδαφοβελτιωτικών, των φυτοπροστατευτικών ουσιών και των υλικών τροφών.

Αυτά τα παραρτήματα και άλλες πλευρές του κανονισμού μπορούν να τροποποιηθούν από την Επιτροπή για να τους κρατήσουν ενημερωμένους για τις τεχνικές και επιστημονικές εξελίξεις και για την αγορά των βιολογικών προϊόντων.

Οι κανόνες που καθορίζονται στον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 δεν αποκλείουν την εφαρμογή των γενικών κοινοτικών κανόνων που ισχύουν για όλα τα γεωργικά προϊόντα. Όλες οι παροχές που αφορούν την παραγωγή, την προετοιμασία, την αγορά, την επισήμανση και τον έλεγχο των γεωργικών προϊόντων ισχύουν για τα βιολογικά όπως και για οποιαδήποτε τρόφιμα.

Οι απαιτήσεις του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 καλύπτουν συγκεκριμένα τη βιολογική μέθοδο παραγωγής, τα χαρακτηριστικά των βιολογικών προϊόντων και τους κανόνες σχετικούς με αυτή. Η σημασία του κανονισμού, έχοντας κατά νου ότι πολλά κράτη μέλη και ιδιωτικά όργανα μπορούν να έχουν τα δικά τους πρότυπα σε ισχύ, είναι το ότι καθιερώνει κοινές απαιτήσεις σε ολόκληρη την ΕΕ και δεν κάνει διακρίσεις μεταξύ των διαφορετικών περιοχών ή των οργανισμών. Αυτό προσφέρει μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στους καταναλωτές όταν αγοράζουν τα βιολογικά προϊόντα από ένα άλλο κράτος μέλος (ΔΗΩ, 1999β).

Μία λεπτομερής ανασκόπηση του υπάρχοντος κανονισμού, συνετέλεσε στην υποβολή δύο προτάσεων από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Δεκέμβριο του 2005 για μία σειρά απλοποιημένων και βελτιωμένων κανόνων σχετικά με τις εισαγωγές βιολογικών προϊόντων καθώς και το βιολογικό τρόπο παραγωγής και σήμανσης. Ο εισαχθείς κανονισμός, Κανονισμός 1991/2007 του Συμβουλίου, βελτιώθηκε και ισχύει ως Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθμ. 2092/91 περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής και τέθηκε σε ισχύ από τον Ιανουάριο του 2007. Ο ορισμός της βιολογικής παραγωγής, το λογότυπο και το σύστημα σήμανσης που συμπεριλαμβάνονταν στον Κανονισμό του Συμβουλίου περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής και σήμανσης των βιολογικών προϊόντων, έχει υιοθετηθεί από το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης την 28η Ιουνίου 2007 και αναμένεται να τεθεί σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2009 (Δίκτυο Προώθησης Βιολογικών Καλλιεργειών και Βιολογικών Προϊόντων, 2008δ).

3.2.1 Περαιτέρω κανονισμοί.

Οι περαιτέρω κανονισμοί της ΕΕ, που αφορούν ζητήματα όπως τις ζωοτροφές, εισαγωγές, τα προσμίγματα σπόρου και τροφίμων, συμπληρώνουν το θεσμικό πλαίσιο που ρυθμίζει τον τομέα της βιολογικής καλλιέργειας:

- Ο κανονισμός της Επιτροπής της ΕΕ της 5ης Φεβρουαρίου 2003 αριθ. 223/2003 για τις απαιτήσεις της σήμανσης που αφορούν τη μέθοδο της βιολογικής παραγωγής ζωοτροφών, σύνθετων ζωοτροφών και τροφικών υλικών και ο τροποποιημένος κανονισμός του Συμβουλίου (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91
- Κανονισμός της Επιτροπής της ΕΕ της 7ης Σεπτεμβρίου 2001 αριθ. 1788/2001 που καθορίζει τους λεπτομερείς κανόνες για τις διατάξεις σχετικά με το πιστοποιητικό της επιθεώρησης για τις εισαγωγές από τρίτες χώρες σύμφωνα με το άρθρο 11 του κανονισμού του Συμβουλίου (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 σχετικά με τη βιολογική παραγωγή γεωργικών προϊόντων και τις ενδείξεις που αναφέρονται επιπλέον στα γεωργικά προϊόντα και τα τρόφιμα
- Κανονισμός της Επιτροπής της 14ης Ιανουαρίου 1992 (ΕΟΚ) αριθ. 94/92 που καθορίζει τους λεπτομερείς κανόνες για την εφαρμογή των διακανονισμών σχετικά με τις εισαγωγές από τρίτες χώρες που προβλέπονται στον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 σχετικά με τη βιολογική παραγωγή γεωργικών προϊόντων και των ενδείξεων που αναφέρονται επιπλέον στα γεωργικά προϊόντα και τα τρόφιμα
- Κανονισμός της Επιτροπής της 29ης Ιανουαρίου 1993 (ΕΟΚ) αριθ. 207/93 που καθορίζει το περιεχόμενο του παραρτήματος 6(3)(α) του κανονισμού του Συμβουλίου (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 σχετικά με τη βιολογική παραγωγή γεωργικών προϊόντων και των ενδείξεων που αναφέρονται επιπλέον στα γεωργικά προϊόντα και τα τρόφιμα και που καθορίζουν τους λεπτομερείς κανόνες για τις διατάξεις του άρθρου 5 παράγραφος (4)
- Κανονισμός της Επιτροπής της 14ης Αυγούστου 2003 (ΕΕ) αριθ. 1452/2003 που διατηρεί την παρέκκλιση που προβλέπεται στο άρθρο 6 (3) (α) του κανονισμού του Συμβουλίου (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 σχετικά με ορισμένα είδη σπόρου και φυτικού αναπαραγωγικού υλικού και που καθορίζει τους διαδικαστικούς κανόνες και τα κριτήρια σχετικά με εκείνη την παρέκκλιση

Είναι μια αρχή της βιολογικής καλλιέργειας ότι οι αγρότες χρησιμοποιούν τον βιολογικά παραχθέντα σπόρο και με σκοπό να βοηθηθούν να τον αποκτήσουν, τα κράτη μέλη διατηρούν μια online βάση δεδομένων όπου οι προμηθευτές μπορούν να

καταχωρήσουν το σπόρο και τους πατατόσπορους που παράγονται με τις βιολογικές μεθόδους και που επιθυμούν να βγάλουν στην αγορά.

3.2.2 Κανόνες που αναφέρονται στο λογότυπο και τη σήμανση.

Ο Κανονισμός της ΕΕ για τη βιολογική γεωργία αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο πρέπει να γίνεται η καλλιέργεια των φυτών, η εκτροφή των ζώων καθώς και η επεξεργασία των τροφίμων και των ζωοτροφών, προκειμένου να σημαθούν ως βιολογικά. Επιπλέον απαιτείται η συμμόρφωση με τον Κανονισμό της ΕΕ για τη βιολογική γεωργία για όλα τα προϊόντα που φέρουν το λογότυπο της ΕΕ για τη βιολογική γεωργία. Είναι επίσης υποχρεωτικό στη σήμανση να περιλαμβάνεται ο κωδικός των οργανισμών ελέγχου που ελέγχουν και πιστοποιούν επιχειρηματίες για το βιολογικό τρόπο παραγωγής.

Αυτό το καθεστώς σήμανσης σχεδιάστηκε για να εμπνεύσει στους καταναλωτές στα κράτη μέλη της ΕΕ εμπιστοσύνη σχετικά με το βιολογικό τρόπο παραγωγής των προϊόντων που αγοράζει. Ο λογότυπος της ΕΕ σχεδιάστηκε με σκοπό την αύξηση της αναγνωρισιμότητας των βιολογικών προϊόντων από τους καταναλωτές και λειτουργεί με παρόμοιο τρόπο με τα άλλα εθνικά λογότυπα που ίσως υπάρχουν και στις υπόλοιπες χώρες. Μέχρι το τέλος του 2008 δεν ήταν απαραίτητα υποχρεωτικό για τα προϊόντα που παρήχθησαν σύμφωνα με τον Κανονισμό της ΕΕ για τη βιολογική γεωργία να φέρουν το λογότυπο στη σήμανση τους, αλλά από την 1η Ιανουαρίου 2009 είναι, διότι τίθεται ο νέος Κανονισμός σε ισχύ.

Για να πάρει το πρώτο σήμα ένα προϊόν, θα πρέπει η γεωργική εκμετάλλευση να βρίσκεται τουλάχιστον 12 μήνες πριν τη συγκομιδή, υπό το καθεστώς ελέγχου. Έπειτα από αυτό το διάστημα και εφόσον έχουν τηρηθεί οι προϋποθέσεις, το προϊόν μπορεί να χαρακτηριστεί ως *βιολογικής γεωργίας σε μεταβατικό στάδιο*. Από το δεύτερο χρόνο και μετά τα παραγόμενα προϊόντα παίρνουν τον χαρακτηρισμό *προϊόν βιολογικής γεωργίας* (Παπανικολάου Α., 2007, σελ. 51).

3.3 Συνοπτική παρουσίαση της Ευρωπαϊκής Νομοθεσίας για τα Βιολογικά Προϊόντα Φυτικής Προέλευσης.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει εκδώσει τους παρακάτω Κανονισμούς που αναφέρονται στα Βιολογικά Προϊόντα Φυτικής Προέλευσης:

1. Ο Κανονισμός (ΕΚ) της Επιτροπής. Νο 889/2008 της 5ης Σεπτεμβρίου 2008 Περιέχει λεπτομερείς κανόνες εφαρμογής του Καν. (ΕΚ) 834/2007 του Συμβουλίου για τη βιολογική παραγωγή και την επισήμανση των βιολογικών προϊόντων όσον αφορά το βιολογικό τρόπο παραγωγής, την επισήμανση και τον έλεγχο των προϊόντων. Για τον κανονισμό αυτό, γίνεται εκτενέστερα λόγος παρακάτω (3.4.1)

2. Ο Κανονισμός (ΕΚ) της Επιτροπής. Νο 404/2008 της 6ης Μαΐου 2008 Τροποποιεί το παράρτημα II του Κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 του Συμβουλίου περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων, όσον αφορά την έγκριση του *sphonosa*, του όξινου ανθρακικού καλίου και οκτανικού χαλκού καθώς και τη χρήση του αιθυλενίου.

3. Ο Κανονισμός (ΕΚ) της Επιτροπής. Νο 345/2008 της 17ης Απριλίου 2008 Θεσπίζει λεπτομερείς κανόνες εφαρμογής του καθεστώτος εισαγωγής από τρίτες χώρες που προβλέπεται στον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 του Συμβουλίου περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής

4. Ο Κανονισμός (ΕΚ) του Συμβουλίου. Νο 834/2007 της 28ης Ιουνίου 2007 Αντικαθιστά τον Κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91. Αναφέρεται στη βιολογική παραγωγή και την επισήμανση των βιολογικών προϊόντων.

5. Κανονισμός (ΕΚ) του Συμβουλίου. Νο 1991/2006 της 21ης Δεκεμβρίου 2006 Ο κανονισμός αυτός τροποποιεί τον 2092/91 και αναφέρεται στις εισαγωγές βιολογικών προϊόντων από τρίτες χώρες. Ορίζονται τα κριτήρια και οι διαδικασίες ελέγχου και πιστοποίησης των εισαγόμενων προϊόντων καθώς και των αρχών και των φορέων πιστοποίησης των τρίτων χωρών.

6. Κανονισμός (ΕΚ) της Επιτροπής. Νο 1452/2003 της 14ης Αυγούστου 2003 Ο κανονισμός αυτός διατηρεί την παρέκκλιση που προβλέπεται για τη χρησιμοποίηση σπόρων και πολλαπλασιαστικού υλικού από τον ΚΑΝ 2092/91, καθορίζει τα κριτήρια για την έκδοση αδειών παρέκκλισης και τους κανόνες καταχώρησης του πολλαπλασιαστικού υλικού που παράγεται με βιολογική μέθοδο.

7. Κανονισμός (ΕΟΚ) της Επιτροπής. Νο 94/92 της 14ης Ιανουαρίου 1992 Με τον κανονισμό 94/92 καθορίζεται το πλαίσιο εισαγωγών από τρίτες χώρες. Επίσης, καταρτίζεται ένας κατάλογος που περιλαμβάνει τις τρίτες χώρες οι οποίες μπορούν να εξάγουν βιολογικά προϊόντα προς την Ε.Ε., τις αρχές και τους

οργανισμούς πιστοποίησης καθώς και ότι άλλο απαιτηθεί, όπως προβλέπεται από τον ΚΑΝ 2092/91.

8. Ο Κανονισμός (ΕΟΚ) του Συμβουλίου. Νο 2092/91 της 24ης Ιουνίου 1991 Αναφέρεται στο βιολογικό τρόπο παραγωγής και στις σχετικές ενδείξεις των γεωργικών προϊόντων και ειδών διατροφής. Εφαρμόζεται σε γεωργικά προϊόντα (μη μεταποιημένα ή μεταποιημένα που προορίζονται για ανθρώπινη κατανάλωση), ζώα εκτροφής και ζωοτροφές. Στα παραρτήματά του ορίζει τους κανόνες βιολογικής παραγωγής, τις επιτρεπόμενες ουσίες, τις ελάχιστες απαιτήσεις ελέγχου και μέτρων ασφαλείας. Επίσης, καθορίζει πότε και πώς επιτρέπεται η αναφορά στο βιολογικό τρόπο παραγωγής, καθώς και τις προϋποθέσεις χρήσεως του κοινοτικού λογότυπου. Τέλος, αναφέρονται οι σχετικές διαδικασίες για τα εισαγόμενα από τρίτες χώρες βιολογικά προϊόντα.

3.4 Πολιτική της ΕΕ.

Η απαίτηση των καταναλωτών της ΕΕ για τα βιολογικά προϊόντα και η αυξανόμενη δημοτικότητα της βιολογικής γεωργίας στην ΕΕ έχει εξασφαλίσει επίσημους κανόνες, προγράμματα και σχέδια σχετικά με τον τομέα που είναι και διαδεδομένα και εξελιγμένα.

3.4.1 Ο Νέος Κανονισμός.

Στις 28 Ιουνίου 2007 το Συμβούλιο της ΕΕ ενέκρινε μια πρόταση για ένα νέο Κανονισμό στη βιολογική παραγωγή και σήμανση, ο οποίος είναι σε εξέλιξη από το 2005. Ο νέος κανονισμός είναι πιο σαφής και για τους βιολογικούς αγρότες και για τους καταναλωτές και καθορίζει ένα πλήρες σύνολο στόχων, αρχών και βασικών κανόνων για τη βιολογική παραγωγή. Θα είναι πιο ευκολονόητος και θα επιτρέψει έναν ορισμένο βαθμό ευελιξίας ώστε να ληφθούν υπόψη οι περιφερειακές διαφορές στο κλίμα και οι διαφορετικές συνθήκες.

Στα πλαίσια του νέου κανονισμού, οι παραγωγοί των βιολογικών τροφίμων της ΕΕ υποχρεούνται να χρησιμοποιήσουν το λογότυπο της ΕΕ για τα βιολογικά προϊόντα. Οι εισαγωγείς των βιολογικών τροφίμων μπορούν να επιλέξουν να χρησιμοποιήσουν το λογότυπο της ΕΕ. Σε κάθε περίπτωση, το λογότυπο της ΕΕ θα συνδυαστεί με μια ένδειξη προέλευσης. Τουλάχιστον το 95% των γεωργικών συστατικών του τελικού προϊόντος θα πρέπει να είναι βιολογικό για να μπορεί να ονομάζεται υπό αυτήν τη μορφή. Όλα τα άλλα τελικά τρόφιμα που παράγονται σύμφωνα με τους κανόνες μπορούν να φέρουν αναφορές βιολογικών συστατικών αλλά μόνο στον κατάλογο συστατικών.

Η χρήση Γενετικά Τροποποιημένων Οργανισμών στη βιολογική παραγωγή είναι εντελώς απαγορευμένη. Τα προϊόντα που περιέχουν ΓΤΟ δεν θα είναι σε θέση να χαρακτηριστούν ως βιολογικά, εκτός από εκείνα που περιέχουν μέχρι 0,9 τοις εκατό των υπολειμμάτων ΓΤΟ μέσω τυχαίας μόλυνσης. Οι εισαγωγές των βιολογικών προϊόντων θα επιτρέπονταν εάν προέρχονται με τις ίδιες ή ισοδύναμες εγγυήσεις

Δεν θα υπάρξει καμία αλλαγή στον κατάλογο εξουσιοδοτημένων ουσιών για τη βιολογική γεωργία, εφόσον έχει δημιουργηθεί μια βάση για την προσθήκη κανόνων για τη βιολογική υδατοκαλλιέργεια, το κρασί, το φύκος και τη μαγιά. Οι υπάρχοντες ακριβείς λεπτομερείς κανόνες θα μεταφερθούν σε έναν κανονισμό της Επιτροπής, συμπληρώνοντας το νέο κανονισμό του Συμβουλίου. Μόλις εφαρμοστεί ο νέος κανονισμός, θα συνοδευθεί από ένα σύνολο λεπτομερών κανόνων εφαρμογής που θα ορίσουν το πώς πρέπει να εφαρμοστεί, στην πραγματικότητα, στον τομέα της οργανικής καλλιέργειας και τα μέλη του.

Ο νέος κανονισμός αποκρίνεται στα συμπεράσματα του Συμβουλίου του Οκτωβρίου του 2004 σχετικά με το ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης για τα βιολογικά τρόφιμα και τη βιολογική γεωργία του Ιουνίου του 2004, τα οποία παρείχαν μια γενική στρατηγική διορατικότητα για τη συμβολή της βιολογικής καλλιέργειας στην κοινή αγροτική πολιτική της ΕΕ. Για το καθεστώς εισαγωγών, οι νέοι κανόνες έχουν μπει σε εφαρμογή από την 1η Ιανουαρίου του 2007. Ο νέος κανονισμός πρόκειται να εφαρμοστεί από την 1η Ιανουαρίου 2009.

Μετά την πρόταση της Επιτροπής για νέο κανονισμό τον Δεκέμβριο του 2005, συζητήσεις διοργανώθηκαν μέσα στις ομάδες εργασίας του Συμβουλίου της ΕΕ από τον Ιανουάριο του 2006 μέχρι τον Ιούνιο του 2007, κάτω από τις προεδρίες της ΕΕ της Αυστρίας, της Φινλανδίας και της Γερμανίας. Μια γνώμη του ΕΚ (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο) σχετικά με τον κανονισμό εγκρίθηκε τον Μάιο του 2007 (ΥΠΑΑ, 2007, ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 834/2007).

3.4.2 Η εργασιακή διαδικασία της ΕΕ.

Διάφορα ευρωπαϊκά ιδρύματα συμμετέχουν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων όπως για παράδειγμα αποφάσεις σχετικές με τους νέους κανονισμούς για την βιολογική γεωργία. Η νέα νομοθεσία προτείνεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέσω των Γενικών Διευθύνσεών της, η οποία εγκρίνεται έπειτα από το Συμβούλιο και περνά στο νόμο μέσω του Κοινοβουλίου (ΔΗΩ, 1999α).

Εντούτοις, για τεχνικά θέματα, αποφάσεις και κανονισμοί μπορούν να εκδοθούν από την Επιτροπή, με τη βοήθεια των κρατών μελών της Μόνιμη Επιτροπή Βιολογικής Γεωργίας (ΜΕΒΓ), σύμφωνα με τη λεγόμενη διαδικασία της «επιτροπολογίας».

3.4.3 Μόνιμη Επιτροπή Βιολογικής Γεωργίας (ΜΕΒΓ).

Η μόνιμη επιτροπή της βιολογικής καλλιέργειας αποτελείται από τους αντιπροσώπους των κρατών μελών της ΕΕ και προεδρεύεται από έναν εκπρόσωπο της Επιτροπής. Η Επιτροπή καθιερώθηκε για να εξασφαλίσει τη στενή συνεργασία μεταξύ των αρμόδιων κομμάτων στο βιολογικό τομέα και για να εγγυηθεί μια ενιαία εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ¹.

3.4.4 Άλλες ομάδες.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνεργάζεται επίσης με δύο άλλες ομάδες που την βοηθούν να λάβει αποφάσεις σχετικά με τη βιολογική γεωργία:

- Η συμβουλευτική ομάδα της βιολογικής γεωργίας
- Η ομάδα εμπειρογνομόνων για την προώθηση της βιολογικής καλλιέργειας

Η συμβουλευτική ομάδα συγκεντρώνει τους αντιπροσώπους διάφορων κοινωνικών και οικονομικών συμφερόντων και δίνει τη δυνατότητα στην Επιτροπή να είναι ενημερωμένη επί των απόψεων σχετικά με τον τομέα.

Η Επιτροπή μπορεί να συμβουλευθεί την ομάδα για οποιοδήποτε θέμα ή ο πρόεδρος της ομάδας μπορεί να προτείνει συμβουλή στην Επιτροπή για ένα θέμα μέσα στον τομέα αρμοδιοτήτων της. Η Επιτροπή δε δεσμεύεται με τις αποφάσεις της ομάδας αλλά τις παίρνει πολύ σοβαρά και ειδοποιεί τα μέλη της ομάδας για τις ενέργειές της ως απάντηση σε αυτές τις αποφάσεις.

Η ομάδα εμπειρογνομόνων συμβουλεύει εν τω μεταξύ την Επιτροπή για ζητήματα σχετικά με την πληροφοριακή και διαφημιστική εκστρατεία για τη βιολογική γεωργία που εφαρμόζονται στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος δράσης για τα βιολογικά τρόφιμα και καλλιέργεια (ΔΗΩ, 1999β).

Οι δραστηριότητές της περιλαμβάνουν:

- Καθιέρωση στενής συνεργασίας μεταξύ των ιδρυμάτων των κρατών μελών και της Επιτροπής στα σχετικά ζητήματα
- Παρακολούθηση της ανάπτυξης των πολιτικών σε αυτήν την περιοχή
- Διευκόλυνση της ανταλλαγής πληροφοριών, εμπειριών και ορθής πρακτικής

3.4.5 Σύστημα Πληροφοριών Βιολογικής Γεωργίας (ΣΠΒΓ).

Το σύστημα πληροφοριών βιολογικής καλλιέργειας είναι ένα βασικό εργαλείο που χρησιμοποιείται από τα κράτη μέλη της ΕΕ και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή με

¹ <http://ec.europa.eu/agriculture/organic/printFriendly.cfm?objectid=F66C3FD7-19B9-E543-C86F3154528327C9>

σκοπό την ανταλλαγή στοιχείων γεωργικής φύσεως σχετικά με τα βιολογικά προϊόντα και την παροχή ενημερωμένων πληροφοριών στο ευρύ κοινό.

Η βάση δεδομένων του (ΣΠΒΓ) περιλαμβάνει:

- Τις εγκρίσεις για τις εισαγωγές που χορήγησαν τα κράτη μέλη της ΕΕ σε τρίτες χώρες (σύμφωνα με το άρθρο 11 παράγραφος (6) του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91)
- Τις εγκρίσεις για τη χρήση γεωργικών συστατικών που δεν μπορούν να βρεθούν με τη μέθοδο βιολογικής παραγωγής (σύμφωνα με το άρθρο 3 του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ.207/93 που καθορίζει το περιεχόμενο του παραρτήματος 6 του κανονισμού του Συμβουλίου (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91)
- ο κατάλογος οργανισμών ή δημόσιων αρχών υπεύθυνων για την επιθεώρηση που προβλέπεται στο άρθρο 15 του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91

3.5 Λογότυπο.

Το λογότυπο της ΕΕ για τη βιολογική γεωργία προσφέρει την εμπιστοσύνη των καταναλωτών για την προέλευση και τις ιδιότητες των ειδών διατροφής τους και η παρουσία του σε οποιοδήποτε προϊόν διασφαλίζει την ευπείθεια προς τον κανονισμό της βιολογικής καλλιέργειας της ΕΕ.

Αυτή τη στιγμή, οι ασχολούμενοι με τη βιολογική γεωργία έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν στο αν θα τοποθετήσουν το λογότυπο της ΕΕ στα προϊόντα τους. Από την 1η Ιουλίου του 2010 θα γίνει υποχρεωτικό. Το πλεονέκτημα του λογότυπου της ΕΕ είναι ότι σε οποιοδήποτε κράτος μέλος οι καταναλωτές μπορούν εύκολα να αναγνωρίσουν τα βιολογικά προϊόντα, ανεξάρτητα από που προέρχονται.

3.6 Εθνική Νομοθεσία.

Η Ευρωπαϊκή νομοθεσία για τη βιολογική γεωργία εναρμονίστηκε στην εθνική μας νομοθεσία με τις παρακάτω Κοινές Υπουργικές Αποφάσεις και Υπουργικές Αποφάσεις:

1. Εφαρμοστική του Κανονισμού (ΕΟΚ) 2092/91 του Συμβουλίου ΚΥΑ υπ αριθ. 245090/10-2-06 (ΦΕΚ 157Β). Καθορίζεται μια δέσμη συμπληρωματικών μέτρων για την προσαρμογή και εφαρμογή των διατάξεων του ΚΑΝ 2092/91 στη χώρα μας. Σύμφωνα με αυτόν προσδιορίζονται οι αρχές και οι λειτουργίες του συστήματος ελέγχου παραγωγής προϊόντων βιολογικής γεωργίας στην Ελλάδα.

2. **KYA 1785/07-12-06.** Με την ΚΥΑ 1785/06 θεσπίζονται οι όροι και οι διαδικασίες για τη δημιουργία βάσης δεδομένων για το βιολογικά παραγόμενο πολλαπλασιαστικό υλικό στα πλαίσια της εφαρμογής του ΚΑΝ 1452/2003.

3. Με την απόφαση **336650/06** του Υφυπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων καθορίζονται οι λεπτομέρειες για τη σύμβαση και τα έγγραφα πιστοποίησης των Οργανισμών Ελέγχου.

4. Με την απόφαση **296851/07** του Υφυπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων καθορίζονται λεπτομερώς οι διαδικασίες ελέγχου εποπτείας του συστήματος πιστοποίησης βιολογικών προϊόντων από τα αρμόδια τμήματα της Δ/σης Βιολογικής Γεωργίας.

3.7 Διαδικασία πιστοποίησης.

Προκειμένου να ενταχθεί ο ενδιαφερόμενος στο σύστημα πιστοποίησης και να του δοθεί η δυνατότητα χρησιμοποίησης των πιστοποιητικών βιολογικής γεωργίας οφείλει να ακολουθήσει τη διαδικασία πιστοποίησης η οποία αποτελείται από τα εξής βήματα (Δίκτυα Προώθησης Βιολογικών Καλλιεργειών και Βιολογικών Προϊόντων, 2008γ):

1. Αίτηση - Υπεύθυνη δήλωση. Ο ενδιαφερόμενος συμπληρώνει την αίτηση του Πιστοποιητικού Οργανισμού με τα στοιχεία που ζητούνται και μια υπεύθυνη δήλωση ότι θα τηρήσει όλα όσα προβλέπονται από τους κανονισμούς και τη νομοθεσία. Παράλληλα υπογράφει σύμβαση με τον Πιστοποιητικό Οργανισμό που διασφαλίζει την ορθή εφαρμογή της Κοινοτικής και Εθνικής Νομοθεσίας.

2. Ιδιωτικό Συμφωνητικό Συνεργασίας. Εάν συμφωνεί με τους όρους συνεργασίας, το αργότερο ένα μήνα αφότου έχει κατατεθεί η αίτηση, υπογράφεται το Ιδιωτικό Συμφωνητικό Συνεργασίας και εντός 10 ημερών από την υπογραφή πρέπει να γνωστοποιηθεί η έναρξη της δραστηριότητας στην αρμόδια διεύθυνση Αγροτικής Ανάπτυξης.

3. Επιθεώρηση Ένταξης. Η Επιθεώρηση Ένταξης πραγματοποιείται εντός 60 ημερών από την υπογραφή του ιδιωτικού συμφωνητικού συνεργασίας και έχει ως σκοπό την επαλήθευση όσων κατατέθηκαν ή δηλώθηκαν στην αρχική αίτηση.

4. Χορήγηση Πιστοποίησης. Με τη χορήγηση πιστοποίησης, η οποία είναι αορίστου χρόνου εκτός από ειδικές περιπτώσεις, πραγματοποιείται η ένταξη στο σύστημα πιστοποίησης. Αυτό σημαίνει ότι επιτρέπεται η έκδοση της Βεβαίωσης Ένταξης ή του Πιστοποιητικού Συμμόρφωσης και η εγγραφή στο Μητρώο Ενταγμένων Επιχειρήσεων στο Σύστημα Πιστοποίησης.

3.7.1 Επιτήρηση πιστοποίησης.

Η επιτήρηση της πιστοποίησης πραγματοποιείται προκειμένου να εξασφαλιστεί η συνεχής ανταπόκριση στις προδιαγραφές των Προτύπων βάσει των οποίων χορηγήθηκε η Πιστοποίηση και να επαληθευτεί η σωστή χρήση των Πιστοποιητικών ή άλλων εγγράφων Πιστοποίησης και των Σημάτων. Για αυτό το σκοπό διενεργούνται έλεγχοι από τους Οργανισμούς Πιστοποίησης. Οι έλεγχοι πραγματοποιούνται από εξουσιοδοτημένο προσωπικό των Πιστοποιητικών Οργανισμών, τους ελεγκτές, και καταγράφονται τα ευρήματα και οι διαπιστώσεις τους (Δίκτυα Προώθησης Βιολογικών Καλλιεργειών και Βιολογικών Προϊόντων, 2008β).

Η επιτήρηση της πιστοποίησης περιλαμβάνει τους παρακάτω ελέγχους:

1. Αρχικός έλεγχος. Πραγματοποιείται προκειμένου να ελεγχθούν τα όσα αναφέρει ο ενδιαφερόμενος στην σύμβαση που υπογράφει με τον Οργανισμό Πιστοποίησης και διενεργείται το αργότερο σε 60 ημέρες από την υπογραφή της σύμβασης.

2. Επισκέψεις ελέγχου.

Α. Πλήρεις επιτόπιοι έλεγχοι. Πραγματοποιούνται τουλάχιστον 1 φορά το χρόνο εντός της καλλιεργητικής περιόδου κατόπιν προειδοποίησης. Ελέγχονται πλήρως οι εγκαταστάσεις της μονάδας και επιθεωρούνται χώροι και έγγραφα ή λογιστικά ή άλλα βιβλία εφόσον κριθεί απαραίτητο για την ολοκλήρωση του ελέγχου.

Β. Αιφνιδιαστικοί επιτόπιοι έλεγχοι. Πραγματοποιούνται οποτεδήποτε κριθεί σκόπιμο ή αναγκαίο σε ποσοστό τουλάχιστον 10% επί των συμβεβλημένων με τον Οργανισμό. Έμφαση δίνεται στους επιχειρηματίες που παρουσίασαν παρατυπίες, παρεκκλίσεις ή παραβάσεις. Ο έλεγχος μπορεί να γίνει και χωρίς την παρουσία του ελεγχόμενου.

Γ. Δειγματοληψίες. Πραγματοποιούνται δειγματοληπτικές αναλύσεις σύμφωνα με συγκεκριμένα κριτήρια σε ποσοστό τουλάχιστον 5% των ελεγχόμενων επιχειρηματιών. Ελέγχονται έδαφος, φυτικοί και ζωικοί ιστοί, γεωργικά προϊόντα και ζωοτροφές. Τα δείγματα στέλνονται για ανάλυση σε ειδικά εργαστήρια και η όλη διαδικασία γίνεται προστατεύοντας τα δείγματα και την εγκυρότητα των αποτελεσμάτων.

3. Έλεγχοι στην αγορά. Ελέγχονται τα πιστοποιημένα προϊόντα από τον Οργανισμό που τα πιστοποιεί. Οι έλεγχοι στην αγορά πραγματοποιούνται για να διαπιστωθεί η ορθή ή μη χρήση της επισήμανσης και η ταυτοποίηση των πωλούμενων προϊόντων με τα πιστοποιηθέντα.

Η βεβαίωση δίνεται μετά από αίτηση του ενδιαφερόμενου και δηλώνει ότι ο συγκεκριμένος επιχειρηματίας είναι ενταγμένος στο σύστημα ελέγχου και τηρεί όλες

τις απαιτήσεις του Κανονισμού 2092. Η βεβαίωση δεν μπορεί να χρησιμοποιείται στο εμπόριο.

Το Πιστοποιητικό Προϊόντος είναι η επιβεβαίωση της εκπλήρωσης των προδιαγραφών του προτύπου για συγκεκριμένο προϊόν και αποτελεί το βασικό και αναγκαίο έγγραφο για την πραγματοποίηση εμπορικών πράξεων. Όταν το συγκεκριμένο προϊόν διατίθεται στο εμπόριο πρέπει να αναφέρονται:

- ο αγοραστής, η ονομασία, το είδος, η ποικιλία και η ποσότητα προϊόντος,
- ο χαρακτηρισμός προϊόντος ως προς το βιολογικό τρόπο παραγωγής,
- η Επωνυμία και ο Κωδικός του Οργανισμού και
- ο αριθμός του Πιστοποιητικού Προϊόντος.

3.7.2 Λογότυπος και σήμανση.

Ο λογότυπος της βιολογικής γεωργίας και η σήμανση είναι ένας μηχανισμός που εγγυάται, αυτό ακριβώς, δηλαδή την γνησιότητα των βιολογικών προϊόντων. Τόσο ο λογότυπος όσο και η σήμανση παρέχουν την απαιτούμενη εμπιστοσύνη ότι τα αγαθά που αγοράζει ο καταναλωτής έχουν παραχθεί σύμφωνα με τον κανονισμό της ΕΕ για τη βιολογική παραγωγή, ή στην περίπτωση των εισαγόμενων αγαθών ότι έχουν εφαρμοστεί ισοδύναμοι κανόνες και πρότυπα με τους αντίστοιχους Κοινοτικούς.

Η παραγωγή και η τοποθέτηση των βιολογικών προϊόντων με τη σήμανση και το λογότυπο στην αγορά της ΕΕ ακολουθούν μία αυστηρή διαδικασία με την οποία θα πρέπει να είναι σε πλήρη συμμόρφωση. Οι παραγωγοί πρέπει πρώτα να περάσουν μία μεταβατική περίοδο τουλάχιστον δύο ετών προτού να ξεκινήσουν την παραγωγή αγροτικών αγαθών ικανών να ονομαστούν βιολογικά. Αν επιθυμούν να παράγουν ταυτόχρονα συμβατικά και βιολογικά προϊόντα, θα πρέπει να διαχωρίσουν απόλυτα τις δύο επιχειρήσεις σε κάθε στάδιο της παραγωγής.

Οι παραγωγοί και οι μεταποιητές πρέπει να εφαρμόζουν με συνέχεια και συνέπεια τους κανόνες που περιέχονται στον κανονισμό της ΕΕ. Υπόκεινται σε ελέγχους από τους οργανισμούς ελέγχου της ΕΕ ή από αρχές που μπορούν να επιβεβαιώνουν ότι εφαρμόσαν τους κανόνες αυτούς.

Τελικά σε όσους παραγωγούς χορηγηθεί σχετική πιστοποίηση, αυτοί και μόνο έχουν το δικαίωμα να τοποθετήσουν στα προϊόντα τους σήμανση για το βιολογικό τρόπο παραγωγής (Δεσύλλας Γ.Μ., 1995).

Ο κανονισμός περιέχει αυστηρούς όρους για τη σήμανση και το λογότυπο που χρησιμοποιούνται, με σκοπό την ελαχιστοποίηση της σύγχυσης των καταναλωτών ή τυχόν λανθασμένης χρήσης. «Οι όροι όπως βιολογικό, οργανικό, οικολογικό κλπ, συμπεριλαμβανομένων και των όρων που χρησιμοποιούνται στα

εμπορικά σήματα, όπως επίσης και των μεθόδων που χρησιμοποιούνται στη σήμανση ή τη διαφήμιση των προϊόντων και μπορούν να παραπλανήσουν τον καταναλωτή, αναφέροντας ότι το προϊόν ή τα συστατικά του τηρούν τους όρους του κανονισμού και δε θα πρέπει να χρησιμοποιούνται για μη βιολογικά προϊόντα».

Επιπρόσθετα, δεν μπορεί ένα προϊόν να φέρει σήμανση για το βιολογικό τρόπο παραγωγής και ταυτόχρονα στην ετικέτα να αναφέρεται ότι περιέχει ΓΤΟ. Επιπλέον, για περαιτέρω ενίσχυση της αξιοπιστίας τους επιβάλλεται, όλα τα προϊόντα που σημαίνονται ως βιολογικά, να φέρουν στη σήμανσή τους την επωνυμία του τελευταίου επιχειρηματία που χειρίστηκε το προϊόν, π.χ. του παραγωγού, του φορέα μεταποίησης και το όνομα ή κωδικό C329 του οργανισμού ελέγχου.

Ο λογότυπος της ΕΕ για τα βιολογικά προϊόντα και ο εθνικός λογότυπος κάθε κράτους μέλους της ΕΕ χρησιμοποιούνται για να συμπληρώσουν τη σήμανση και να αυξήσουν τη διακριτικότητα των βιολογικών τροφίμων και ποτών από τους καταναλωτές. Συνεπώς, οι καταναλωτές αγοράζοντας προϊόντα που φέρουν το λογότυπο της ΕΕ μπορούν να είναι σίγουροι ότι:

- τουλάχιστον το 95% των συστατικών του προϊόντος έχουν παραχθεί βιολογικά,
- το προϊόν ακολουθεί τους κανόνες του επίσημου οργανισμού ελέγχου,
- το προϊόν προέρχεται απευθείας από τον παραγωγό ή το συσκευαστήριο,
- το προϊόν αναγράφει την επωνυμία του παραγωγού, του συσκευαστή ή του μεταποιητή και επίσης, την επωνυμία ή τον κωδικό του οργανισμού ελέγχου

Η τοποθέτηση του λογότυπου της ΕΕ είναι προαιρετική, αλλά θα γίνει υποχρεωτική με την ισχύ του νέου κανονισμού της ΕΕ για τη βιολογική γεωργία στις αρχές του 2009 για τα προσυσκευασμένα προϊόντα. Θα συνεχίσει όμως να είναι προαιρετικό για τα εισαγόμενα προϊόντα και μετά το 2009. Όπου χρησιμοποιείται ο λογότυπος της Κοινότητας με το νέο κανονισμό, θα αναγράφεται πλέον και η περιοχή προέλευσης των αγροτικών πρώτων υλών. Αυτή η ένδειξη μπορεί να αναφέρει: «ΕΕ», «εκτός ΕΕ» ή το όνομα της συγκεκριμένης χώρας, εντός ή εκτός ΕΕ, όπου παρήχθη το προϊόν ή οι πρώτες ύλες αυτού.

Αν οι επιχειρηματίες επιθυμούν να πωλήσουν τα προϊόντα τους σε ένα άλλο κράτος μέλος της ΕΕ από μόνοι τους, τότε θα πρέπει να τοποθετήσουν ένα επιπρόσθετο λογότυπο αναγνωρισμένο από αυτές τις αγορές. Η χρήση του λογότυπου της ΕΕ μπορεί να αποφύγει τη διπλή αυτή εργασία προσφέροντας Πανευρωπαϊκή αναγνωρισιμότητα.

Καθώς η διαδικασία μετατροπής μίας μονάδας από συμβατική σε βιολογική έχει ολοκληρωθεί, οι επιχειρηματίες συνεχίζουν να υπόκεινται σε ετήσιους ελέγχους που περιλαμβάνουν:

- Έλεγχο των τιμολογίων αγορών και πωλήσεων, του ζωικού κεφαλαίου και φαρμάκων, των λογιστικών βιβλίων κλπ.
- Πιθανή δειγματοληψία
- Έλεγχος των συνθηκών διαβίωσης των ζώων εντός και εκτός του στάβλου
- Επιθεωρήσεις των αγρών, των οπωρώνων, των θερμοκηπίων και των βοσκοτόπων

Επιπρόσθετοι έλεγχοι και απροειδοποίητες επισκέψεις μπορούν να διενεργηθούν από τους ελεγκτές όπου αυτό κριθεί σκόπιμο. Κάθε κράτος μέλος της ΕΕ έχει θεσπίσει ένα σύστημα ελέγχων και έχει αναγνωρίσει κρατικούς φορείς ή/και ιδιωτικούς οργανισμούς ελέγχου για να πραγματοποιούν τον έλεγχο και την πιστοποίηση των προϊόντων βιολογικής παραγωγής (Δεσύλλας Γ.Μ., 1995).

Στην περίπτωση που οι επιχειρηματίες δε συμμορφώνονται με όλες τις προβλεπόμενες απαιτήσεις, η πιστοποίηση καθώς και το δικαίωμα πώλησης των προϊόντων τους ως βιολογικών, μπορεί να ακυρωθεί (ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΕΛΛΑΔΑΣ, σελ.9, Σέκκας Φ., 1998).

3.7.3 Επιθεώρηση και πιστοποίηση.

Οι βιοκαλλιεργητές, οι μεταποιητές και οι εισαγωγείς πρέπει να πληρούν αυστηρούς όρους αν θέλουν να χρησιμοποιήσουν το λογότυπο ή τη σήμανση της ΕΕ ή αντίστοιχα εθνικά σύμβολα. Για να επιβεβαιωθεί ότι συμμορφώνονται με αυτούς τους κανονισμούς, θα πρέπει να υπάρχει ένα αυστηρό σύστημα ελέγχων.

Αυτοί οι έλεγχοι διενεργούνται σε κάθε στάδιο της αλυσίδας της βιολογικής παραγωγής, επιτρέποντας στον καταναλωτή, να είναι σίγουρος ότι αγοράζει βιολογικά τρόφιμα, τα οποία έχουν παραχθεί σύμφωνα με τους αυστηρούς ευρωπαϊκούς κανόνες, στοχεύοντας στο σεβασμό του περιβάλλοντος και της ευημερίας των ζώων, καθώς και ότι έχουν επιθεωρηθεί όπως προβλέπεται.

Είναι πολύ σημαντικό, κάθε αγρότης, μεταποιητής και εισαγωγέας που συμμετέχει στην αλυσίδα του κύκλου παραγωγής βιολογικών προϊόντων, να ελέγχεται τουλάχιστον μία φορά το χρόνο για να εξασφαλιστεί η συμμόρφωσή του με τον κανονισμό.

Αυτή η διαδικασία επιβλέπεται από κάθε κράτος μέλος της ΕΕ, το οποίο είναι υπεύθυνο για τη δημιουργία ενός συστήματος ελέγχου με τις αντίστοιχες αρμόδιες

αρχές ώστε να εξασφαλίζεται η εφαρμογή των υποχρεώσεων που ορίζονται από τον κανονισμό.

Ανάλογα με τη δυναμική του, κάθε κράτος μέλος της ΕΕ έχει αναγνωρίσει έναν αριθμό δημόσιων φορέων ή/και ιδιωτικών οργανισμών ελέγχου για την πραγματοποίηση των ελέγχων. Κάθε ιδιωτικός οργανισμός ελέγχου πρέπει να ικανοποιεί συγκεκριμένες προϋποθέσεις:

- Πρέπει να είναι διαπιστευμένος σύμφωνα τις γενικές απαιτήσεις της ΕΕ για τα σώματα που ασχολούνται με τα συστήματα πιστοποίησης
- Πρέπει να είναι αναγνωρισμένοι από την αρμόδια αρχή του συγκεκριμένου κράτους μέλους
- Πρέπει να είναι αντικειμενικοί προς όλους τους επιχειρηματίες τους οποίους ελέγχουν

Τα κράτη μέλη παρέχουν έναν ιδιαίτερο κωδικό αναγνώρισης σε κάθε ιδιωτικό οργανισμό ελέγχου ή κρατική αρμόδια αρχή ελέγχου. Θα πρέπει, ο καταναλωτής, να μπορεί να βρεί αυτό τον κωδικό ή την επωνυμία του οργανισμού ελέγχου ή της αρχής σε κάθε ετικέτα με σήμανση για το βιολογικό τρόπο παραγωγής. Ο κωδικός είναι μία ένδειξη που πιστοποιεί ότι το προϊόν που αγοράζει έχει ελεγχθεί από τον οργανισμό ελέγχου ή την αρχή που εγγυάται ότι έχει παραχθεί σύμφωνα με τον κανονισμό για τη βιολογική γεωργία.

Προτού οι ενδιαφερόμενοι επιχειρηματίες ενταχθούν στη βιολογική γεωργία πρέπει να κάνουν αίτηση προς ένα οργανισμό πιστοποίησης ή την αντίστοιχη κρατική αρχή για να τους ενημερώσουν σχετικά με τις δραστηριότητές τους. Τα στοιχεία της εκμετάλλευσης καθώς και οι μέθοδοι παραγωγής θα πρέπει να κοινοποιούνται προς τον ελέγχοντα οργανισμό ελέγχου και πιστοποίησης. Τα βιολογικά αγροκτήματα πρέπει να διανύσουν μία μεταβατική περίοδο, προτού πωλήσουν τα προϊόντα τους ως βιολογικά.

Σε περίπτωση που διαπιστωθεί ότι κάποιος επιχειρηματίας έχει παραβιάσει τις απαιτήσεις του κανονισμού και του ελέγχου, τότε η αρμόδια αρχή ή ο οργανισμός ελέγχου έχει το δικαίωμα να αποκλείσει τα προϊόντα του από την αγορά των βιολογικών.

Όταν παρατηρούνται παρατυπίες σε μία μόνο παρτίδα ενός προϊόντος, τότε η αρμόδια αρχή ή ο οργανισμός ελέγχου μεριμνά ώστε η σήμανση και ο λογότυπος που φέρει το συγκεκριμένο προϊόν δε χρησιμοποιούνται σε αυτήν ακριβώς την παρτίδα (Δεσύλλας Γ.Μ., 1995, ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΕΛΛΑΔΑΣ, Χ.Χ., Σέκκας Φ., 1998).

Οι εγκεκριμένοι οργανισμοί ελέγχου και πιστοποίησης προϊόντων στην Ελλάδα είναι οι παρακάτω:

1. Οργανισμός Ελέγχου και Πιστοποίησης Βιολογικών Προϊόντων «ΔΗΩ» με κωδικό αριθμό έγκρισης ΕΛ-01-BIO ή EL-01-BIO.
2. «ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ Ε.Π.Ε.» - Έλεγχος Πιστοποιήσεις Προϊόντων Βιολογικής Γεωργίας - Προαγωγή Αειφόρου Ανάπτυξης με κωδικό αριθμό έγκρισης ΕΛ-02-BIO ή EL-02-BIO.
3. Ινστιτούτο Ελέγχου Βιολογικών Προϊόντων «ΒΙΟΕΛΛΑΣ Α.Ε.» με κωδικό αριθμό έγκρισης ΕΛ-03-BIO ή EL-03-BIO.
4. «QWAYS Διαδρομές ποιότητας Α.Ε.» με κωδικό αριθμό έγκρισης ΕΛ-04-BIO ή EL-04-BIO.
5. «ACERT ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ Α.Ε.» με κωδικό αριθμό έγκρισης ΕΛ-05-BIO ή EL-05-BIO.
6. «IRIS - ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΛΕΓΧΟΥ & ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ» με κωδικό αριθμό έγκρισης ΕΛ-06-BIO ή EL-06-BIO.
7. «ΕΛΕΓΧΟΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ - ΠΡΑΣΙΝΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΘΩΜΑΣ ΜΙΣΑΗΛΙΔΗΣ Ο.Ε.» με κωδικό αριθμό έγκρισης ΕΛ-07-BIO ή EL-07-BIO.
8. «ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ Α.Ε.» με κωδικό αριθμό έγκρισης ΕΛ-08-BIO ή EL-08-BIO.
9. «LACON ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΕΠΕ » με κωδικό αριθμό έγκρισης ΕΛ - 09 - BIO ή EL - 09 - BIO
10. «ΝΑΟΥΜ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ-ΚΟΥΝΤΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ο.Ε. GMCERT» με κωδικό αριθμό έγκρισης ΕΛ - 10 - BIO ή EL - 10 - BIO
11. «ΦΙΛΙΚΗ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ Α.Ε.» με κωδικό αριθμό έγκρισης ΕΛ - 11 - BIO ή EL - 11 - BIO

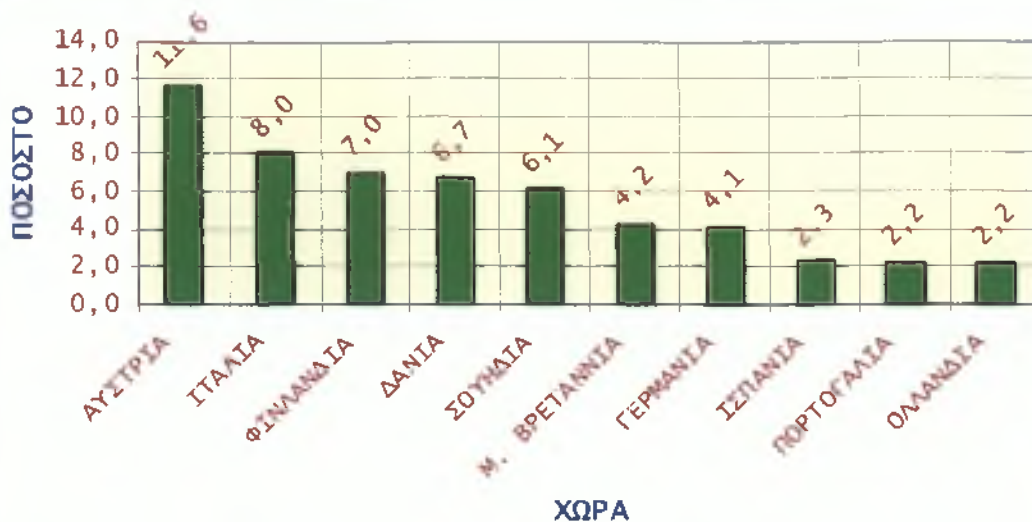
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η Βιολογική Γεωργία στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ελλάδα.

Σήμερα η ανάπτυξη της βιολογικής καλλιέργειας βρίσκεται σε άνοδο στη Δυτική Ευρώπη και Βόρεια Αμερική εξαιτίας του αδιέξοδου στο οποίο έχει οδηγήσει η αυξανόμενη χρήση και κατάχρηση των γεωργικών φαρμάκων και χημικών λιπασμάτων και της ευαισθητοποίησης του κοινού στην ανάγκη υγιεινής διατροφής και προστασίας του γεωργικού και φυσικού περιβάλλοντος. Πιο συγκεκριμένα έχει αναπτυχθεί στην Γερμανία με 850 βιολογικά αγροκτήματα, Ελβετία με 700 βιολογικά αγροκτήματα, Ολλανδία, Γαλλία, Ιταλία, Σκανδιναβία, ΗΠΑ, Αγγλία, Ν. Αφρική, Αυστραλία ή Ν. Ζηλανδία. Σύμφωνα με εκτιμήσεις του Υπουργείου Γεωργίας των ΗΠΑ υπολογίζεται ότι υπάρχουν εκεί 20.000 εκμεταλλεύσεις που παράγουν βιολογικά προϊόντα (ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΕΛΛΑΔΑΣ, σελ.10). Στο παρόν κεφάλαιο, θα γίνει αναφορά σε στατιστικά στοιχεία που αφορούν στη βιολογική γεωργία (εκτάσεις, είδη καλλιέργειας, ποσοστά απασχολούμενων στη βιολογική γεωργία) στην Ε.Ε. και την Ελλάδα.

4.1 Βιολογική Γεωργία στην Ε.Ε. : στοιχεία και στατιστικές

Η αυξημένη ευαισθησία των καταναλωτών για θέματα που αφορούν την ασφάλεια των τροφίμων καθώς και οι περιβαλλοντικές ανησυχίες συνέβαλαν στην ανάπτυξη της βιολογικής γεωργίας κατά τα τελευταία έτη (Μανιάτης Λ., 1997). Μολονότι αντιπροσώπευε μόνον το 3% περίπου της συνολικής χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης της ΕΕ (ΧΓΕ) το 2000, η βιολογική γεωργία εξελίχθηκε στην πραγματικότητα σε έναν από τους δυναμικότερους γεωργικούς τομείς στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο τομέας της βιολογικής γεωργίας αυξήθηκε κατά 25% περίπου ετησίως μεταξύ του 1993 και 1998 και, από το 1998, εκτιμάται ότι αναπτύσσεται κατά 30% περίπου ετησίως (Σγούρου Σ. & Λάσκαρη Φ., 2000). Στο **γράφημα 1**, παρουσιάζονται οι 10 πρώτες χώρες της ΕΕ με το μεγαλύτερο ποσοστό επί της συνολικής έκτασης, γεωργικών εκμεταλλεύσεων, βιολογικής καλλιέργειας, ενώ στους **πίνακες 1** και **2**, οι εκτάσεις βιολογικής καλλιέργειας, το ποσοστό επί της συνολικής έκτασης και ο αριθμός βιολογικών εκμεταλλεύσεων των χωρών της Ε.Ε.

Γραφημα 1: Οι 10 Πρώτες Χώρες της ΕΕ με το Μεγαλύτερο Ποσοστό Επί της Συνολικής Έκτασης.

ΠΗΓΗ: Οργανισμός Ελέγχου & Πιστοποίησης Βιολογικών Προϊόντων, Στατιστικά Στοιχεία 2003.

Στον **πίνακα 1** παρατηρούμε ότι η Ιταλία έχει το μεγαλύτερο αριθμό Βιολογικών Καλλιεργειών (49.489) με 11.682.120 στρέμματα κάλυψης, ενώ ακολουθεί η Αυστρία με 18.576 βιολογικές καλλιέργειες. Ακόμη παρατηρούμε ότι ενώ στη Γερμανία ο αριθμός των βιολογικών εκτάσεων είναι κατά περίπου 3.000 μικρότερος από της Αυστρίας, προηγείται στην έκταση της βιολογικής γεωργίας (6.969.780 στρέμματα). Η Ελλάδα δε σημειώνει το χαμηλότερο ποσοστό επί της συνολικής έκτασης σε βιολογική γεωργία, ενώ σαφώς έχει από τους μικρότερους αριθμούς βιολογικών εκμεταλλεύσεων.

Πίνακας 1: Εμφάνιση Στοιχείων κατ' αλφαβητική σειρά.

ΧΩΡΑ	ΕΤΟΣ	% ΕΠΙ ΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΕΚΤΑΣΗΣ	ΕΚΤΑΣΗ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ (στρ)	ΑΡΙΘΜΟΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ
ΑΥΣΤΡΙΑ	2002	11,60	2.970.000	18.576
ΒΕΛΓΙΟ	2002	1,45	202.410	700
ΓΑΛΛΙΑ	2002	1,70	5.090.000	11.177
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	2002	4,10	6.969.780	15.628
ΔΑΝΙΑ	2002	6,65	1.783.600	3.714
ΕΛΛΑΔΑ	2002	0,86	289.440	6.047
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	2002	0,70	298.500	923
ΙΣΠΑΝΙΑ	2002	2,28	6.650.550	17.751
ΙΤΑΛΙΑ	2002	8,00	11.682.120	49.489
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	2002	2,00	20.040	48
Μ. ΒΡΕΤΑΝΝΙΑ	2002	4,22	7.245.230	4.057
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	2002	2,19	426.100	1.560
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	2002	2,20	859.120	1.059
ΣΟΥΗΔΙΑ	2002	6,09	1.870.000	3.530
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	2002	7,00	1.566.920	5.071
ΣΥΝΟΛΟ(15) :			<u>47.923.810</u>	<u>139.330</u>

ΠΗΓΗ: Οργανισμός Ελέγχου & Πιστοποίησης Βιολογικών Προϊόντων, Στατιστικά Στοιχεία 2003

Στις υπό ένταξη στην Ε.Ε. χώρες, το 2002 (πίνακας 2) η Πολωνία κατέχει το μεγαλύτερο αριθμό βιολογικών εκμεταλλεύσεων (1.977), ενώ η Τσεχία με πολύ μικρότερο αριθμό εκμεταλλεύσεων (654) καλύπτει πολύ μεγαλύτερη έκταση βιολογικής γεωργίας (2.351.360). Τέλος, η Κύπρος συγκεντρώνει το μικρότερο αριθμό εκμεταλλεύσεων (45) και ταυτοχρόνως τη μικρότερη κάλυψη έκτασης βιολογικής γεωργίας (1.660).

Πίνακας 2: Βιολογική γεωργία στις υπό ένταξη χώρες της Ε. Ε.

ΧΩΡΑ	ΕΤΟΣ	% ΕΠΙ ΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΕΚΤΑΣΗΣ	ΕΚΤΑΣΗ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ (στρ)	ΑΡΙΘΜΟΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ
ΕΣΘΟΝΙΑ	2002	3,00	305.520	583
ΚΥΠΡΟΣ	2002	0,12	1.660	45
ΛΕΤΟΝΙΑ	2002	0,81	169.340	350
ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ	2002	0,25	87.800	393
ΜΑΛΤΑ	2002	+		+
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	2002	1,70	1.036.720	1.116
ΠΟΛΩΝΙΑ	2002	0,36	535.150	1.977
ΣΛΟΒΑΚΙΑ	2002	2,20	499.990	84
ΣΛΟΒΕΝΙΑ	2002	1,910	150.000	1.150
ΤΣΕΧΙΑ	2002	5,09	2.351.360	654
ΣΥΝΟΛΟ (10):			5.137.540	6.352
ΓΕΝΙΚΟ			53.061.350	145.682
ΣΥΝΟΛΟ (25):				

ΠΗΓΗ: Οργανισμός Ελέγχου & Πιστοποίησης Βιολογικών Προϊόντων, Στατιστικά Στοιχεία 2003

Παρατηρήσεις:

+: Υπάρχει βιολογική γεωργία αλλά δεν αποτελεί μετρήσιμο μέγεθος

-: Δεν υπάρχουν στοιχεία

0: Δεν υπάρχει βιολογική γεωργία

Είναι φανερό ότι η βιολογική γεωργία παραμένει ακόμη σε περιθωριακό επίπεδο αφού καταλαμβάνει ποσοστό της αγροτικής έκτασης κάτω από 1%. Διαφαίνεται όμως ο σημαντικός αριθμός αύξησης των καλλιεργούμενων εκτάσεων. Επιπλέον, στις χώρες της βόρειας Ευρώπης τα σημαντικότερα προϊόντα είναι αυτά που αφορούν την κτηνοτροφία. Στο σημείο αυτό χρειάζεται να αναφερθεί ότι οι χώρες αυτές έχουν εθνική νομοθεσία για την κτηνοτροφία. Στη Δανία για παράδειγμα το γάλα από βιολογικές φάρμες καταλαμβάνει το 8% της αγοράς γάλακτος. Στη Γερμανία μεγάλη διάδοση έχουν τα σιτηρά, τα δημητριακά. Στη Μεγάλη Βρετανία τα

κύρια προϊόντα είναι κρέας, γάλα και κρασί. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι στις χώρες αυτές υπάρχει μια σημαντική παρουσία βιομηχανιών μεταποίησης βιολογικών προϊόντων σε ζυμαρικά, μαρμελάδες κτλ. Στη νότια μεσογειακή Ευρώπη επικρατούν το λάδι, το κρασί, τα λαχανικά, τα εσπεριδοειδή και άλλα φρούτα (Σγούρος Σ., 1995).

Στη Σκανδιναβία και την Κεντρική Ευρώπη η πιο σημαντική πρόκληση είναι η αύξηση της γκάμας των προϊόντων, καθώς και η διεύρυνση των ήδη υπαρκτών καναλιών διάθεσης και η εξεύρεση νέων (σούπερ μάρκετ, σύστημα κουτιών, καντίνες κλπ.). Στις μεσογειακές χώρες, όπου τα παραγόμενα βιολογικά προϊόντα κυρίως εξάγονται και παρατηρείται μια σημαντική αύξηση των εντασσόμενων στη βιολογική γεωργία εκμεταλλεύσεων, η μεγάλη πρόκληση είναι να αναπτυχθούν οι τοπικές αγορές. Προϋπόθεση για κάτι τέτοιο είναι η ανάπτυξη **δυναμικών δικτύων διανομής**. Το ίδιο ισχύει και για τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης (Σγούρου Σ. & Λάσκαρη Φ., 2000).

Το 2005 η οργανική έκταση αποτέλεσε το 4% της συνολικής χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης της ΕΕ των 25. Στην ΕΕ- 25 το 2005, η βιοκαλλιεργούμενη περιοχή αποτέλεσε το 3,9% της συνολικής χρησιμοποιούμενης γεωργικής γης. Τα μεγαλύτερα μέρη της βιοκαλλιεργούμενης έκτασης καταγράφηκαν στην Αυστρία (11,0%), την Ιταλία (8,4%), την Τσεχία και την Ελλάδα (και 7.2%) και τα μικρότερα στη Μάλτα (0,1%), την Πολωνία (0.6%) και την Ιρλανδία (0,8%).

Η βιολογική γεωργία προχωρεί στην Ευρώπη των 15, αν και το 2002 αντιπροσώπευσε μόνο περίπου το 4% της συνολικής χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης (Χ.Γ.Ε.) της ΕΕ. Η περιοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης που καλλιεργήθηκε με το σύστημα της βιολογικής γεωργίας αυξήθηκε, μεταξύ του 1998 και του 2002, σε ένα ποσοστό περίπου 21% ετησίως. Συνέχισε να επεκτείνεται στα περισσότερα κράτη μέλη ενώ ο αριθμός βιοκαλλιεργητών μειώθηκε ελαφρώς το 2002 (-2%). Εντούτοις, η σημασία της βιολογικής καλλιέργειας ποικίλλει ακόμα σε ολόκληρη την ΕΕ.

Το 2000, 3,8 εκατομμύρια εκτάρια (εκτ) της Ευρώπης των 15 αφιερώθηκαν στη βιολογική γεωργία, αντιπροσωπεύοντας το 3% της συνολικής χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης και μια αύξηση του 67% (από το 1998). Ο αριθμός βιολογικών εκμεταλλεύσεων το 2000 ήταν λίγο πάνω από 132.000, ο οποίος αντιπροσώπευσε το 2% του συνολικού αριθμού γεωργικών εκμεταλλεύσεων και μια αύξηση του 32% (από το 1998).

Το 1998 η περιοχή, στην ΕΕ1, που αφιερώθηκε στη βιολογική γεωργία κάλυψε 2.269.000 εκτάρια, ή σχεδόν 2% όλου του γεωργικού εδάφους, στο 1,4% όλων των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Περίπου 13.000 αγροκτήματα εισήγαγαν το πρόγραμμα μετατροπής βιολογικής καλλιέργειας, εκ των οποίων το 65% ήταν μόνο

στην Ιταλία, έτσι ώστε η Ιταλία να αποτελεί τώρα το 25% της συνολικά βιοκαλλιεργούμενης έκτασης της ΕΕ.

Με βάση τις στατιστικές πληροφορίες της EUROSTAT² και άλλες πηγές, αναλύονται η πιστοποιημένη βιολογική παραγωγή ή παραγωγή σε φάση μετατροπής, τον αριθμό των πιστοποιημένων βιολογικών ή σε φάση μετατροπής εκμεταλλεύσεων, η ταξινόμηση της έκτασης των καλλιεργειών, το ζωικό κεφάλαιο και τα κανάλια μάρκετινγκ. Επίσης, αναλύονται οι λιανικές πωλήσεις των βιολογικών προϊόντων, οι τιμές παραγωγής και αγοράς των βιολογικών και συμβατικών προϊόντων και, τελικά, τα αγρό-περιβαλλοντικά προγράμματα, τα οποία υποστηρίζουν τη βιολογική γεωργία.

Συνοψίζοντας, οι κανόνες της ΕΕ εγγυώνται την αυθεντικότητα των προϊόντων της βιολογικής γεωργίας, όπου και αν αυτά παράγονται, και διασφαλίζουν την ορθή επισήμανση των βιολογικών προϊόντων. Η χρήση του χαρακτηρισμού "βιολογικό" προορίζεται αποκλειστικά για τα προϊόντα διατροφής της βιολογικής γεωργίας. Έτσι παρέχονται εγγυήσεις στους καταναλωτές για την ποιότητα και την αξιοπιστία των βιολογικών προϊόντων που αγοράζουν. Τον λογότυπο της ΕΕ για τα βιολογικά προϊόντα μπορούν να χρησιμοποιήσουν, εάν το επιθυμούν, οι καλλιεργητές, κτηνοτρόφοι και παραγωγοί βιολογικών ειδών διατροφής μετά από μια διαδικασία πιστοποίησης.

4.2 Βιολογική Γεωργία στην Ελλάδα.

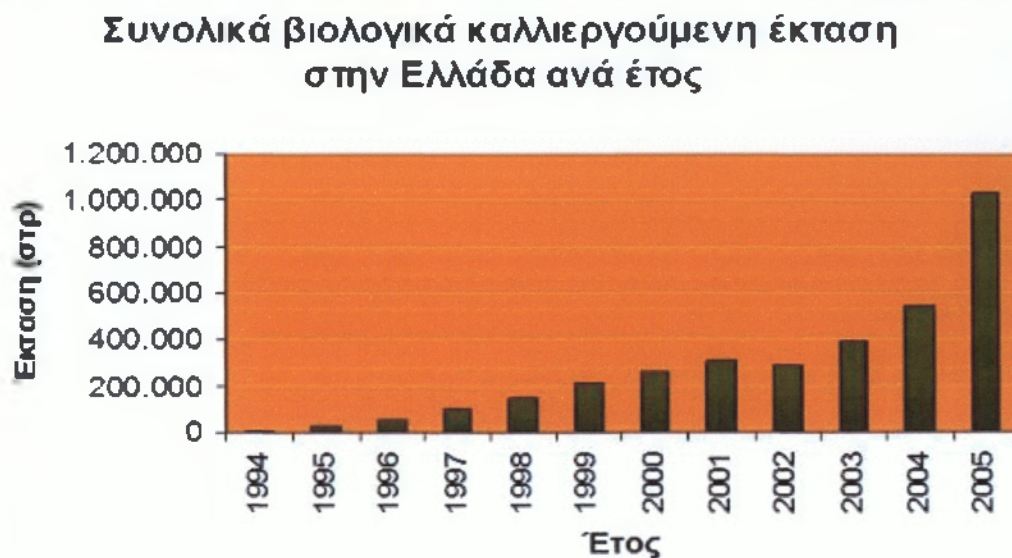
Στη χώρα μας οι πρώτες προσπάθειες ξεκίνησαν στις αρχές της δεκαετίας του '80, ενώ το 1985 ιδρύεται ο Σύλλογος της Οικολογικής Γεωργίας (ΣΟΓΕ) (Παρασκευόπουλος Α., 2000, σελ.2). Οι πρώτες προσπάθειες γίνονται με την παραγωγή σταφίδας στο Αίγιο, ενώ στα μέσα της ίδιας δεκαετίας ξεκινάει η παραγωγή ελαιολάδου στη Μάνη. Στις αρχές της δεκαετίας του '90 επεκτείνεται τόσο σε προϊόντα όσο και σε περιοχές. Έτσι, αναπτύσσεται η παραγωγή εσπεριδοειδών στη Λακωνία, αμπελοκαλλιέργεια στη Νάουσα, ακτινίδια στην Κρύα Βρύση (Αναστασιάδης Μ., Κυριαζοπούλου Α., Λάσκαρη Φ. & Σγούρος Σ., 2000).

---

²

epp.eurostat.ec.europa.eu

Βασικά χαρακτηριστικά του κλάδου της βιολογικής γεωργίας στην Ελλάδα είναι η αυξητική τάση των καλλιεργούμενων εκτάσεων βιολογικής καλλιέργειας καθώς και η χαρακτηριστική γεωγραφική ανισοκατανομή των βιολογικά καλλιεργούμενων

Γρά

Φημα 2: Συνολικά βιολογικά καλλιεργούμενη έκταση στην Ελλάδα ανά έτος (1994-2005).

Πηγή: Δίκτυο Προώθησης Καλλιεργειών και Προϊόντων, *Βιολογική Γεωργία στην Ελλάδα*, 2008.

εκμεταλλεύσεων (Μανιάτης Λ., 1997, (Πάντζιος Χ. & Τζουβελέκας Β., 1995, σελ.24). Ορόσημο όμως στην ανάπτυξη και ανάπτυξη της βιολογικής γεωργίας στην Ελλάδα είναι το έτος **1993**, αφού έφτασε και στην Ελλάδα η εφαρμογή του κανονισμού 2092/91 για τη βιολογική γεωργία. Από τότε, αρχίζει και η επίσημη καταγραφή της πορείας της βιολογικής γεωργίας στην Ελλάδα η οποία παρουσιάζει και ραγδαία εξέλιξη (Αναστασιάδης Μ., Κυριαζοπούλου Α., Λάσκαρη Φ. & Σγούρος Σ., 2000). Στο παρακάτω διάγραμμα, είναι φανερό η επέκταση της βιολογικής καλλιέργειας από το 1994, έως το 2005, ενώ στον Πίνακα 3, παρουσιάζεται η εξέλιξη της βιοκαλλιέργειας στην Ελλάδα από το 1993 έως το 1998, με την μεγαλύτερη αύξηση των στρεμμάτων των βιοκαλλιεργούμενων εκτάσεων (119%) να παρατηρείται το 1996 (Αναστασιάδης Μ., Κυριαζοπούλου Α., Λάσκαρη Φ. & Σγούρος Σ., 2000).

Πίνακας 3: Εξέλιξη της βιοκαλλιέργειας στην Ελλάδα (1993- 1998).

Έτος	Έκταση (στρ.)	Ετήσια αύξηση (%)
1993	7000	
1994	11882	70
1995	24009	102
1996	52694	119
1997	102215	94
1998	146237	52

ΠΗΓΗ: Αναστασιάδης Μ., Κυριαζοπούλου Α., Λάσκαρη Φ. & Σγούρος Σ., Φάκελος: Βιολογική Γεωργία, ΔΗΩ, 2000.

Σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, για το έτος 2005³ οι κυριότερες βιολογικές καλλιέργειες στην Ελλάδα και το αντίστοιχο ποσοστό τους επί του συνόλου των βιοκαλλιεργειών είναι:

- Η καλλιέργεια της ελιάς με ποσοστό 38,2%
- Η καλλιέργεια των ψυχανθών με ποσοστό 29%
- Η καλλιέργεια των σιτηρών, με ποσοστό 13,5%
- Η καλλιέργεια της μηδικής με ποσοστό 5,6%
- Οι αμπελώνες με ποσοστό 3,8%
- Η καλλιέργεια των εσπεριδοειδών με ποσοστό 1,9%

Οι εμπλεκόμενοι με τη βιολογική γεωργία-κτηνοτροφία κατά το έτος 2005 έφτασαν τους 15.556 από 9.885 που ήταν το 2004, παρουσιάζοντας μια αύξηση της τάξης του 36,45%. Σύμφωνα πάντα με τα στοιχεία του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, η βιολογικά καλλιεργούμενη έκταση έφτασε το 2005 περίπου τα 1.035.610 στρέμματα καλύπτοντας το 2,6% περίπου της συνολικά καλλιεργούμενης γης στη χώρα μας, ενώ το 2004 οι βιολογικά καλλιεργούμενες εκτάσεις ήταν 590.080 στρέμματα που αντιστοιχούσαν στο 1,5% της συνολικά καλλιεργούμενης γης.

Αν εξετάσουμε τα δεδομένα για τη βιολογική γεωργία από την εμφάνισή της στη χώρα μας, παρατηρούμε μια συνεχή αύξηση των μεγεθών με μοναδική εξαίρεση το διάστημα των ετών 2001 και 2002 όπου εμφανίστηκε μικρή μείωση τόσο των βιοκαλλιεργητών, όσο και των συνολικών βιολογικά καλλιεργούμενων εκτάσεων, οι οποίες ελαττώθηκαν κατά 5,1%. Σταδιακά όμως, οι βιοκαλλιεργητές άρχισαν να

³ http://www.bio-diktio.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=20&Itemid=44

εξοικειώνονται με τη λειτουργία του όλου συστήματος και τις απαιτήσεις των βιολογικών καλλιεργειών με αποτέλεσμα να ομαλοποιηθεί η κατάσταση όπως αποδεικνύουν και τα πρόσφατα στατιστικά στοιχεία. Αυτό πιστοποιείται και από τη σημαντική απορρόφηση που είχαν τα μέτρα 3.1 (Βιολογική γεωργία) και 3.2 (Βιολογική κτηνοτροφία) του άξονα 3 «Γεωργοπεριβαλλοντικά Μέτρα» του Εγγράφου Προγραμματισμού Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΠΑΑ) 2000-2006. Γενικά, συγκριτικά με τον ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης της χώρας μας με των υπόλοιπων Ευρωπαϊκών χωρών, είναι από τους μεγαλύτερους στην Κοινότητα (Αναστασιάδης Μ., Κυριαζοπούλου Α., Λάσκαρη Φ. & Σγούρος Σ., 2000).

Στόχοι της χώρας μας είναι η ταχύρρυθμη αύξηση της παραγωγής βιολογικών προϊόντων με τη θεσμοθέτηση ειδικών μέτρων. Τα μέτρα αυτά θα στοχεύουν στην παροχή κινήτρων για επενδύσεις σε εκμεταλλεύσεις βιολογικής καλλιέργειας, στην προώθηση τεχνικών γνώσεων και πληροφοριών για τη βιολογική γεωργία, στη διασφάλιση της αξιοπιστίας των ελέγχων καθώς και στην ενημέρωση των καταναλωτών για τα πλεονεκτήματα των βιολογικών προϊόντων (Δίκτυο Προώθησης Καλλιεργειών και Προϊόντων, 2008).

4.2.1 Γεωγραφική κατανομή των βιοκαλλιεργειών.

Γεωγραφικά, η έως τώρα εξάπλωση των βιοκαλλιεργειών παρουσιάζει έντονη ανισοκατανομή. Περιορίζεται σε λίγες σχετικά περιφέρειες και χαρακτηρίζεται από «θύλακες» βιοκαλλιεργητών σε μικρό αριθμό νομών μέσα στις περιφέρειες αυτές. Έτσι, γεωγραφική περιοχή της Πελοποννήσου συγκεντρώνει περισσότερες από τις μισές εκτάσεις και βιοκαλλιεργητές, ενώ ακολουθούν η Στερεά Ελλάδα, η Κρήτη και τα Ιόνια Νησιά.

Είναι χαρακτηριστικό ότι την περίοδο 1995 περίπου το 56% όλων των βιοκαλλιεργειών ήταν συγκεντρωμένο σε πέντε μόνο νομούς (Μεσσηνία, Αχαΐας, Βοιωτίας, Κέρκυρας και Ηρακλείου). Στις περιόδους 1996 και 1997, η μαζική είσοδος νέων βιοκαλλιεργητών άλλαξε οριακά και μόνο τη γεωγραφική αυτή κατανομή. Οι πέντε προαναφερόμενοι νομοί συγκέντρωσαν το 1996 το 61% όλων των βιοκαλλιεργητών. Παρά την αυξημένη ένταξη νέων βιοκαλλιεργητών στις περιφέρειες Μακεδονίας- Θράκης, Ηπείρου, Στερεάς Ελλάδας και Βορείου Αιγαίου την περίοδο 1997, οι εν λόγω νομοί εξακολουθούσαν να συγκεντρώνουν το 50% του συνόλου των βιοκαλλιεργητών (Πάντζιος Χ. & Τζουβελέκας Β., 1995σελ.25).

Από τον παρακάτω πίνακα (4) γίνεται φανερό ότι η βιολογική γεωργία εμφανίζει μια υψηλή συγκέντρωση σε λίγους νομούς της χώρας, μέσα στην κάθε περιφέρεια. Καμιά ουσιαστικά μεταβολή δεν σημειώθηκε στους πρώτους 10 νομούς της καθώς τα τελευταία χρόνια παραμένουν οι ίδιοι αλλά και μελλοντικά δεν

αναμένονται σημαντικές μεταβολές. Η σταθερότητα που διακρίνεται εδώ οφείλεται στην δημιουργία δομών υποστήριξης (εμπορικές εταιρείες, τεχνογνωσία, σύμβουλοι γεωπόνοι, ευκολία εύρεσης εφοδίων κλπ.), ενώ κάποιοι άλλοι νομοί εμφανίζουν μια απότομη αύξηση που πιθανότατα στο μέλλον θα εμφανίσουν κλυδωνισμούς (ΔΗΩ, 2002).

Πίνακας 4: Οι 10 πρώτοι νομοί στη βιολογική γεωργία.

ΝΟΜΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ	Επί της % του Γεν. Συν.
Λακωνίας	24.089	16,10
Αχαΐας	13.980	9,34
Λέσβου	12.622	8,43
Βοιωτίας	9.976	6,67
Μεσσηνίας	9.407	6,29
Ηρακλείου	9.374	6,26
Αρκαδίας	6.920	4,62
Πειραιώς	5.915	3,95
Αργολίδας	5.283	3,53
Ευβοίας	3.268	2,18
ΑΘΡΟΙΣΜΑ	100.835	67,38
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	149.643	100

ΠΗΓΗ: ΔΗΩ, ΔΗΩ και Βιολογική Γεωργία, ISSN 1108- 2380, Τεύχος 21, 2002.

4.2.2 Κατανομή ανά καλλιέργεια.

Εντυπωσιακή είναι η ανισοκατανομή η οποία παρατηρείται μεταξύ των καλλιεργούμενων προϊόντων τα οποία έχουν ενταχθεί στη βιολογική γεωργία. Ουσιαστικά, τρία προϊόντα, η ελιά (59%), το αμπέλι (12,3%), τα εσπεριδοειδή (8,4%), αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος της βιολογικής γεωργίας της χώρας, συγκεντρώνοντας το 80% της έκτασης των καλλιεργειών οι οποίες έχουν ενταχθεί στη βιολογική γεωργία (Αναστασιάδης Μ., Κυριαζοπούλου Α., Λάσκαρη Φ. & Σγούρος Σ., 2000).

Στον παρακάτω πίνακα (5), παρουσιάζονται στοιχεία, για την ανάπτυξη της βιολογικής γεωργία στην Ελλάδα, από το 1993 έως το 1999. Από τα στοιχεία αυτά είναι φανερή η ραγδαία επέκταση της βιολογικής γεωργίας, σε έκταση και σε αριθμό απασχολούμενων αγροτών.

Πίνακας 5: Ανάπτυξη της βιολογικής γεωργίας στην Ελλάδα.

ΕΤΟΣ	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Στρέμματα	6.000	11.800	24.000	52.690	104.220	158.480	214.510
Ποσοστό καλ. Έκτασης %	0,01	0,03	0,07	0,15	0,31	0,47	0,64
Ποσοστό αύξησης %		98	101	119	98	51	35
Αριθμός βιολ. Αγροκτημάτων.	250	477	700	1065	2263	4231	5042
Ποσοστό συνόλου αγροκτημάτων %	0,03	0,06	0,08	0,12	0,25	0,48	0,58
Ποσοστό αύξησης %		91	46	52	112	86	19

Ενδεικτικά στον παρακάτω πίνακα (6), παρουσιάζεται ο αριθμός των απασχολούμενων αγροτών με τη βιολογική γεωργία και της έκτασης της εκμετάλλευσης, στους νομούς Άρτας, Δράμας, Έβρου, Ιωαννίνων και Φλωρίνης. Να σημειωθεί ότι οι Νομοί αυτοί είναι από τους τελευταίους που εντάχθηκαν σε πρόγραμμα βιολογικής καλλιέργειας. Από τα στοιχεία αυτά παρατηρούμε ότι η βιολογική καλλιέργεια προσανατολίζεται προς εκείνα τα προϊόντα που μπορεί να αναδείξει η κάθε περιοχή, δημιουργώντας έτσι μεγάλη ποικιλία στα παραγόμενα βιολογικά προϊόντα για την χώρα μας. Βέβαια, στους εν λόγω νομούς, εκείνη η καλλιέργεια που καταλαμβάνει τη μεγαλύτερη έκταση είναι οι βοσκότοποι.

Πίνακας 6: Αριθμός παραγωγών ανά νομό (Άρτας, Δράμας, Έβρου, Ιωαννίνων και Φλωρίνης).

Ν. ΑΡΤΑΣ	
ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ :	167
ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ	ΕΚΤΑΣΗ (ΣΤΡΕΜ.)
ΒΟΣΚΟΤΟΠΟΙ	23.316,40
ΕΤΗΣΙΕΣ	3.332,01
ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΗ	932,98
ΕΛΙΑ	610,54
ΑΚΤΙΝΙΔΙΑ	385,82
ΚΑΣΤΑΝΙΑ	343,50
ΚΑΡΥΔΙΑ	209,50
ΜΗΔΙΚΗ	116,51
ΑΡΑΒΟΣΙΤΟΣ	30,75
ΣΙΤΑΡΙ	23,00
ΤΡΙΦΥΛΛΙ	14,50
ΚΡΙΘΑΡΙ	8,00
Γενικό άθροισμα	29.323,50

Ν. ΔΡΑΜΑΣ	
ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ :	147
ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ	ΕΚΤΑΣΗ (ΣΤΡΕΜ.)
ΒΟΣΚΟΤΟΠΟΙ	126.975,00
ΕΤΗΣΙΕΣ	13.589,57
ΣΙΤΑΡΙ	2.229,56

ΜΗΔΙΚΗ	341,73
ΒΑΜΒΑΚΙ	340,92
ΑΡΑΒΟΣΙΤΟΣ	308,24
ΑΜΠΕΛΙ	208,18
ΑΓΡΑΝΑΠΑΥΣΗ	180,74
ΣΙΤΗΡΑ	91,70
ΚΡΙΘΑΡΙ	90,67
ΒΙΚΟΣ	82,55
ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΑ	57,70
ΕΛΙΑ	49,14
ΒΡΩΜΗ	37,76
ΑΚΤΙΝΙΔΙΑ	15,10
ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ	7,65
ΛΟΙΠΑ ΟΠΩΡΟΦΟΡΑ	5,80
ΚΕΡΑΣΙΑ	3,50
ΚΑΡΥΔΙΑ	3,00
ΑΜΥΓΔΑΛΙΑ	1,50
ΑΡΟΤΡΑΙΕΣ	1,20
Γενικό άθροισμα	144.621,21

Ν. ΕΒΡΟΥ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ :

273

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ

**ΕΚΤΑΣΗ
(ΣΤΡΕΜ.)**

ΒΟΣΚΟΤΟΠΟΙ

40.835,50

ΕΤΗΣΙΕΣ

18.874,77

ΣΙΤΑΡΙ

10.971,60

ΜΗΔΙΚΗ	3.649,21
ΑΓΡΑΝΑΠΑΥΣΗ	1.721,78
ΒΑΜΒΑΚΙ	1.464,91
ΑΡΑΒΟΣΙΤΟΣ	1.205,49
ΑΡΟΤΡΑΙΕΣ	738,01
ΚΡΙΘΑΡΙ	687,30
ΒΙΚΟΣ	602,00
ΗΛΙΑΝΘΟΣ	485,25
ΣΙΤΗΡΑ	430,85
ΑΜΠΕΛΙ	301,83
ΕΛΙΑ	236,38
ΔΙΑΦΟΡΑ	188,30
ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΑ	175,00
ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ	105,21
ΟΣΠΡΙΑ	87,20
ΑΥΤΟΦΥΗ	60,00
ΛΕΙΜΩΝΑΣ	33,80
ΛΟΙΠΑ ΟΠΩΡΟΦΟΡΑ	19,61
ΟΠΩΡΟΦΟΡΑ	16,70
ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ	15,68
ΚΑΡΥΔΙΑ	12,90
ΠΑΤΑΤΕΣ	10,90
ΚΑΠΝΟΣ	10,20
ΑΜΥΓΔΑΛΙΑ	9,10
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ	5,00
ΣΠΟΡΕΙΟ	0,02
ΦΥΤΩΡΙΟ	0,02

Γενικό άθροισμα**82.954,52****Ν. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ****ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ :** 50**ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ** **ΕΚΤΑΣΗ**
(ΣΤΡΕΜ.)

ΒΟΣΚΟΤΟΠΟΙ 60.486,00

ΕΤΗΣΙΕΣ 4.229,73

ΑΡΑΒΟΣΙΤΟΣ 793,00

ΑΡΟΤΡΑΙΕΣ 671,50

ΑΓΡΑΝΑΠΑΥΣΗ 292,10

ΑΜΠΕΛΙ 279,10

ΜΗΔΙΚΗ 238,50

ΛΕΙΜΩΝΑΣ 200,00

ΣΟΓΙΑ 100,00

ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ 47,69

ΡΟΔΑΚΙΝΙΑ 14,50

ΑΜΥΓΔΑΛΙΑ 6,00

ΔΑΜΑΣΚΗΝΙΑ 5,00

ΣΙΤΗΡΑ 5,00

ΚΑΡΥΔΙΑ 3,50

Γενικό άθροισμα **67.371,62**

Ν. ΦΛΩΡΙΝΗΣ	
ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ :	96
ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ	ΕΚΤΑΣΗ (ΣΤΡΕΜ.)
ΒΟΣΚΟΤΟΠΟΙ	5.475,00
ΜΗΔΙΚΗ	4.668,40
ΕΤΗΣΙΕΣ	1.626,48
ΣΙΤΗΡΑ	783,22
ΑΡΑΒΟΣΙΤΟΣ	665,94
ΣΙΤΑΡΙ	566,93
ΚΡΙΘΑΡΙ	284,90
ΛΕΙΜΩΝΑΣ	237,45
ΑΓΡΑΝΑΠΑΥΣΗ	188,51
ΒΙΚΟΣ	110,71
ΑΡΟΤΡΑΙΕΣ	108,10
ΑΜΠΕΛΙ	102,08
ΟΣΠΡΙΑ	85,07
ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ	71,07
ΡΟΔΑΚΙΝΙΑ	59,20
ΤΡΙΦΥΛΛΙ	49,00
ΚΑΡΥΔΙΑ	37,92
ΠΑΤΑΤΕΣ	33,80
ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΑ	30,40
ΟΠΩΡΟΦΟΡΑ	19,00
ΚΑΣΤΑΝΙΑ	18,00
ΑΧΛΑΔΙΑ	16,30
ΜΗΛΙΑ	14,89

ΛΟΙΠΑ ΟΠΩΡΟΦΟΡΑ	4,50
ΑΚΡΟΔΡΥΑ	4,00
ΦΡΑΟΥΛΑ	2,00
ΑΜΥΓΔΑΛΙΑ	1,25
ΚΕΡΑΣΙΑ	1,05
ΒΑΤΟΜΟΥΡΑ	1,00
ΒΕΡΙΚΟΚΚΙΑ	0,83
ΔΑΜΑΣΚΗΝΙΑ	0,50
ΚΥΔΩΝΙΑ	0,50
Γενικό άθροισμα	15.267,99

4.2.3 Ποικιλία προϊόντων, εγχώριας βιολογικής παραγωγής.

Η ποικιλία της εγχώριας παραγωγής είναι ιδιαίτερα μικρή. Ο Πίνακας 7 ομαδοποιεί τα βιολογικά καλλιεργούμενα προϊόντα σε 14 βασικές κατηγορίες (συμπεριλαμβανομένης της αγρανάπαυσης). Ωστόσο, από τα στοιχεία του Πίνακα γίνεται φανερό ότι: α) η δραστηριότητα της πλειονότητας των βιοκαλλιεργητών επικεντρώνεται επιλεκτικά σε ορισμένες καλλιέργειες και β) σε όρους καλλιεργούμενων εκτάσεων, η βιολογική γεωργία στη χώρα μας είναι στην παρούσα φάση προσανατολισμένη σε ορισμένες πολυετείς παρά μονοετείς καλλιέργειες. στην κατηγορία των πολυετών καλλιεργειών οι κυριότερες (από άποψη καλλιεργούμενων εκτάσεων) βιοκαλλιέργειες περιλαμβάνουν την ελαιοκαλλιέργεια, την αμπελοκαλλιέργεια και την καλλιέργεια εσπεριδοειδών. Στην κατηγορία των μονοετών καλλιεργειών οι κυριότερες βιοκαλλιέργειες περιλαμβάνουν τα σιτηρά και κατά δεύτερο λόγο το βαμβάκι. Οι προαναφερόμενες πολυετείς και μονοετείς καλλιέργειες καλύπτουν περίπου το 90% της Συνολική Βιολογική Καλλιεργούμενης Έκτασης (ΣΒΚΕ) στις περιόδους 1994 έως 1997.

Ειδικότερα, η ελαιοκαλλιέργεια αποτελεί τη σημαντικότερη βιολογική καλλιέργεια της χώρας: καταλαμβάνει περισσότερη από τη μισή ΣΒΚΕ και εμφανίζει σταθερά ρυθμούς εξάπλωσης. Έτσι, έκταση των βιολογικά καλλιεργούμενων ελαιώνων αυξήθηκε κατά 1,8 φορά στην περίοδο 1994-1995, κατά 1,14 φορά στην

περίοδο 1995- 1996 και κατά 79% στην περίοδο 1996- 1997. Αναλογικά, η βιολογική ελαιοκαλλιέργεια αποτελούσε το 46% της ΣΒΚΕ την περίοδο 1994, ενώ έφτασε στο 63%, 62% και 59% στις περιόδους 1995, 1996 και 1997, αντίστοιχα. Οι υπόλοιπες σημαντικές (από άποψη καλλιεργούμενων εκτάσεων) πολυετείς βιοκαλλιέργειες περιλαμβάνουν την αμπελοκαλλιέργεια (ιδίως για την παραγωγή οίνου), την καλλιέργεια κορινθιακής σταφίδας (με καθαρά τοπικό χαρακτήρα) και την καλλιέργεια εσπεριδοειδών. Το ποσοστό των αμπελώνων παραγωγής οίνου αυξήθηκε από το 3% της ΣΒΚΕ την περίοδο 1994 στο 11% στην περίοδο 1997, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό της βιολογικά καλλιεργούμενης σταφίδας κυμάνθηκε μεταξύ 1-3% στην ίδια τετραετία. Έτσι η αμπελοκαλλιέργεια γενικά αναδεικνύεται ως η δεύτερη σημαντικότερη πολυετής βιοκαλλιέργεια, καταλαμβάνοντας το 13% της ΣΒΚΕ την περίοδο 1997. Άξια μνείας είναι, τέλος, η βιοκαλλιέργεια εσπεριδοειδών, με ποσοστό που αυξήθηκε από το 3% (1994), στο 8% (1997) της ΣΒΚΕ.

Πίνακας 7: Συνολική έκταση βιοκαλλιεργειών (σε στρέμματα) στην Ελλάδα: 1994- 1997.

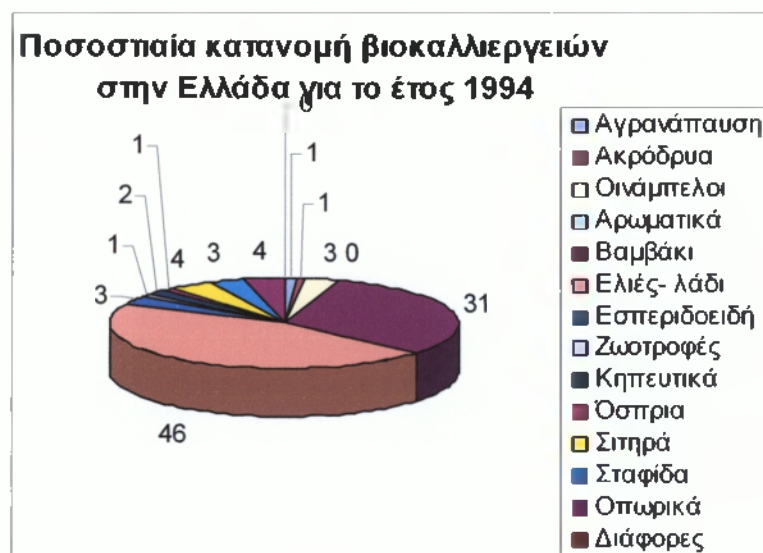
ως Καλλιέργειας	1994					1995					1996					1997	
	ΒΠ	ΜΣ	ΚΕ	Σύνολο	%	ΒΠ	ΜΣ	ΚΕ	Σύνολο	%	ΒΠ	ΜΣ	ΚΕ	Σύνολο	%	Σύνολο	%
ανάπαυση	55	97	16	168	1	37	40	94	171	1	20	286,9	499,1	806	2	442	0
όδρυα	34	105	26	165	1	133,5	457,3	430,7	1.021,5	4	128,81	506	1.021,3	1.656,1	3	5.536	6
ζμπελοι	14	214	186	414	3	118	1.302	893,3	2.313,3	10	310,3	1.949,1	2.003,9	4.263,3	8	11.2177	11
μαπικά	12	05	8	25	0	5	1		8	14	0	-	-	-	-	139	0
βάκι	25	3634	43	3.702	31	71	1.868	0	1.939	8	165	1.349	22	1.536	3	1.634	2
ς- λάδι	1.747	3051	614	5.412	46	2.961,1	3.546,7	8.716,1	15.223,9	63	4.722	13.423,7	14.471,6	32.617,3	62	58.544	59
εριοειδή	134	167	84	385	3	179,5	252,5	370,3	802,3	3	254	618,8	1.664,8	2.537,6	5	7.947	8
τροφές	0	32	74	106	1	0	53,8	32	85,8	0	143,5	10,5	146,8	300,8	1	2.106	2
ευτικά	92	65	35	192	2	144	28	123,5	295,5	1	106,5	184,7	240,2	531,4	1	1.441	1
ρια	30	0	40	70	1	68,5	98,9	5,5	172,9	1	60,04	72	84,5	216,54	0	286	0
ρά	255	29	146	430	4	95,5	373	566	1.034,5	4	238,14	531,49	5.264,7	6.034,3	11	5.690	6
ίδα	148	205	0	353	3	209,5	64,3	80,5	354,3	1	254	81	589,3	924,3	2	1.847	2
ιρικά	117	229	76	422	4	154,5	243	148,7	546,2	2	242,5	402,1	184,8	829,4	2	3.032	3
ορες	38	0	0	38	0	17	5	12,5	34,5	0	68	142,4	230,5	440,9	1	134,4	0

ΙΟΛΟ	2.701	7.833	1.34	11.882	100	4.19	8.333,5	11.481	24.008,	100	6.712,	19.557,	26.423,	52.694	100	99.995,3	100
			8			4,1			9		79	7	6				

: Καλλιέργεια με Βιολογική Παραγωγή, ΜΣ= Καλλιέργεια σε Μεταβατικό Στάδιο, ΚΕ= Καλλιέργεια σε Καθεστώς Ελέγχου.

ΙΓΗ: Πάντζιος Χ. & Τζουβελέκας Β., Η Βιολογική Γεωργία στην Ελλάδα, από το βιβλίο, Βιολογική Γεωργία- Κόστος, Αποδοτικότητα, Ανάλυση Αγοράς & Στρατηγικές Marketing σε επιμέλεια Φωτόπουλος Χ., ΕΘΙΑΓΕ, 2^η Έκδοση, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης.

Στον **πίνακα 7**, παρουσιάζεται η συνολική έκταση βιοκαλλιεργειών στην Ελλάδα από το 1994 έως και το 1997. Από τον πίνακα αυτό προκύπτουν τα διαγράμματα στα οποία παρουσιάζεται η ποσοστιαία κατανομή βιοκαλλιεργειών στην Ελλάδα για κάθε έτος χωριστά (διαγράμματα 1, 2, 3, 4), αλλά και συγκεντρωτικά (στο διάγραμμα 5). Από τα διαγράμματα αυτά παρατηρούμε ότι το ελαιόλαδο είναι σταθερά πρώτο στις προτιμήσεις των βιοκαλλιεργητών ενώ η βιοκαλλιέργεια των υπολοίπων ειδών αποτελούν πολύ μικρά ποσοστά επί της συνολικής καλλιεργούμενης έκτασης, με βιοκαλλιέργεια. Μόνο το 1994 φαίνεται μια έξαρση στην βιοκαλλιέργεια βαμβακιού (31%), που πλησιάζει τα επίπεδα του ελαιόλαδου (46%), η οποία όχι απλά δεν διατηρείται τα επόμενα έτη αλλά πέφτει κατακόρυφα (1995: 8%, 1996: 3%, 1997: 6%).

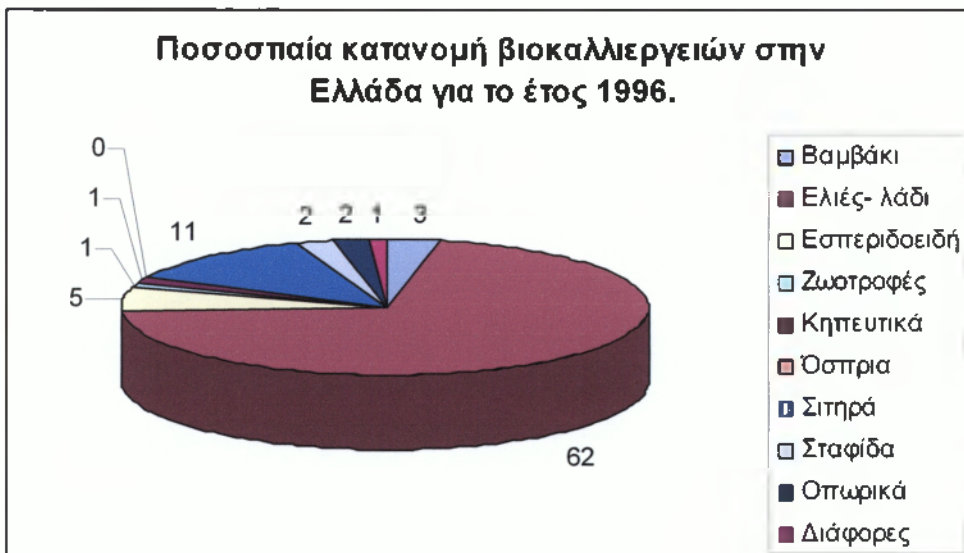
Διάγραμμα 1: Ποσοστιαία κατανομή βιοκαλλιεργειών στην Ελλάδα για το έτος 1994.

Οι πιο δημοφιλείς βιοκαλλιέργειες μετά την ελιά και το ελαιόλαδο, με αρκετά χαμηλά ποσοστά βεβαίως φαίνεται να είναι για το έτος 1995 τα αρωματικά φυτά (14%) και οι οινάμπελοι (10%). Το 1996, ανέβηκαν τα σιτηρά (11%), τα οποία όμως έπεσαν τον επόμενο χρόνο στο 6%, αφού το 1997 οι οινάμπελοι κατέλαβαν τη δεύτερη θέση.

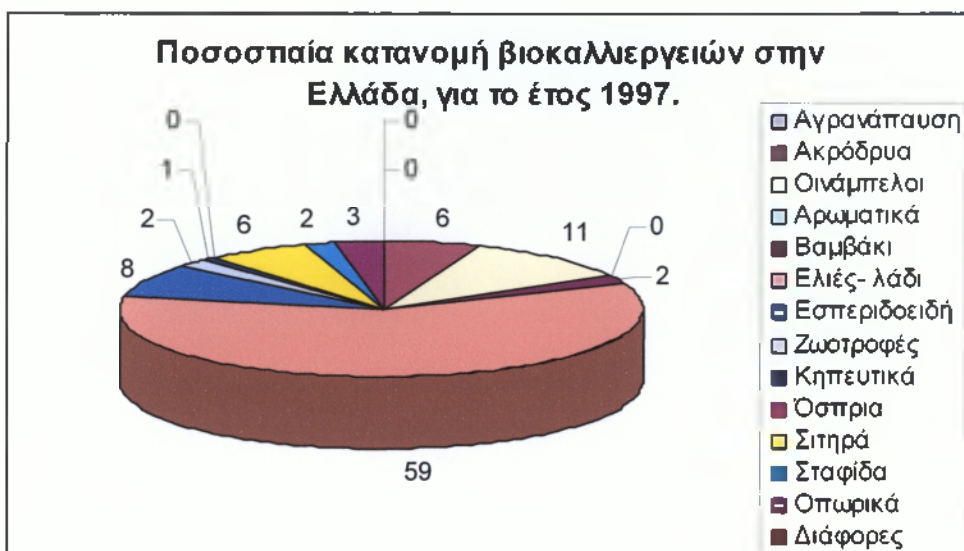

Διάγραμμα 2 Ποσορπαία κατανομή βιοκαλλιεργειών στην Ελλάδα για το έτος 1995.

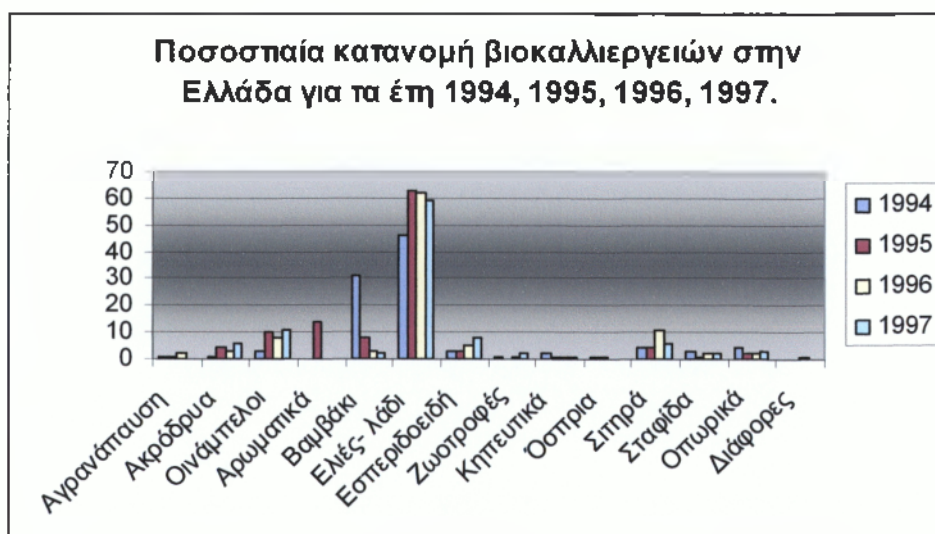

Διάγραμμα 3 Ποσορπαία κατανομή βιοκαλλιεργειών στην Ελλάδα για το έτος 1996.

Διάγραμμα 4 Ποσοστιαία κατανομή βιοκαλλιεργειών στην Ελλάδα για το έτος 1997.

Τα χαμηλότερα ποσοστά (1%), συγκεντρώνουν και τα τέσσερα έτη οι ζωοτροφές, τα κηπευτικά και τα όσπρια, ενώ ακολουθούν με ελαφρώς υψηλότερα ποσοστά (της τάξεως δηλαδή του 2-4%), η σταφίδα τα οπωρικά και τα ακρόδρυα.

Διάγραμμα 5 Ποσοστιαία κατανομή βιοκαλλιεργειών στην Ελλάδα για τα έτη 1994-1997.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Η Βιολογική Γεωργία στο Ν. Μεσσηνίας.

5.1 Η Βιολογική Γεωργία στο Ν. Μεσσηνίας.

Ο Ν. Μεσσηνίας (και γειτονικός Λακωνίας) είναι από τους πρώτους νομούς στην παραγωγή προϊόντων βιολογικής καλλιέργειας στην Ελλάδα (Λιακοπούλου Α. & Μπούτσαλη Π., 2005). Η Μάνη και ιδιαίτερα στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές της παρουσιάζει πολύ ευνοϊκές συνθήκες για παραγωγή βιολογικού ελαιολάδου υπό ορισμένες προϋποθέσεις γιατί έχει μερικά ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

1. η καλλιέργεια της ελιάς αποτελεί τη μοναδική καλλιέργεια της περιοχής.
2. οι εκμεταλλεύσεις είναι κατά κανόνα μικρές αλλά πολυτεμαχισμένες.
3. η καλλιέργεια γίνεται σε αναβαθμίδες κυρίως στις ορεινές και ημιορεινές Κοινότητες με αρκετά πυκνό σύστημα φύτευσης αλλά σε ακανόνιστη διάταξη λόγω τοπογραφικών ιδιαιτεροτήτων.
4. ακολουθείται ο παραδοσιακός τρόπος καλλιέργειας που χαρακτηρίζεται από εισροές ήπιου χαρακτήρα (λιπάσματα, φυτοπροστατευτικά μέσα).

Το σοβαρότερο πρόβλημα για την συγκεκριμένη καλλιέργεια (της ελιάς) είναι ο Δάκος κυρίως για τις παραθαλάσσιες πεδινές περιοχές και λιγότερο για τις ημιορεινές και ορεινές. Η βιολογική καλλιέργεια της ελιάς στη Μάνη εντοπίζεται κυρίως σε περιοχές που ποτέ δεν είχαν ενταχθεί σε πρόγραμμα μαζικής καταπολέμησης του Δάκου με αεροψεκασμούς ή τα τελευταία χρόνια με δολωματικούς ψεκασμούς από το έδαφος και μόνο το 15% των ελαιοδένδρων βρίσκεται μέσα στη ζώνη εφαρμογής του προγράμματος καταπολέμησης του Δάκου στη Δ/ση Γεωργίας.

Έτσι δημιουργείται ένας αρχικός πυρήνας βιοκαλλιεργητών που πείθονται ύστερα από αρκετές προσπάθειες να ακολουθήσουν ένα εναλλακτικό τρόπο παραγωγής που δεν διαφέρει σημαντικά από τον εφαρμοζόμενο μέχρι τότε συμβατικό τρόπο και δεν απαιτεί επομένως μακροχρόνιο μεταβατικό στάδιο (Χριστοφιλόπουλος Ν., 1998).

5.2 Η Εφαρμογή του Κανονισμού 2078/ 92 της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο Ν. Μεσσηνίας.

Οι παραγωγοί που επιθυμούν να ενταχθούν στο πρόγραμμα έχουν αυξηθεί σε αριθμό και με τη βοήθεια των Οργανισμών Πιστοποίησης και ελέγχου που έχουν δημιουργηθεί και αναγνωριστεί επίσημα, ακολουθούν ένα τρόπο παραγωγής που είναι σύμφωνος με τον κανονισμό 2092/ 91 και ο οποίος καθορίζει τους κανόνες του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής. Ακολουθεί η έκδοση του Καν. ΕΟΚ 2078/ 92 «σχετικά με μεθόδους παραγωγής που συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις προστασίας του περιβάλλοντος καθώς και με την διατήρηση του φυσικού χώρου» η εφαρμογή του οποίου καθυστερεί στη χώρα μας και μόλις το 1996 με απόφαση του Υπουργού Γεωργίας εγκρίνεται το Πρόγραμμα Βιολογικής Γεωργίας.

Την ίδια χρονιά καθορίζονται οι λεπτομέρειες εφαρμογής για την υλοποίηση του προγράμματος βιολογικής γεωργίας (Καν. ΕΟΚ 2078/ 92) και ορίζονται τα δικαιολογητικά και ο τρόπος πληρωμής των οικονομικών ενισχύσεων στα πλαίσια του παραπάνω κανονισμού. Οι αποφάσεις αυτές τροποποιούνται και συμπληρώνονται στο τέλος του ίδιου έτους (Χριστοφιλόπουλος Ν., 1998).

Μέχρι το 1998, στον κανονισμό είχαν ενταχθεί 145 παραγωγοί εκ των οποίων οι 136 βρίσκονταν στη Δ/ση Γεωργίας Μεσσηνίας και οι 9 στη Δ/ση Γεωργίας Τριφυλίας (Χριστοφιλόπουλος Ν., 1998). Στον Πίνακα 8 παρουσιάζονται οι πιο σύγχρονες στατιστικές για τους Βιοκαλλιεργητές που είναι ενταγμένοι στον ΚΑΝ. (Ε.Κ) 1257/99, από το έτος 2001 έως 31/12/2006. Όπως φαίνεται και από τον πίνακα ο αριθμός των βιοκαλλιεργητών συνεχώς αυξάνεται και μάλιστα με πολύ γρήγορο ρυθμό. Η καλλιέργεια της ελιάς, εξακολουθεί να είναι το πρώτο είδος στις προτιμήσεις των βιοκαλλιεργητών, ενώ σταδιακά εξαπλώνεται και σε άλλες καλλιέργειες, όπως οι συκιές.

5.3 Γεωγραφική κατανομή των βιοκαλλιεργητών στο Ν. Μεσσηνίας.

Στις 31/12/2006 οι βιοκαλλιεργητές στη Μεσσηνία ανέρχονταν σε 742, με ενταγμένα στον τρόπο αυτό καλλιέργειας 30.599 στρέμματα. Τα στοιχεία (Παπανικολάου Α. & Παρασκευόπουλος Α., χ.χ.), καταγράφουν σαφή αυξητική τάση σε αριθμό καλλιεργητών και στρέμματα.

Μέχρι το 1998 το 85% των βιοκαλλιεργητών βρισκόταν στην περιοχή της Μεσσηνιακής Μάνης σε 11 Κοινότητες. Σε μια μάλιστα Κοινότητα (Σαϊδόνα) μια ορεινή Κοινότητα με υψόμετρο 500m ανήκει το 46% των βιοκαλλιεργητών με έκταση βιολογικής καλλιέργειας ελιάς στη Μεσσηνία. Στον πίνακα 9 παρουσιάζονται οι

Δήμοι και Κοινότητες εφαρμογής του Καν. 2087/92 στη Δ/νση Γεωργίας και Κτηνοτροφίας Ν. Μεσσηνίας, στον οποίο είναι φανερή η υπεροχή του δήμου Σαϊδόνας στον αριθμός εκμεταλλεύσεων (63), έναντι των υπόλοιπων δήμων, ακόμη και του δεύτερου κατά σειρά (Σωτηριάδικων με 17 εκμεταλλεύσεις).

Κύριο χαρακτηριστικό των εκμεταλλεύσεων στη Μεσσηνία είναι η **μεγάλη τους διασπορά** (περίπου ίσος αριθμός εκμεταλλεύσεων με κοινότητες). Ένα δεύτερο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των εκμεταλλεύσεων είναι ο έντονος **κατακερματισμός τους**, δηλαδή ο μεγάλος αριθμός αγροτεμαχίων ανά εκμετάλλευση και πιο συγκεκριμένα, με μέσο όρο 10 αγροτεμάχια ανά βιοκαλλιέργεια ελιάς (Χριστοφιλόπουλος Ν., 1998).

Όλοι οι βιοκαλλιεργητές έχουν υπογράψει συμβόλαια με έναν από τους τρεις εγκεκριμένους οργανισμούς πιστοποίησης και ελέγχου (ΔΗΩ και ΣΟΓΕ για το Ν. Μεσσηνίας) (Χριστοφιλόπουλος Ν., 1998).

5.4 Έλεγχοι στα πλαίσια του Καν. 2078/ 92.

Στα πλαίσια των προβλεπόμενων ελέγχων οι Δ/νσεις Γεωργίας υποχρεώνονται να προβαίνουν (Χριστοφιλόπουλος Ν., 1998):

- Σε διοικητικό έλεγχο όλων των αιτήσεων και των επισυναπτόμενων δικαιολογητικών των δικαιούχων αμέσως μετά την υποβολή τους.
- Σε επιτόπιο έλεγχο της ακριβούς έκτασης όλων των δηλωθέντων αγροτεμαχίων σε ποσοστό 5- 10% των αιτήσεων με τη διαδικασία που καθορίζεται στο ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης και ελέγχου (από Τοπογραφική Υπηρεσία).
- Σε επιτόπιους ελέγχους κατόπιν προειδοποίησης σε ποσοστό τουλάχιστον 3% για έλεγχο εφαρμογής του Καν. 20922/ 91 σύμφωνα με το καλλιεργητικό Σχέδιο.
- Σε αιφνιδιαστικούς ελέγχους σε ποσοστό τουλάχιστον 2% στο σύνολο των ενταχθέντων στο πρόγραμμα.
- Σε διοικητικούς ελέγχους κατά την πληρωμή και έλεγχο των ημερολογίων εργασιών όλων των ενταχθέντων στο πρόγραμμα.

Το Πρόγραμμα θεωρείται γραφειοκρατικό όχι μόνο από τους υποψήφιους για ένταξη σε αυτό, αλλά και από τους ορισθέντες για την εφαρμογή του. Οι προβλέψεις των κανονισμών 2092/ 91 και 1078/92 έχουν στηριχθεί στα δεδομένα των εκμεταλλεύσεων της Κεντρικής και Βόρειας Ευρώπης (μεγάλο μέγεθος εκμεταλλεύσεων, Εθνικό Κτηματολόγιο, μηχανοργάνωση εκμεταλλεύσεων, λογιστικό σχέδιο διαχείρισης των μονάδων κλ.π.). Η δομή και οργάνωση στη χώρα μας είναι

εντελώς διαφορετική και στην περιοχή της Μάνης, όπου το σύνολο σχεδόν των βιοκαλλιεργειών παίρνει οριακές παραμέτρους (μικρό μέγεθος, πολυτεμαχισμός, κλπ.). Έτσι ο αριθμός των εκτάσεων που δηλώθηκαν από τους βιοκαλλιεργητές ή αυτές που αναφέρονται στα συμβόλαια δεν συμφωνούν με τα στοιχεία των μετρήσεων.

Απαιτείται μεγάλος χρόνος για την καταμέτρηση των πολλών αγροτεμαχίων της προς έλεγχο εκμετάλλευσης, με αποτέλεσμα ο διαθέσιμος υπηρεσιακός χρόνος να μην επαρκεί για την ολοκλήρωση ούτε αυτής της διαδικασίας (Χριστοφιλόπουλος Ν., 1998).

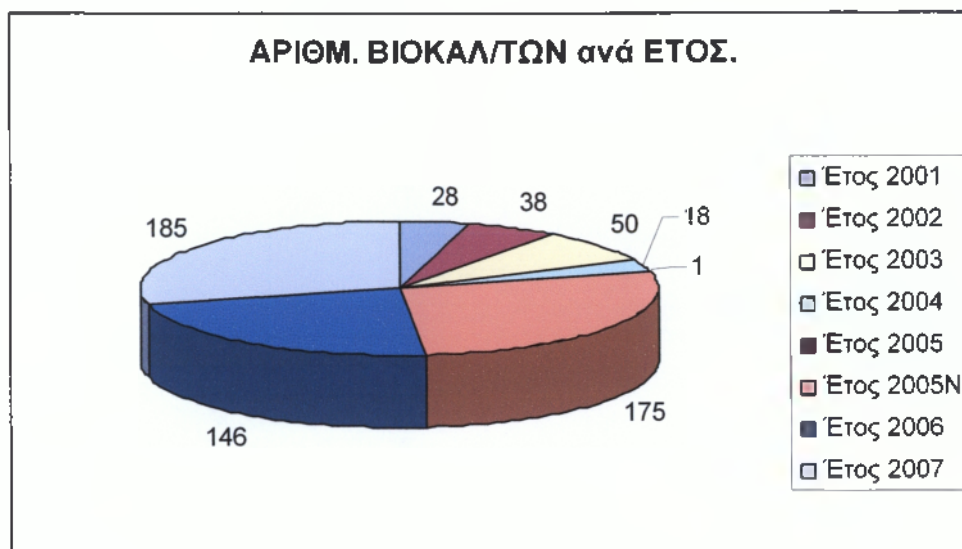

Πίνακας 8: Βιοκαλλιεργητές Ενταγμένοι στον ΚΑΝ. (Ε.Κ) 1257/99

Από το έτος 2001 έως 31/12/2007.

Έτος ένταξης	ΑΡΙΘΜ. ΒΙΟΚΑΛ /ΤΩΝ	ΕΛΙΑ	ΣΥΚΙΑ	ΕΣΠΕΡ /ΔΗ	ΟΙΝΑΜΠΕΛΟΙ	ΣΤΑΦΙΔΑ	ΑΚΡΟΔΡΥΑ	ΛΟΙΠΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡ.	ΣΥΝΟΛΟ (Στρεμ.)
2001	28	872,2	62,5	33,5	29,0	0,0	0,0	0,0	997,2
2002	38	1.180,9	93,6	20,4	10,0	10,0	21,0	210,0	1.545,9
2003	50	1.547,4	124,1	17,3	15,3	13,8	7,0	80,0	1.804,9
2004	18	479,1	24,5	0,0	20,1	0,0	0,0	0,0	523,7
2005	1	0,0	0,0	0,0	10,6	0,0	0,0	0,0	10,6
2005N	175	5.501,9	73,4	70,7	88,8	15,9	10,0	97,0	5.857,7
2006	146	5.882,0	262,4	21,5	103,4	68,4	0,0	33,5	6.371,2
2007	185	6.874,5	193,9	26,7	171,9	35,8	51,3	478,2	7.832,3
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	641	22338,0	834,4	190,1	449,1	143,9	89,3	898,7	24943,5

ΠΗΓΗ: Νομαρχία, Δ/ΝΣΗ Γεωργίας - Τμήμα Βιοκαλλιεργειών, 08/08.

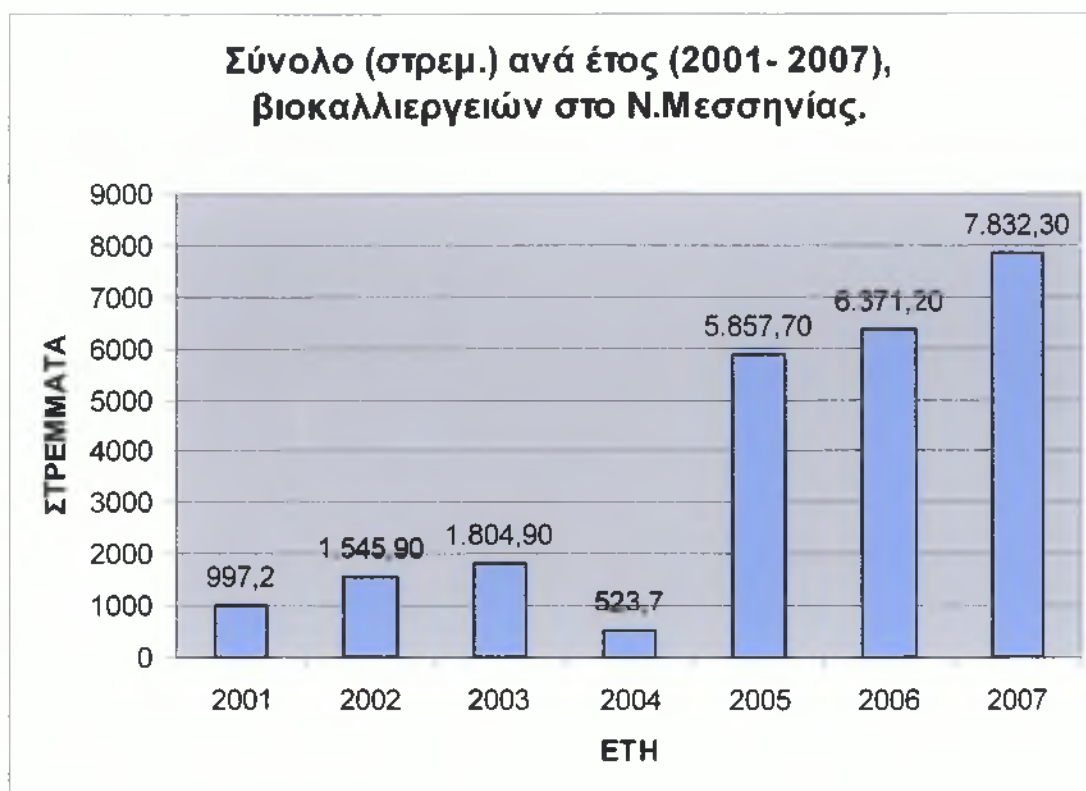

Διάγραμμα 6 Αριθμός βιοκαλλιεργητών ανά έτος.

Από τα δεδομένα του πίνακα 8, προκύπτουν το διάγραμμα 6 και 7. Στο διάγραμμα 8, βλέπουμε ότι ο μεγαλύτερος αριθμός αγροτών εισήλθαν τα τρία τελευταία χρόνια (2005, 2006, 2007) στη βιοκαλλιέργεια, πράγμα που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι όσο περνούν τα χρόνια ενημερώνονται για τα οφέλη της βιοκαλλιέργειας και επιθυμούν όλο και περισσότεροι να ενταχθούν σε αυτό το είδος καλλιέργειας.

Διάγραμμα 7α Συνολική έκταση βιοκαλλιεργειών, ανά καλλιέργεια, από το 2001 έως το 2007.

Διάγραμμα 7β: Συνολική έκταση βιοκαλλιεργειών από το 2001 έως το 2007.

Στο **διάγραμμα 7α**, βλέπουμε ότι και στη Μεσσηνία η πιο δημοφιλής βιοκαλλιέργεια είναι η ελιά (89% της συνολικής έκτασης), η οποία κάλυψε το χρονικό διάστημα 2001- 2007, συνολικά 24.943,5 στρέμματα. Το 4% των βιοκαλλιεργειών καλύπτεται από διάφορες άλλες καλλιέργειες, το 3% από σταφίδα, το 2% από οινάμπελοι και μόλις το 1% από εσπεριδοειδή. Στο **διάγραμμα 7β** παρατηρούμε την ραγδαία επέκταση της βιοκαλλιέργειας, στο νομό από το 2005 και μετά, με σταθερή σταδιακή αύξηση ανά έτος μέχρι και το 2007. Έτσι, ενώ το 2001 η συνολική βιοκαλλιεργούμενη έκταση ήταν 997,2 στρέμματα, στο τέλος του 2007, η συνολική έκταση ανήλθε στα 7.832,30 στρέμματα.

Πίνακας 9: Δήμοι και Κοινότητες εφαρμογής του Καν. 2087/92 στη Δ/νση Γεωργίας και Κτηνοτροφίας Ν. Μεσσηνίας.

Δήμος ή Κοινότητα	Αρ. εκμεταλλεύσεων	
Σαϊδόνας	63	
Σωτηριάτικων	17	Σύνολο Μάνης
Καστανέας	13	116
Νεοχωρίου Λεύκτρου	6	
Πύργου Λεύκτρου	6	
Ρίγγλιων	6	<i>Οι Κοινότητες 1-11</i>
Θαλαμών	1	<i>βρίσκονται στην περιοχή της</i>
Προαστίου	1	<i>Μάνης στην οποία υπάρχει</i>
Σταυροπηγίου	1	<i>το 85% των βιοκαλλιεργητών</i>
Κάμπου	1	<i>και το 83% των εκτάσεων</i>
Κέντρου	1	
Δ. Καλαμάτας	1	
Θουρίας	1	Σύνολο Λοιπής
Ανθειας	1	Μεσσηνίας
Αριοσωρίου	2	20
Λάμπαινας	2	
Καρποφόρας	1	
Κορωνης	2	<i>Οι Κοινότητες 12-27</i>
Ακριτοχωρίου	1	<i>βρίσκονται στη λοιπή</i>
Φοινικούντας	1	<i>Μεσσηνία στην οποία</i>
Λαχανάδας	1	<i>υπάρχει το 15% των</i>
Ευαγγελισμού	1	<i>βιοκαλλιεργητών, και το 17%</i>
Φοινίκης	1	<i>των εκτάσεων.</i>
Κυνηγού	1	
Καλλιθέας	1	
Μεταμόρφωσης	2	
Καλλιρρόης	1	
ΣΥΝΟΛΟ	136	

ΠΗΓΗ: Χριστοφιλόπουλος Ν., Εφαρμογή του Κανονισμού 2078/ 92 της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο Ν. Μεσσηνίας, Πρακτικά Δημερίδας «Βιολογικά Γεωργία», Καλαμάτα 1998, σελ. 17-27.

Τέλος, από τον πίνακα 9, βλέπουμε ότι ο Δήμος Σαϊδόνας έχει το μεγαλύτερο αριθμό εκμεταλλεύσεων (63), ενώ ακολουθούν οι δήμοι Σωτηριάτικα και Καστανέα με σαφώς πολύ μικρότερο αριθμό εκμεταλλεύσεων (17 και 13 εκμεταλλεύσεις αντίστοιχα). Συνολικά πάντως στο Ν. Μεσσηνίας υπήρχαν το 1998, 136 βιοκαλλιέργειες, αριθμός βεβαίως που όπως έχουμε δει έχει αυξηθεί κατά πολύ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Οι προοπτικές και τα όρια της βιολογικής γεωργίας.

Ο όρος Βιολογική Γεωργία, όπως είδαμε, έγινε οικείος πάρα πολύ γρήγορα και κατάφερε να εξαπλωθεί χωρίς οι αρχές να έχουν κάνει γι' αυτό ιδιαίτερη προσπάθεια, ενώ και οι πληροφορίες που έρχονται από τους αγρότες, αναφέρονται σε ένα θετικό κλίμα μεταξύ παραγωγών και καταναλωτών. Η μελέτη αγοράς για τα προϊόντα Βιολογικής Καλλιέργειας της Βόρειας Ευρώπης δείχνουν ότι τα πράγματα καθορίζονται από το νόμο της προσφοράς και της ζήτησης. Υψηλές τιμές για ορισμένα προϊόντα και σε ορισμένες εποχές και για ορισμένες ποσότητες, μείωση των τιμών στην περίπτωση της μεγαλύτερης προσφοράς στο ύψος των συμβατικών προϊόντων (Μπαλμπούζη Α., 1998, σελ.15). Ποιες είναι όμως οι προοπτικές της βιολογικής γεωργίας και οι προϋποθέσεις εξάπλωσής της σε μεγαλύτερες εκτάσεις και γεωργικά προϊόντα;

6.1 Οι εισαγωγές βιολογικών προϊόντων στην ελληνική αγορά.

Η αγορά βιολογικών προϊόντων συνεχίζει να μεγεθύνεται. Η ζήτηση αυξάνεται, όμως η προσφορά, η πρωτογενής παραγωγή κατά κύριο λόγο, δεν δείχνει σε θέση να ανταποκριθεί. Η κατάσταση αυτή οδηγεί στην αύξηση των εισαγωγών και στην υποκατάσταση της ελληνικής παραγωγής. Πέρα των οικονομικά αρνητικών επιπτώσεων μιας τέτοιας εξέλιξης, θα πρέπει όλοι όσοι συμμετέχουν στον χώρο της ελληνικής βιολογικής γεωργίας να αναρωτηθούν πόσο οικολογική είναι μια τέτοια γεωργία, η οποία, στέλνοντας τα προϊόντα της χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά από τον τόπο παραγωγής τους, πολλές φορές με επιπλέον επεξεργασία για να διατηρούνται, βαρυφορτωμένα από συσκευασίες ώστε να φτάσουν στον προορισμό τους ασφαλώς (Σγούρος Σ., Κυριαζοπούλου Α. & Κακουριώτης Σ., 2004).

Έτσι λοιπόν, ενώ η βιολογική γεωργία αποτελεί τη μοναδική σοβαρή εναλλακτική πρόταση για την ελληνική γεωργία, φαίνεται σαν να λειτουργεί ένας μηχανισμός που εμποδίζει την ανάπτυξή της. Η αδυναμία, για παράδειγμα της Ελλάδας να εκμεταλλευτεί τις νέες κατευθύνσεις ευρωπαϊκής αγροτικής πολιτικής, δεν οφείλεται σε πιθανές αντικειμενικές δυσκολίες, αλλά στην προφανή έλλειψη σχεδίου και πολιτικής από αρμόδιες υπηρεσίες (Σγούρος Σ., 2000).

6.2 Προϋποθέσεις ανάπτυξης της Βιολογικής Γεωργίας.

Η βιολογική γεωργία συνίσταται, όπως ήδη έχουμε αναφέρει, στην παραγωγή φυσικών και ποιοτικών γεωργικών προϊόντων, χωρίς τη χρήση χημικών λιπασμάτων και φαρμάκων ή των εντατικών και ενεργειοβόρων τεχνικών της συμβατικής γεωργίας, αλλά με τη χρήση ήπιων τεχνικών καλλιέργειας και προϊόντων φυτοπροστασίας και λίπανσης, καθώς και με την αξιοποίηση των σύγχρονων κατακτήσεων της επιστήμης, της εμπειρίας και της ντόπιας παράδοσης. Προέκυψε δε, ως αναπτυξιακή τάση των τελευταίων δεκαετιών, και σαν αποτέλεσμα τόσο της αυξανόμενης ευαισθητοποίησης σε σχέση με την οξυνόμενη διεθνώς οικολογική κρίση, όσο και της απαίτησης μιας αυξανόμενης μερίδας καταναλωτών για υγιεινά τρόφιμα, απαλλαγμένα από φυτοφάρμακα και τοξικές ουσίες.

Η επέκταση της βιολογικής γεωργίας θα μπορούσε να συμβάλλει στην άμβλυνση της οικολογικής κρίσης και στην αναβάθμιση του περιβάλλοντος, στην παραγωγή προϊόντων υψηλής ποιότητας, στον περιορισμό της εξάρτησης των αγροτών από την αγορά εισροών, στην αυξανόμενη αξιοποίηση οργανικών ή φυσικών εισροών και τοπικής τεχνογνωσίας, και στην διατήρηση παραγωγικών πρακτικών που προσιδιάζουν στο φυσικό περιβάλλον και συνδέονται με τις ιδιαιτερότητες και τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά κάθε χώρας.

Η προσπάθεια όμως ανάπτυξης της βιολογικής γεωργίας συναντά σοβαρότατα εμπόδια και η έκτασή της, επί του παρόντος, είναι πολύ περιορισμένη ή αμελητέα. Βασικές προϋποθέσεις για την ανάπτυξη της βιολογικής γεωργίας θα μπορούσαν να αναφερθούν οι εξής:

- Η οικονομική ενίσχυση των βιοκαλλιεργητών τόσο κατά τη μεταβατική περίοδο όσο ίσως και κατά την μετέπειτα πορεία των βιοκαλλιεργειών. Αναμένεται ότι με την εφαρμογή του ΚΑΝ. 2092/91, θα δοθεί μία ώθηση στη βιολογική γεωργία.
- Η ενημέρωση των γεωτεχνικών και των τεχνολόγων γεωπονίας σε ότι αφορά την βιολογική μέθοδο παραγωγής.
- Η εισαγωγή της βιολογικής γεωργίας στην τριτοβάθμια γεωπονική εκπαίδευση.
- Η ενημέρωση των αγροτών σε θέματα βιολογικής γεωργίας, προκειμένου να πεισθούν για τη βιωσιμότητά της.
- Η εισαγωγή του αντικειμένου στην επαγγελματική κατάρτιση.
- Η οργάνωση της εμπορίας των βιολογικών προϊόντων.
- Η ενημέρωση των καταναλωτών σε ό,τι αφορά τα βιολογικά προϊόντα και η ευαισθητοποίησή τους στην προστασία του περιβάλλοντος.

- Η χρηματοδότηση ερευνών σε θέματα βιολογικής παραγωγής γεωργικών προϊόντων.
- Η οργάνωση του συστήματος ελέγχου και πιστοποίησης των βιολογικών προϊόντων για την αξιόπιστη κυκλοφορία τους στην ελληνική και διεθνή αγορά.
- Η δημιουργία τράπεζας πληροφόρησης σχετικά με την πρόοδο, επιτεύγματα και αποκτηθείσα εμπειρία από την άσκηση της βιολογικής γεωργίας, που θα είναι διαθέσιμη σε κάθε ενδιαφερόμενο.

Οι αποδόσεις των βιολογικών καλλιεργειών είναι συνήθως μικρότερες των αντίστοιχων συμβατικών καλλιεργειών, και τα οικονομικά προβλήματα είναι αυξημένα κατά την περίοδο μετάβασης από συμβατικές σε βιολογικές καλλιέργειες. Επειδή, όμως, το κόστος εισροών είναι αρκετά χαμηλότερο στις βιολογικές καλλιέργειες και τα βιολογικά προϊόντα διασφαλίζουν υψηλότερες τιμές (συνήθως 40% ή και περισσότερο των αντίστοιχων λιανικών τιμών των συμβατικών προϊόντων), τα ποσοστά κέρδους και τα εισοδήματα των βιολογικών καλλιεργητών μπορεί να μην απέχουν ουσιαστικά από τα αντίστοιχα των συμβατικών καλλιεργητών. Λόγω του υψηλότερου πάντως κόστους ανά μονάδα προϊόντος και του εντονότατου ανταγωνισμού από την πλευρά της συμβατικής, εντατικής γεωργίας, αρκετοί ειδικοί καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι, *η βιολογική γεωργία δεν μπορεί να είναι βιώσιμη με αποκλειστικά οικονομικά κριτήρια.*

Τα ηθικά και ιδεολογικά κίνητρα των βιολογικών καλλιεργητών θα πρέπει αναγκαία να παίζουν ένα συμπληρωματικό ρόλο. Με τα σημαντικά δεδομένα, η βιολογική γεωργία δε μπορεί να κυριαρχήσει.

Αναμφίβολα η προοπτική ανάπτυξης της βιολογικής γεωργίας, μέσα στα σημερινά πλαίσια, αντιμετωπίζει ορισμένα ανυπέρβλητα όρια. Τα όρια αυτά συνδέονται, μεταξύ άλλων, με την περιορισμένη ανταγωνιστικότητα της βιολογικής γεωργίας χωρίς την αναγκαία κοινωνική και κρατική παρέμβαση, με το γεγονός ότι, λόγω των υψηλότερων τιμών τους, τα προϊόντα της βιολογικής γεωργίας απευθύνονται κατά κανόνα σε καταναλωτές υψηλών εισοδημάτων και ενός υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης και ενημέρωσης, και τέλος με το τεράστιο πρόβλημα της πιστοποίησης και του ελέγχου, τόσο των προϊόντων της βιολογικής γεωργίας, όσο και των βιολογικών προϊόντων φυτοπροστασίας.

Όπως το κακό (υποβαθμισμένο) χρήμα τείνει να εκτοπίζει το καλό (γνήσιο) χρήμα, κατά παρόμοιο τρόπο τα υποδεέστερα συμβατικά προϊόντα θα τείνουν πάντα να εκτοπίζουν τα βιολογικά προϊόντα. Τα όρια αυτά συνδέονται άμεσα με τις προϋποθέσεις που ορισμένοι ειδικοί επισημαίνουν ως αναγκαίες για την ανάπτυξη της βιολογικής γεωργίας στην Ελλάδα, και οι οποίες αφορούν την παροχή κινήτρων

και τον αναγκαίο συντονισμό των αρμόδιων φορέων για την προώθηση των βιολογικών προϊόντων φυτοπροστασίας, την οριοθέτηση ζωνών βιοκαλλιέργειας, την εφαρμογή ενός αξιόπιστου συστήματος πιστοποίησης, την αναγκαία ανάπτυξη σχετικής παιδείας και έρευνας και την συγκράτηση των τιμών πώλησης των βιολογικών προϊόντων σε λογικά επίπεδα.

Με δεδομένα αυτά τα προβλήματα και τα όρια της βιολογικής γεωργίας, είναι βέβαιο ότι το πρότυπο αυτό γεωργικής παραγωγής και το αντίστοιχο πρότυπο κατανάλωσης δεν θα μπορέσουν να κυριαρχήσουν ή να παίξουν ένα ιδιαίτερο καθοριστικό ρόλο στο άμεσο μέλλον. Οι θετικές πάντως επιπτώσεις της προσπάθειας ανάπτυξης της βιολογικής γεωργίας δε θα πρέπει να μηδενιστούν (ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΕΛΛΑΔΑΣ, χ.χ.).

6.3 Προϋποθέσεις εξάπλωσης της βιολογικής γεωργίας.

Η βιολογική καλλιέργεια μπορεί να αποτελέσει μια ελκυστική οικονομική δραστηριότητα, με ενδιαφέρουσες προοπτικές τόνωσης του αγροτικού εισοδήματος, καθώς ο παραγωγός έχει τη δυνατότητα να αξιώνει μια υψηλότερη τιμή γι την καλύτερη ποιότητα των προϊόντων που προσφέρει. Για να επιτευχθεί όμως αυτό απαιτούνται (ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΕΛΛΑΔΑΣ, χ.χ.):

1. Η οικονομική ενίσχυση των βιοκαλλιεργητών, τόσο κατά τη μεταβατική περίοδο, όσο και κατά τη μετέπειτα πορεία των βιοκαλλιεργητών.
2. Η οργάνωση του Συστήματος Ελέγχου και Πιστοποίησης των βιολογικών Προϊόντων, για την αξιόπιστη κυκλοφορία τους στην ελληνική και διεθνή αγορά.
3. Η δημιουργία της κατάλληλης υποδομής για την οργάνωση της εμπορίας-διακίνησης των βιολογικών προϊόντων.
4. Η ενημέρωση των αγροτών σε θέματα βιολογικής γεωργίας, ώστε να πεισθούν για τη βιωσιμότητα της μεθόδου και να την αποδεχτούν.
5. Η οργάνωση της διάθεσης των απαραίτητων για την άσκηση της βιολογικής γεωργίας εφοδίων, ιδιαίτερα σε ότι αφορά τα προϊόντα φυτοπροστασίας.
6. Η οργάνωση της βιολογικής γεωργίας στη γεωπονική εκπαίδευση, τόσο σε προπτυχιακό, όσο και σε μεταπτυχιακό επίπεδο.
7. Η δημιουργία τράπεζας πληροφόρησης σχετικά με την πρόοδο, τα επιτεύγματα και τις εμπειρίες από την άσκηση της βιολογικής γεωργίας.

Η διεξαγωγή έρευνας, δηλαδή η χρηματοδότηση ερευνητικών προγραμμάτων, προκειμένου να διερευνηθούν όλες οι δυνατές εναλλακτικές λύσεις για την εφαρμογή της βιολογικής γεωργίας στις κύριες καλλιέργειες το τόπου μας.

9. Η ενίσχυση της υποδομής των ερευνητικών σταθμών και ινστιτούτων που υπηρετούν το γεωργικό τομέα, αλλά και ίδρυση καινούργιων.

10. Η ενημέρωση του καταναλωτικού κοινού σε ότι αφορά την ιδιαιτερότητα των βιολογικών προϊόντων και γενικότερα η ευαισθητοποίηση του σε θέματα προστασία περιβάλλοντος.

Συμπεράσματα

Η προσπάθεια ικανοποίησης των αναγκών για τροφή και καλύτερη ζωή αποτέλεσε βασικό μοχλό ανάπτυξης του γεωργικού τομέα, ενώ η φυσική γεωργία θέτει ως βασική προϋπόθεση το αναλλοίωτο του φυσικού οικοσυστήματος.

Η βιολογική γεωργία και η ολοκληρωμένη γεωργία, όπως είδαμε αποτελούν πραγματικές ευκαιρίες σε πολλά επίπεδα, συμβάλλοντας στην αναζωογόνηση των αγροτικών οικονομιών μέσω της αειφόρου ανάπτυξης. Πράγματι, στην ανάπτυξη του βιολογικού τομέα είναι ήδη προφανείς οι νέες ευκαιρίες απασχόλησης στη γεωργία, στη μεταποίηση και στις συναφείς υπηρεσίες. Εκτός από τα περιβαλλοντικά πλεονεκτήματα, αυτά τα συστήματα γεωργίας μπορούν να έχουν σημαντικά οφέλη τόσο για την οικονομία όσο και για την κοινωνική συνοχή των αγροτικών περιοχών. Σε αυτή την κατεύθυνση συμβάλλουν και οι εγγυήσεις ποιότητας και ασφάλειας των βιολογικών προϊόντων.

Τα τρόφιμα που παράγονται με βιολογικές μεθόδους ήταν πάντα ακριβότερα από τα συμβατικά παραγόμενα τρόφιμα, ένας παράγων ο οποίος θεωρήθηκε προηγουμένως ότι παρεμπόδιζε την επέκταση της βιολογικής γεωργίας (Μανιάτης Λ., 1997). Ωστόσο, σήμερα, ένας όλο και μεγαλύτερος αριθμός καταναλωτών φαίνεται πρόθυμος να πληρώσει υψηλότερες τιμές για εγγυήσεις που αφορούν την ασφάλεια των τροφίμων και την ποιότητα. Ενώ τα βιολογικά παραγόμενα τρόφιμα ήταν κάποτε δύσκολο να βρεθούν αλλού εκτός από τα ειδικευμένα καταστήματα και τις τοπικές αγορές, τώρα είναι διαθέσιμα στα ράφια των μεγαλύτερων αλυσίδων υπεραγορών σε όλη την Ευρώπη.

Επιπλέον, το φάσμα των προσφερόμενων προϊόντων έχει επεκταθεί σε τέτοιο βαθμό, ώστε ο πελάτης να μπορεί να γεμίσει άνετα το βασικό μέρος του καλάθιού του με τα τρόφιμα της εβδομάδας αποκλειστικά με βιολογικά παραγόμενα τρόφιμα, ενώ μόλις πριν από λίγα χρόνια το φάσμα αυτών των προϊόντων περιοριζόταν σε λαχανικά, κρέας, πουλερικά, γαλακτοκομικά προϊόντα και φρούτα. Έτσι, ένας από τους βασικούς παράγοντες που ενθαρρύνουν τους γεωργούς να αναπροσανατολιστούν προς τη βιολογική γεωργική παραγωγή είναι αυτή η διευρυνόμενη καταναλωτική αγορά.

Από τα παραπάνω μπορούμε εύκολα να συμπεράνουμε ότι ο τομέας της βιολογικής γεωργίας χαρακτηρίζεται από μια δυναμική ανάπτυξης και εξάπλωσης. Όλοι έχουν λόγους να τον στηρίξουν και αυτό αποτελεί την εγγύηση για τη μελλοντική του πορεία.

Με τον κανονισμό της Ε.Ε. 2092/91, πολλοί γεωργοί μετέτρεψαν επίσημα τις καλλιέργειες των αγροκτημάτων τους σε βιολογικές. Επίσης μετά από την εισαγωγή

των οικονομικών επιδοτήσεων ανά στρέμμα το 1996, με την υιοθέτηση του κανονισμού της Ε.Ε. 2078/92, πραγματοποιήθηκε μια δεύτερη επέκταση της βιολογικής γεωργίας. Η επέκταση αυτή συνεχίστηκε με ετήσια ποσοστά 50-120% ως το έτος 1999-2000, κατά το οποίο σημειώθηκε επιβράδυνση 20-30%.

Η βιολογική γεωργία δεν πρέπει να συγχέεται με τη μέθοδο της ολοκληρωμένης αντιμετώπισης εχθρών και ασθενειών, κατά την οποία εφαρμόζεται συνδυασμός προληπτικών, φυσικών, βιολογικών, βιοχημικών, χημικών και βιοτεχνολογικών πρακτικών.

Για τον ακριβή ορισμό της έννοιας της βιολογικής γεωργίας, είναι σκόπιμο να αναφερθούμε στον ορισμό που έχει αναπτυχθεί από τον κώδικα τροφίμων, με βάση συμβολές εμπειρογνομόνων από όλο τον κόσμο. Ο κώδικας θεωρεί τη βιολογική γεωργία ως ένα σφαιρικό σύστημα γεωργικής παραγωγής (φυτικών και ζωικών προϊόντων) που ευνοεί τις πρακτικές διαχείρισης μάλλον παρά την προσφυγή σε παράγοντες παραγωγής εξωτερικής προέλευσης.

Σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές του Κώδικα, η βιολογική γεωργία πρέπει να συμβάλει στους εξής στόχους:

1. στην αύξηση της βιοποικιλότητας στο σύνολο του συστήματος,
2. στην αύξηση της βιολογικής δραστηριότητας των εδαφών,
3. στη διατήρηση της γονιμότητας των εδαφών μακροπρόθεσμα,
4. στην ανακύκλωση των αποβλήτων φυτικής και ζωικής προέλευσης προκειμένου να αποκατασταθούν τα στοιχεία που είναι θρεπτικά για τη γη, μειώνοντας έτσι, όσο είναι δυνατόν, τη χρήση μη ανανεώσιμων πόρων,
5. στην προσφυγή στους ανανεώσιμους πόρους στα γεωργικά συστήματα που είναι οργανωμένα τοπικά,
6. στην προώθηση της ορθής χρήσης των εδαφών, του νερού και του αέρα και τη μείωση όλων των μορφών μόλυνσης που θα μπορούσαν να προκαλέσουν οι καλλιεργητικές πρακτικές και οι πρακτικές εκτροφής ζώων,
7. στο χειρισμό των γεωργικών προϊόντων, προσέχοντας ιδίως τις μεθόδους μεταποίησης, προκειμένου να διατηρηθεί η βιολογική ακεραιότητα και οι ουσιαστικές ποιότητες του προϊόντος σε όλα τα στάδια.
8. στην πρόβλεψη, σε μια υπάρχουσα εκμετάλλευση μετά από μια περίοδο μετατροπής, η διάρκεια της οποίας καθορίζεται από ειδικούς παράγοντες του τόπου, όπως για παράδειγμα, του ιστορικού της γης, των τύπων καλλιέργειας και εκτροφής προς πραγματοποίηση.

Από το 1993, με την εφαρμογή του κανονισμού 2092/ 91 για τη βιολογική γεωργία και στην Ελλάδα αρχίζει και η επίσημη καταγραφή της πορείας της. Βασικά χαρακτηριστικά του κλάδου της βιολογικής γεωργίας στην Ελλάδα είναι η αυξητική

τάση των καλλιεργούμενων εκτάσεων βιολογικής καλλιέργειας καθώς και η χαρακτηριστική γεωγραφική ανισοκατανομή των βιολογικά καλλιεργούμενων εκμεταλλεύσεων. Οι βιοκαλλιεργητές, στην Ελλάδα, άρχισαν να εξοικειώνονται με τη λειτουργία του όλου συστήματος και τις απαιτήσεις των βιολογικών καλλιεργειών, σταδιακά με αποτέλεσμα να ομαλοποιηθεί η είσοδος στη βιολογική καλλιέργεια αγροτών (καθώς άλλα έτη υπήρχε μεγάλη ζήτηση, ενώ άλλα πολύ μικρή).

Γεωγραφικά, η έως τώρα εξάπλωση των βιοκαλλιεργειών παρουσιάζει έντονη ανισοκατανομή. Περιορίζεται σε λίγες σχετικά περιφέρειες και χαρακτηρίζεται από «θύλακες» βιοκαλλιεργητών σε μικρό αριθμό νομών μέσα στις περιφέρειες αυτές. Έτσι, γεωγραφική περιοχή της Πελοποννήσου συγκεντρώνει περισσότερες από τις μισές εκτάσεις και βιοκαλλιεργητές, ενώ ακολουθούν η Στερεά Ελλάδα, η Κρήτη και τα Ιόνια Νησιά.

Εντυπωσιακή είναι η ανισοκατανομή η οποία παρατηρείται μεταξύ των καλλιεργούμενων προϊόντων τα οποία έχουν ενταχθεί στη βιολογική γεωργία. Ουσιαστικά, τρία προϊόντα, η ελιά (59%), το αμπέλι (12,3%), τα εσπεριδοειδή (8,4%), αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος της βιολογικής γεωργίας της χώρας, συγκεντρώνοντας το 80% της έκτασης των καλλιεργειών οι οποίες έχουν ενταχθεί στη βιολογική γεωργία

Κύριο χαρακτηριστικό των εκμεταλλεύσεων στη Μεσσηνία είναι η μεγάλη τους διασπορά (περίπου ίσος αριθμός εκμεταλλεύσεων με κοινότητες). Ένα δεύτερο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των εκμεταλλεύσεων είναι ο έντονος κατακερματισμός τους, δηλαδή ο μεγάλος αριθμός αγροτεμαχίων ανά εκμετάλλευση και πιο συγκεκριμένα, με μέσο όρο 10 αγροτεμάχια ανά βιοκαλλιέργεια, η ελιά και το ελαιόλαδο είναι σταθερά πρώτο στις προτιμήσεις των βιοκαλλιεργητών, αφού η βιοκαλλιέργεια των υπολοίπων ειδών αποτελούν πολύ μικρά ποσοστά επί της συνολικής καλλιεργούμενης έκτασης, με βιοκαλλιέργεια.

Όσον αφορά στην εξάπλωση της βιολογικής γεωργίας στην Ελλάδα και πιο συγκεκριμένα στην Μεσσηνία, οι προοπτικές είναι μεγάλες, αρκεί να εξαλειφθούν διάφορα προβλήματα που μέχρι τώρα στέκονται ως εμπόδια (Χριστοφιλόπουλος Ν., 1998). Πιο συγκεκριμένα, μερικές προτάσεις είναι οι εξής:

1. Απλοποίηση του γραφειοκρατικού μέρους των εφαρμοστικών αποφάσεων του κανονισμού.
2. Ευελιξία στη διαδικασία ελέγχου των εκτάσεων.
3. Δημιουργία φορέα πιστοποίησης των εξωτερικών εισροών (κομπόστ, προϊόντα θρέψης, οργανικά λιπάσματα, μέσα φυτοπροστασίας).

4. Περιορισμός της διασποράς του Προγράμματος από ατομικές αιτήσεις με την προώθηση των συλλογικών προσπαθειών των βιοκαλλιεργητών, ώστε να εντάσσονται στο Πρόγραμμα μεγάλες εκτάσεις.
5. Προτεραιότητα για ένταξη στο πρόγραμμα των μειονεκτικών ή προβληματικών περιοχών και για λόγους κοινωνικούς αλλά και προστασίας από περιβαλλοντικές απειλές.
6. Ενημέρωση και επιμόρφωση των γεωπόνων των περιφερειακών υπηρεσιών που εφαρμόζουν το Πρόγραμμα Βιολογικής Γεωργίας και καθίσταται απαραίτητη η δημιουργία στην έδρα κάθε Διεύθυνσης μιας μικρής βιβλιοθήκης με όλη τη σχετική βιβλιογραφία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. COMMISSION REGULATION (EC) No 345/2008 of 17 April 2008 laying down detailed rules for implementing the arrangements for imports from third countries provided for in Council Regulation (EEC) No 2092/91 on organic production of agricultural products and indications referring thereto on agricultural products and foodstuffs. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.bio-diktio.gr/images/stories/Reg_345.pdf
2. Seyfang G., Ecological citizenship and sustainable consumption: Examining local organic food networks, *Journal of Rural Studies*, 2006
3. Αναστασιάδης Μ., Κυριαζοπούλου Α., Λάσκαρη Φ. & Σγούρος Σ., Φάκελος: Βιολογική Γεωργία, ΔΗΩ, 2000
4. Βιολογικά τρόφιμα: νέος κανονισμός για να ενισχυθεί η περαιτέρω ανάπτυξη του τομέα των βιολογικών τροφίμων στην Ευρώπη, IP/07/807, 2007. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.dionet.gr/7/eco_politic_09/01.pdf
5. ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΕΛΛΑΔΑΣ, Βιολογική Γεωργία.
6. ΔΗΩ, ΔΗΩ και Βιολογική Γεωργία, ISSN 1108- 2380, Τεύχος 21, 2002.
7. ΔΗΩ, Η αναγκαιότητα του νομοθετικού πλαισίου, ISSN 1108- 2380, Τεύχος 10, 1999α.
8. ΔΗΩ, Νομοθεσία για τη βιολογική γεωργία, ISSN 1108- 2380, Τεύχος 10, 1999β.
9. Δίκτυα Προώθησης Βιολογικών Καλλιεργειών και Βιολογικών Προϊόντων, *Πιστοποιητικά*, 2008^β, Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: www.bio-diktio.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=30
10. Δίκτυα Προώθησης Βιολογικών Καλλιεργειών και Βιολογικών Προϊόντων, *Διαδικασία Πιστοποίησης*, 2008^γ, Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: www.bio-diktio.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=27
11. Δίκτυα Προώθησης Βιολογικών Καλλιεργειών και Βιολογικών Προϊόντων, *Διαδικασία Πιστοποίησης*, 2008^δ, Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: www.bio-diktio.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=24
12. Δίκτυο Προώθησης Καλλιεργειών και Προϊόντων, *Βιολογική Γεωργία στην Ελλάδα*, 2008. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.bio-diktio.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=20&Itemid=44
13. Εφαρμοστική του Κανονισμού (ΕΟΚ) 2092/91 του Συμβουλίου ΚΥΑ υπ αριθ. 245090/10-2-06 (ΦΕΚ 157Β).

14. ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 834/2007 ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 28ης Ιουνίου 2007 για τη βιολογική παραγωγή και την επισήμανση των βιολογικών προϊόντων και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.bio-diktio.gr/images/stories/834_2007.pdf
15. ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 834/2007 ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ, της 28ης Ιουνίου 2007, για τη βιολογική παραγωγή και την επισήμανση των βιολογικών προϊόντων και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91, Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.dionet.gr/08/kan2009/834_2007.pdf
16. ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΟΚ) αριθ. 94/92 ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ της 14ης Ιανουαρίου 1992 περί θεσπίσεως λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του καθεστώτος εισαγωγής από τρίτες χώρες που προβλέπεται στον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 του Συμβουλίου περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.bio-diktio.gr/images/stories/94_92.pdf
17. ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 1452/2003 ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ της 14ης Αυγούστου 2003 για διατήρηση της παρέκκλισης που προβλέπεται από το άρθρο 6 παράγραφος 3 στοιχείο α) του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 του Συμβουλίου όσον αφορά ορισμένες ποικιλίες σπόρων προς σπορά και το πολλαπλασιαστικό υλικό και την καθιέρωση διαδικαστικών κανόνων και κριτηρίων σχετικά με αυτήν την παρέκκλιση. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.bio-diktio.gr/images/stories/1452_biol.pdf
18. ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 1991/2006 ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 21ης Δεκεμβρίου 2006 για τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.bio-diktio.gr/images/stories/1991_biol.pdf
19. ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 1991/2006 ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 21ης Δεκεμβρίου 2006 για τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής.
20. ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 889/2008 ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ της 5ης Σεπτεμβρίου 2008 σχετικά με τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 834/2007 του Συμβουλίου για τη βιολογική παραγωγή

και την επισήμανση των βιολογικών προϊόντων όσον αφορά τον βιολογικό τρόπο παραγωγής, την επισήμανση και τον έλεγχο των προϊόντων. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.dionet.gr/08/kan2009/889_2008.pdf

21. Κανονισμός (ΕΚ) της Επιτροπής, Νο 404/2008 της 6ης Μαΐου 2008 Τροποποιεί το παράρτημα ΙΙ του Κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 του Συμβουλίου περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων, όσον αφορά την έγκριση του sriposad, του όξινου ανθρακικού καλίου και οκτανικού χαλκού καθώς και τη χρήση του αιθυλενίου. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.bio-diktio.gr/images/stories/404_biol.pdf
22. ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 24ης Ιουνίου 1991 περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.bio-diktio.gr/images/stories/2092_91.pdf
23. ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 24ης Ιουνίου 1991 περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων στα γεωργικά προϊόντα και στα είδη διατροφής. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.bio-diktio.gr/images/stories/2092_91.pdf
24. ΚΥΑ 1785/07-12-06.
25. Λιακοπούλου Α. & Μπούτσαλη Π., Η κατανάλωση προϊόντων βιολογικής καλλιέργειας στη Νότιο Πελοπόννησο, Πτυχιακή Εργασία, Σχολές Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας (ΣΕΥΠ)- Τμήμα Διατροφής και Διαιτολογίας, 2005.
26. Μανιάτης Λ., Η Βιολογική Γεωργία και οι προοπτικές της στην Ελλάδα. Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης, Πτυχιακή Μελέτη, 1997.
27. Ματάλα Α. & Ζαμπέλας Α., Διατροφική αξία προϊόντων βιολογικής γεωργίας, Βιολογική Γεωργία- Κόστος, Αποδοτικότητα, Ανάλυση Αγοράς & Στρατηγικές Marketing, Επιμέλεια: Φωτόπουλος Χ., ΕΘΙΑΓΕ, 2^η Έκδοση, Εκδόσεις ΑΘ. Σταμούλης, σελ. 140- 141
28. Μπαλμπούζη Α., Σημερινή Διάσταση της Βιολογικής Γεωργίας, Πρακτικά Διημερίδας «Βιολογικά Γεωργία», Καλαμάτα 1998, σελ. 11-16.
29. Μπέσσα Στ. Σημειώσεις- Εισροές στη Βιολογική Γεωργία, ΤΕΙ Καλαμάτας, 2000. Μπέσσα Στ. Σημειώσεις- Προβλήματα θρέψης βιοκαλλιεργειών, ΤΕΙ Καλαμάτας, 2000.

30. Παζαράς Γ., Αρχές και μέσα της Βιολογικής Γεωργίας, ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ, Τεύχος 1, 1995.
31. Πάντζιος Χ. & Τζουβελέκας Β., Η Βιολογική Γεωργία στην Ελλάδα. Βιολογική Γεωργία- Κόστος, Αποδοτικότητα, Ανάλυση Αγοράς & Στρατηγικές Marketing, Επιμέλεια: Φωτόπουλος Χ., ΕΘΙΑΓΕ, 2^η Έκδοση, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης.
32. Παπανικολάου Α. Γεωπόνος- Υπεύθυνος για τη βιολογική γεωργία, της Διεύθυνσης Αγροτικής Ανάπτυξης Μεσσηνίας,
33. Παπανικολάου Α. Σημειώσεις στο μάθημα «Βιολογική Γεωργία», ΤΕΙ Καλαμάτας, 2007.
34. Παρασκευόπουλος Α. Σημειώσεις- Παραγωγή Βιολογικών Προϊόνων, ΤΕΙ Καλαμάτας, 2000.
35. Παρασκευόπουλος Α., Γεωπόνος- Υπεύθυνος για τη βιολογική γεωργία, της Διεύθυνσης Αγροτικής Ανάπτυξης Τριφυλίας
36. ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΕΓΓΡΑΦΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΠΑΑ 2000 – 2006 ΑΞΟΝΑΣ 3 “Γεωργοπεριβαλλοντικά Μέτρα” ΜΕΤΡΟ 3.4 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ “ΕΚΤΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ” ΚΑΝ. (ΕΚ) 1257/1999.
37. Σγούρος Σ. & Λάσκαρη Φ., Βιολογική Γεωργία στην Ευρώπη, ΔΗΩ, ISSN 1108- 2380, Τεύχος 14, 2000.
38. Σγούρος Σ., Η Βιολογική Γεωργία στην Ευρώπη, ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ, Τεύχος 1, 1995.
39. Σγούρος Σ., Κυριαζοπούλου Α. & Κακουριώτης Σ., Στατιστικά Στοιχεία, ΔΗΩ, ISSN 1108- 2380, Τεύχος 29, 2004.
40. Σγούρος Σ., Το κράτος εμποδίζει τη βιολογική γεωργία, ISSN 1108- 2380, Τεύχος 15, 2000.
41. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΥΠΟΥ. Θέμα: Νέος κανονισμός για τη βιολογική Γεωργία. ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΥΠΟΥ 20/06/2007. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:
<http://www.minagric.gr/greek/kontos/2007/06/greek200607.sh>
[tml](#)
42. ΦΕΚ, ΤΕΥΧΟΣ Β', Αρ. Φύλλου 1114, 2007.
43. ΦΕΚ, ΤΕΥΧΟΣ Β', Αρ. Φύλλου 1785, 2006.
44. ΦΕΚ, ΤΕΥΧΟΣ Β', Αρ. Φύλλου 1927, 2006.

45. Φωτόπουλος Χ., Οικονομικές Προοπτικές της Βιολογικής Γεωργίας. ΓΕΩΠΟΝΙΚΑ, Τεύχος 363, 1995.
46. Χριστοφιλόπουλος Ν., Εφαρμογή του Κανονισμού 2078/ 92 της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο Ν. Μεσσηνίας, Πρακτικά Διημερίδας «Βιολογικά Γεωργία», Καλαμάτα 1998, σελ. 17-27.
47. Χρυσοχοϊδης Γ. & Φωτόπουλος Χ., Ανάλυση των Καταναλωτικών Αγορών και της Αγοραστικής Συμπεριφοράς, από το βιβλίο Βιολογική Γεωργία- Κόστος, Αποδοτικότητα, Ανάλυση Αγοράς & Στρατηγικές Marketing, Επιμέλεια: Φωτόπουλος Χ., ΕΘΙΑΓΕ, 2^η Έκδοση, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης.

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

1. <http://ec.europa.eu/agriculture/organic/printFriendly.cfm?objectid=F66C3FD7-19B9-E543-C86F3154528327C9>
2. epp.eurostat.ec.europa.eu
3. www.bio-diktio.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=20&Itemid=44
4. www.minagric.gr
5. www.dionet.gr
6. www.bio-diktio.gr

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

IFOAM	International Federation of Organic Agriculture Movements
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΓΤΟ	Γενετικά τροποποιημένοι οργανισμοί
ΣΟΓΕ	Σύλλογος Οικολογικής Γεωργίας Ελλάδας
ΗΒ	Ηνωμένο Βασίλειο
ΚΑΠ	Κοινή Αγροτική Πολιτική
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΚ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα
ΜΕΒΓ	Μόνιμη Επιτροπή Βιολογικής Γεωργίας
ΣΠΒΓ	Σύστημα Πληροφοριών Βιολογικής Γεωργίας
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΧΓΕ	Χρησιμοποιούμενη Γεωργικής Έκτασης
ΚΓΠ	Κοινή Γεωργική Πολιτική
ΕΠΑΑ	Εγγράφο Προγραμματισμού Αγροτικής Ανάπτυξης
ΣΒΚΕ	Συνολική Βιολογική Καλλιεργούμενης Έκτασης